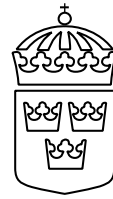

Regeringens skrivelse

Strategisk exportkontroll 2022 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Skr.
2022/23:114

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 13 april 2023

Ulf Kristersson

Tobias Billström
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för den svenska exportkontrollpolitiken i fråga om krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden under 2022. Skrivelsen innehåller också en redovisning av den export som har förekommit under året. Dessutom beskrivs samarbetet inom Europeiska unionen (EU) och andra internationella forum i frågor som rör strategisk exportkontroll av såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden.

Innehållsförteckning

1	Regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll	3
2	Krigsmateriel	6
2.1	Bakgrund och regelverk	6
2.2	Försvarsexportens roll ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv	9
2.3	Samarbetet inom EU om exportkontroll av krigsmateriel.....	12
2.4	Övrigt internationellt samarbete om exportkontroll av krigsmateriel	16
3	Produkter med dubbla användningsområden	20
3.1	Bakgrund och definitioner	20
3.2	Reglering av produkter med dubbla användningsområden.....	20
3.3	Restriktiva åtgärder (sanktioner) på PDA-området	23
3.4	PDA-relaterade sanktioner mot Ryssland i samband med invasionen av Ukraina 2022	24
3.5	Samarbete inom de internationella exportkontrollregimerna.....	24
3.6	Samarbetet inom EU om produkter med dubbla användningsområden.....	27
3.7	FN:s säkerhetsrådsresolution 1540 och initiativet om säkerhet mot spridning av massförstörelsevapen	29
4	Ansvariga myndigheter.....	30
4.1	Inspektionen för strategiska produkter	30
4.2	Strålsäkerhetsmyndigheten.....	34
5	Statistikredovisning.....	36
Bilaga 1	Export av krigsmateriel	38
Bilaga 2	Export av produkter med dubbla användningsområden.....	76
Bilaga 3	Inspektionen för strategiska produkter om viktiga tendenser inom svensk och internationell exportkontroll.....	88
Bilaga 4	Regelverk i urval	99
Bilaga 5	Förkortningar.....	105
Bilaga 6	Vägledning till andra källor.....	106
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 13 april 2023	107

1 Regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll

I denna skrivelse redovisar regeringen politiken när det gäller den strategiska exportkontrollen under 2022, dvs. exportkontrollen av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Med termen produkter med dubbla användningsområden (PDA) avses produkter tillverkade för civilt bruk, som även kan användas för tillverkning av massförstörelsevapen eller krigsmateriel.

Kontrollen av export av krigsmateriel är nödvändig för att uppfylla Sveriges nationella målsättningar och internationella åtaganden, samt för att säkerställa att utförseln av produkter från Sverige görs i enlighet med det fastställda exportkontrollregelverket. Krigsmateriel får enligt 1 § andra stycket lagen (1992:1300) om krigsmateriel endast exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges internationella förpliktelser eller Sveriges utrikespolitik i övrigt. Tillståndsprövningen sker i enlighet med de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport, EU:s gemensamma ståndpunkt om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel samt vapenhandelsfördraget (Arms Trade Treaty, ATT). Inspektionen för strategiska produkter (ISP) är behörig tillståndsmyndighet.

De multilaterala avtalen och instrumenten om nedrustning och icke-spridning av massförstörelsevapen är viktiga uttryck för det internationella samfundets strävan att förhindra spridning av sådana vapen. Genom att kontrollera handeln med PDA kan spridningen motverkas. Exportkontrollen möjliggör för enskilda stater att uppfylla sina internationella åtaganden på icke-spridningsområdet. Exportkontroll av PDA krävs även för att minska oönskad och destabiliserande utveckling av konventionella militära förmågor. Genom att säkerställa att PDA inte exporteras till för Sverige olämpliga mottagare stärks vårt lands säkerhet. Det är således både utifrån ett icke-spridningsperspektiv och ett säkerhetspolitiskt perspektiv nödvändigt för Sverige att ha en strikt och effektiv nationell exportkontroll av PDA.

Detta är trettionionde gången som regeringen i en skrivelse till riksdagen redogör för politiken avseende strategisk exportkontroll. Den första skrivelsen om strategisk exportkontroll överlämnades 1985. Sverige var då bland de första länderna i Europa med att redovisa det gångna årets aktiviteter på området.

Skrivelsen har sedan dess utvecklats från en kortfattad sammanställning av svensk krigsmaterielexport till en omfattande redogörelse för svensk exportkontrollpolitik i dess helhet. Fler statistiska uppgifter kan i dag lämnas tack vare bättre informationsbehandlingssystem och en öppnare politik. Parallellt med den svenska redovisningen har medlemsstaterna i EU sedan 2000 gradvis utvecklat en gemensam och detaljerad redovisning.

Som ett led i arbetet för ökad öppenhet och transparens redovisas i årets skrivelse bl.a. detaljerad information om svenska företags tillhandahållanden av krigsmateriel i utlandet. Årets statistik innefattar också en särskild sammanställning över statliga donationer av

Skr. 2022/23:114 krigsmateriel till Ukraina. I bilaga 2 har två nya tabeller som redovisar sanktioner mot Ryssland tillfogats.

ISP och Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) bidrar, på begäran av regeringen, med statistikunderlag till skrivelsen. Statistiken i skrivelsen kompletterar den information som lämnas i myndigheternas egna publikationer. I bilaga 3 ger ISP även sin egen syn på viktiga tendenser i den svenska och internationella exportkontrollen.

Viktiga händelser under året

Den strategiska exportkontrollen under 2022 har till stor del präglats av det försämrade internationella säkerhetspolitiska läget. Rysslands aggression mot Ukraina och fullskaliga invasion av landet den 24 februari 2022 utgör ett flagrant brott mot folkrätten och den europeiska säkerhetsordningen. Rysslands krigföring mot Ukraina kom i hög grad att prägla svensk utrikes- och säkerhetspolitik under året och ledde till betydande konsekvenser även på exportkontrollområdet.

Som ett svar på den ryska invasionen av Ukraina den 24 februari införde EU historiskt omfattande sanktioner mot Ryssland under 2022. Sanktionspaketen omfattade bland annat produkter med dubbla användningsområden, avancerad teknologi och civila skjutvapen. Sanktioner mot Ryssland när det gäller krigsmateriel infördes av EU redan 2014 då landet påbörjade sin olagliga aggression mot Ukraina.

För att stödja Ukraina har Sverige skickat flera stödpaket inklusive krigsmateriel. Inte sedan finska vinterkriget har Sverige bistått ett land i väpnad konflikt med krigsmateriel, på det sätt som vi nu stöder Ukraina.

Sverige ansökte den 18 maj 2022 om medlemskap i Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato). Ett Natomedlemskap kommer att förändra förutsättningarna för krigsmaterielexport inom Sveriges nationella regelverk. Regeringen har också konstaterat att det under ansökningsperioden råder försvars- och säkerhetspolitiska omständigheter med effekt på bedömningen av ansökningar från Natomedlemmar under 2022.

Efter vissa begränsningar under ett par år till följd av covid-19 kom mötesverksamheten igång i full skala i de multilaterala exportkontrollregimerna under 2022.

Under året förstärktes den svenska exportkontrollen av PDA genom ändringar i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd och förordningen (2000:1217) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Ändringarna trädde i kraft i augusti och motiverades av en reviderad version av PDA-förordningen – Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/821 av den 20 maj 2021 om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter med dubbla användningsområden – som trädde i kraft den 9 september 2021.

Den allt snabbare tekniska utvecklingen inom framväxande teknologier, t.ex. artificiell intelligens, kvantdatorer och bioteknik, gjorde arbetet allt

mer angeläget, både nationellt och i de multilaterala exportkontrollregimerna. Skr. 2022/23:114

Verksamheten inom ramen för vapenhandelsfördraget fortsatte under 2022, dock med anpassade arbetsformer till följd av covid-19. Sverige har fortsatt att verka för ytterligare anslutning till och stärkt genomförande av fördraget, bl.a. genom frivilliga bidrag till relevanta aktörer inom civilsamhället. Vid slutet av 2022 hade fördraget 113 statsparter.

De extraordinära omvärldshändelserna och ökad uppmärksamhet på Sveriges säkerhetspolitiska läge påverkade även ISP och innebar utökade uppgifter för myndigheten. ISP är förutom tillståndsmyndighet i exportkontrollärenden, även behörig myndighet när det gäller de nämnda sanktionerna mot Ryssland.

Sammanfattning av det statistiska underlaget

I två bilagor till denna skrivelse redovisas samlad statistik över tillståndsgivningen och svensk export av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Statistiken omfattar uppgifter från 1 januari till 31 december 2022.

Redovisningen av export och annan krigsmaterielrelaterad verksamhet 2022 görs i bilaga 1. Exporten visas också över tid, eftersom enstaka tillstånd och leveranser av större system kan orsaka kraftiga svängningar i den årliga statistiken.

Under 2022 innehade 346 företag, myndigheter och privatpersoner tillstånd att tillverka eller tillhandahålla krigsmateriel. Sedan 2018 har antalet tillståndsinnehavare ökat med drygt 80 procent. Den huvudsakliga anledningen till ökningen är att ändringar i lagen om krigsmateriel innebär att viss ytterligare verksamhet kräver tillhandahållandetillstånd. Ökningen avser främst underleverantörer till systemtillverkare av krigsmateriel.

Under 2022 tog 62 länder emot leveranser av krigsmateriel från Sverige.

Värdet av krigsmaterielexporten uppgick under 2022 till drygt 15,2 miljarder kronor. Exportvärdet minskade därmed med cirka 24 procent jämfört med föregående år.

Drygt 83 procent av exporten gick till de 39 länder som betecknas som etablerade samarbetsländer inom det försvars- och säkerhetspolitiska området. De mest betydande mottagarländerna känns igen från tidigare år. Försäljningen av Jas Gripen gjorde Brasilien (drygt 3 miljarder kronor) till det största mottagarlandet. Vid sidan av Brasilien var USA (knappt 2,6 miljarder kronor) och Tyskland (drygt 1,3 miljarder kronor) de största mottagarländerna. Exporten till USA utgjordes av bland annat markstridssystem och marina artillerisystem medan exporten till Tyskland innefattade delar till missilsystem, självskyddssystem och marina ledningssystem. Även Ungerns och Tjeckiens leasing av Gripen-systemet får stort genomslag i statistiken.

Vid sidan av den etablerade samarbetskretsen var Indien och Förenade Arabemiraten de mest betydande mottagarländerna. Knappt 13 procent av exporten gick till dessa två länder. Under 2020 och 2021 genomfördes större följdleveranser av det luftburna radarsystemet Global Eye till Förenade Arabemiraten. Under 2022 skedde inga sådana leveranser varför

värdet av export till landet minskade kraftigt. Förenade Arabemiraten förväntas utgöra ett betydande mottagarland även framöver.

Antalet tillstånd för nya affärer med länder utanför den etablerade samarbetskretsen var återigen mycket lågt. Till länder i Mellanöstern har endast följdleveranser i kategorin övrig krigsmateriel skett. Två utförseltillstånd för följdleveranser till Turkiet har beviljats men någon faktisk export genomfördes inte till landet under 2022.

Den svenska krigsmaterielexporten till Ukraina har i huvudsak bestått av statliga donationer. Totalt 11 st. tillstånd har beviljats för detta ändamål medan 7 st. tillstånd avsett försäljning. ISP har vid 37 tillfällen beviljat vidareöverlåtelse av svensktillverkad krigsmateriel från andra länder.

Värdet av de beviljade utförseltillstånden under 2022 uppgick till drygt 21,9 miljarder kronor, vilket är en ökning med knappt 50 procent jämfört med 2021. Även när det gäller värdet av beviljade utförseltillstånd dominerar länder inom EU samt USA. Värdet av beviljade utförseltillstånd till Finland, Tyskland och USA uppgick till över 16 miljarder kronor.

I bilaga 2 redovisas tillståndsgivningen för produkter med dubbla användningsområden. Till skillnad från vad som gäller för krigsmaterielexporten lämnar berörda företag inga leveransdeklarationer. Det innebär att uppgifter saknas om den faktiska exporten. Överföring av produkter med dubbla användningsområden inom EU kräver i regel inget tillstånd. Vidare möjliggör omfattande EU-generella tillstånd att export till vissa samarbetsländer utanför EU inte kräver tillstånd i det enskilda fallet. Detta innebär att mottagarländer som är föremål för merparten av PDA-exporten inte finns med i statistiken.

2 Krigsmateriel

2.1 Bakgrund och regelverk

Krav på tillstånd för export av krigsmateriel är nödvändigt för att säkerställa att utförsel av produkter från Sverige och lämnande av tekniskt bistånd sker i enlighet med fastställt exportkontrollregelverk. Kontrollen enligt krigsmateriellagstiftningen omfattar tillverkning, tillhandahållande och utförsel av krigsmateriel liksom avtal om samarbeten eller tillverkningsrätt m.m. när det gäller sådan materiel.

Det svenska exportkontrollregelverket består av lagen (1992:1300) om krigsmateriel och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel samt de principer och riktlinjer för krigsmaterielexport som har beslutats av regeringen och godkänts av riksdagen. Enligt 1 § andra stycket lagen om krigsmateriel får krigsmateriel endast exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges internationella förpliktelser eller Sveriges utrikespolitik i övrigt. Vid tillståndsprövningen ska även Sveriges internationella åtaganden iakttas. Detta innefattar EU:s gemensamma ståndpunkt (2008/944/Gusp) om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel samt de kriterier som ställs upp i vapenhandelsfördraget (Arms Trade Treaty, ATT).

Den svenska tillståndsprövningen bygger på en helhetsbedömning med utgångspunkt i regeringens riktlinjer och etablerad praxis. De internationella regelverken har mer karaktären av enskilda kriterier som ska iakttas, bedömas eller beaktas. ISP har som fristående myndighet till uppgift att självständigt pröva ansökningar om tillstånd i enlighet med regelverket i dess helhet.

Kontrollen enligt lagen om krigsmateriel omfattar alltså tillverkning, tillhandahållande och utförelse av krigsmateriel liksom vissa avtal om samarbete och tillverkningsrätt för sådan materiel. Lagen gäller dels materiel som är utformad för militärt bruk och som enligt regeringens föreskrifter utgör krigsmateriel, dels sådant tekniskt stöd till krigsmateriel som enligt regeringens föreskrifter utgör tekniskt bistånd. Förteckningen över vad som utgör krigsmateriel och tekniskt bistånd finns i bilagan till förordningen om krigsmateriel. Den svenska krigsmaterieförteckningen överensstämmer med EU:s gemensamma militära förteckning, så när som på tre nationella tillägg: kärnladdningar och speciella delar till sådana, befästningsanläggningar m.m. samt vissa kemiska stridsmedel.

Under 2018 infördes, med ett brett stöd i riksdagen, ett skärpt svenskt regelverk för export av krigsmateriel (prop. 2017/18:23). Till skärpningarna hörde att mottagarlandets demokratiska status introducerades, jämte mottagarlandets respekt för mänskliga rättigheter, som ett centralt villkor i tillståndsprövningen. Detta är unikt för det svenska regelverket.

Det svenska exportkontrollregelverket uppdateras regelbundet. På det sättet förbättras möjligheterna att framgångsrikt hantera de utmaningar som präglar icke-spridningsarbetet. Exempelvis beslutade regeringen år 2021 att införa systematiska efterkontroller (verifikationsbesök) i utlandet av export från Sverige av lätta vapen. Sådana kontroller kan vara ett värdefullt komplement till en strikt tillståndsprövning för att motverka avledning av materiel till icke-avsedda mottagare, det vill säga att den exporterade materielen hamnar hos en annan slutanvändare än den avsedda. Systemet infördes den 1 mars 2022.

Efterkontroll innebär besök av personal från exporterande land i ett land till vilket viss krigsmateriel har exporterats, för att få bekräftelse på att materielen finns kvar hos slutanvändaren. Syftet är även att därigenom stärka det ömsesidiga förtroendet. Efterkontroller har tidigare främst bedrivits av USA, men har på senare år även införts av bl.a. Schweiz, Spanien och Tyskland.

Sveriges efterkontroller avser sådana lätta vapen för vilka risken för avledning bedöms vara som mest påtaglig. Det rör sig om totalt fem slags pansarvärnsvapen och personburna korträckviddiga luftvärnssystem.

ISP ansvarar för att genomföra kontrollbesöken på plats i mottagarländerna. I praktiken kommer besöken innebära att ISP på plats i mottagarlandet räknar antalet exemplar av det system som exporterats. De 39 etablerade samarbetsländer för vilka det inte finns några utrikespolitiska hinder mot utlandssamverkan, är undantagna från kravet på efterkontroller. Systemet för efterkontroller kommer att utvärderas inom tre år efter det att det första kontrollbesöket har genomförts.

Exportkontroll och hållbar utveckling

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer är prioriterade områden i svensk utrikespolitik, och även viktiga delar i arbetet med att genomföra Agenda 2030. Sverige ska genomföra Agenda 2030 genom en samstämmig politik nationellt och internationellt. Enligt de svenska riktlinjerna ska det i tillståndsprövningen för export av krigsmateriel beaktas om utförseln eller utlandssamverkan motverkar en rättvis och hållbar utveckling i mottagarlandet. Regeringens strävan är att effekter av den svenska krigsmaterielexporten som är negativa för ansträngningarna att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling ska undvikas.

Som nämnt i avsnitt 2.1 är en unik del i de svenska riktlinjerna att mottagarlandets demokratiska status ska utgöra ett centralt villkor för tillståndsprövningen. Ju sämre den demokratiska statusen är, desto mindre utrymme finns det för att tillstånd ska beviljas. Om det förekommer allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter eller grava brister i mottagarens demokratiska status, utgör det hinder för beviljande av tillstånd. I tillståndsprövningen ska det också beaktas om exporten motverkar en hållbar utveckling i mottagarlandet. Effekterna på hållbar utveckling beaktas även genom tillämpningen av EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport, vars åttonde kriterium lyfter fram mottagarländerns tekniska och ekonomiska förmåga och behovet av att beakta om den hållbara utvecklingen riskerar att allvarligt hindras av en tilltänkt export.

Från regeringens sida finns en tydlig förväntan om att svenska företag ska agera hållbart samt ha de internationella riktlinjerna för ansvarsfullt företagande som utgångspunkt för sitt arbete, både i Sverige och i utlandet. Ett flertal åtgärder har vidtagits för att driva på och stödja företagen i deras hållbarhetsarbete, bl.a. har det införts lagstiftning om hållbarhetsrapportering för stora företag, tydligare kriterier för hållbarhet i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling och starkare lagskydd för visseblåsare. Utöver vad som regleras genom lagstiftning förväntar sig regeringen att svenska företag ska tillämpa en tydlig antikorrupsionspolicy och bidra till ökad transparens.

Den största svenska branschorganisationen, Säkerhets- och försvarsföretagen (SOFF), som organiserar mer än 95 procent av försvarsföretagen i Sverige, ställer krav på att företag undertecknar och följer en uppförandekod för att få vara medlemmar. Uppförandekoden syftar till en hög affärsetik. Personer som representerar företagen genomgår även särskild e-utbildning om antikorrupsion som har tagits fram gemensamt av SOFF och Försvarets materielverk. Hittills har drygt 5 200 personer genomgått utbildningen. SOFF arrangerar även årliga erfarenhetsutbyten mellan företagsledare om hög affärsetik. Under 2022 genomfördes även seminarier om ansvarsfull försäljning och regelefterlevnad.

Exportkontroll och jämställdhet

Regeringen lägger stor vikt vid jämställdhetsarbete. Att förebygga och motverka alla former av könsrelaterat och sexuellt våld i konflikter och i samhällen generellt är en prioriterad fråga, liksom att synliggöra och stärka

kvinnors inflytande och meningsfulla deltagande i politiska processer och freds- och statsbyggande på alla nivåer i samhället. En viktig del i detta arbete är den strikta kontroll som utövas över export av krigsmateriel från Sverige. I artikel 7.4 av vapenhandelsfördraget fastslås att statsparterna ska beakta risken för att exporterad materiel används för, eller underlättar, allvarliga könsrelaterade våldshandlingar eller allvarliga våldshandlingar mot barn. Regeringen verkar aktivt för att artikel 7.4 ska tillämpas praktiskt av fördragets statsparter, samt att dessa frågor fortsatt ska uppmärksammas och följas upp inom fördragsarbetet. Sverige var ett av de drivande länderna för att införa begreppet könsrelaterade våldshandlingar i vapenhandelsfördraget, vilket var första gången begreppet användes i ett internationellt, rättsligt bindande instrument.

Det bör noteras att beaktandet av artikel 7.4 i fördraget sker utöver den prövning som sedan tidigare görs i fråga om mänskliga rättigheter enligt de svenska riktlinjerna och enligt andra kriteriet i EU:s gemensamma ståndpunkt (2008/944/Gusp) om krigsmaterielexport. Även de senare regelverken är därför betydelsefulla i detta sammanhang.

På nationell nivå ansvarar ISP för att säkerställa att jämställdhetsaspekter och risker för könsrelaterat och sexuellt våld beaktas i tillståndsprövningen och för att tillämpa artikel 7.4 i vapenhandelsfördraget.

2.2 Försvarsexportens roll ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv

Grunden för den moderna svenska försvarsindustrin lades under det kalla kriget. Ambitionen då var att Sverige skulle vara oberoende av utländska leverantörer. Försvarsindustrin blev således en viktig del av den svenska säkerhetspolitiken. Exporten av krigsmateriel, som under denna tid var begränsad, var ett led i att säkra kapaciteten att utveckla och producera materiel anpassad till den svenska försvarsmaktens behov.

Strävan efter oberoende vad gäller tillgången till krigsmateriel för det svenska försvaret har sedan kalla krigets slut gradvis ersatts av ett växande behov av materielsamarbete med likasinnade stater och grannar. Den tekniska och ekonomiska utvecklingen har inneburit att både Sverige och dess samarbetsländer är ömsesidigt beroende av leveranser av komponenter, delsystem och färdiga system som är tillverkade i andra länder. I många fall säkras dessa leveranser genom avtalsförpliktelser.

Sveriges säkerhetspolitik syftar till att garantera landets oberoende och självständighet, värna suveräniteten, Sveriges intressen, grundläggande värderingar samt säkerställa svensk handlingsfrihet inför politisk, militär eller annan påtryckning (prop. 2020/21:30 s. 31).

Hot mot freden och vår säkerhet avvärjs bäst i gemenskap och samverkan med andra länder. Genom att bidra till en säkrare omvärld, ett stabilt närområde och förutsägbara mellanstatliga relationer ökar Sveriges säkerhet. Sveriges säkerhetspolitik bygger på sammanhållning i EU och i Nato liksom samarbete i Norden och Östersjöområdet, inom FN och OSSE och med transatlantiska partnerländer. En stark transatlantisk länk är nödvändig för Europas säkerhet.

Den 24 februari 2022 inledde Ryssland en folkrättsstridig, oprovocerad och oförsvärlig fullskalig invasion av Ukraina. Angreppet på Ukraina är även ett angrepp på den europeiska säkerhetsordningen. Rysslands agerande innebär ett strukturellt och långsiktigt kraftigt försämrat säkerhetspolitiskt läge. Det får omfattande och långtgående konsekvenser för Sverige.

Det kraftigt försämrade säkerhetsläget har belyst vikten av att fortsätta att fördjupa Sveriges försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten. Det är dock inte ett realistiskt alternativ att utveckla bilaterala försvarsallianser, med ömsesidiga försvarsgarantier, utanför befintliga europeiska och euroatlantiska strukturer. Det saknas även politisk vilja att utveckla ett kollektivt försvar inom EU.

Förmåga till praktisk militär samverkan (interoperabilitet) är beroende av att våra materielsystem kan fungera tillsammans med samarbetspartnerns materiel, liksom att den är tekniskt mogen, funktionssäker och tillgänglig. Det ligger därmed i Sveriges säkerhetspolitiska intresse att värna om ett långsiktigt och kontinuerligt samarbete i materielfrågor med ett antal traditionella samarbetsländer. Detta ömsesidiga samarbete bygger bland annat på såväl export som import av krigsmateriel.

Regeringen har i tidigare propositioner på det försvarspolitiska området pekat ut stridsflygområdet, undervattensområdet och integritetskritiska delar av ledningsområdet, såsom sensorer, telekrig och krypto, som väsentliga säkerhetsintressen för Sverige.

Möjligheten att upprätthålla nationell integritet och självständighet inom områden av särskild betydelse är viktig. Väsentliga säkerhetsintressen kan i vissa fall tillgodoses med utländsk materiel om krav på försörjningstrygghet samt teknik- och kunskapsöverföring omhändertas. Sveriges försvarsindustri och krigsmaterielexport är en nödvändig del av vår säkerhetspolitik. För varje exportaffär finns därför försvars- eller säkerhetspolitiska skäl, ytterst knutna till svensk försvarsförmåga.

Krigsmateriel får endast exporteras om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges internationella förpliktelser eller Sveriges utrikespolitik i övrigt. Ett Natomedlemskap kommer att förändra förutsättningarna för krigsmaterielexport inom Sveriges nationella regelverk.

De viktigaste militära produktområdena inom de svenska försvars- och säkerhetsföretagen där det finns säkerhets- och försvarspolitiska skäl som kan tala för export av krigsmateriel är i dag.

- 1 stridsflygplan
- 2 ytfartyg och ubåtar
- 3 stridsfordon och bandvagnar
- 4 vapensystem med kort respektive lång räckvidd i form av mark- och sjöbaserade samt flygburna system inklusive missiler
- 5 fin- och grovkalibrig ammunition
- 6 intelligent artilleriammunition
- 7 mark- och sjöbaserade samt flygburna radar- och IR-system
- 8 telekrigssystem som är passiva och aktiva
- 9 telekommunikationssystem, inklusive teleskydd
- 10 ledningssystem för mark-, sjö- och flygtillämpningar

- 11 system för övning och utbildning
- 12 signaturanpassning (t.ex. kamouflagesystem och radar)
- 13 system för samhällssäkerhet
- 14 kryptoutrustning
- 15 torpeder
- 16 vidmakthållande och underhåll av flygmotorer
- 17 krut och annat pyrotekniskt material
- 18 tjänster och konsultverksamhet
- 19 stödsystem för drift och underhåll.

Materiellt stöd till Ukraina

Som en konsekvens av Rysslands brott mot folkrätten i och med den fullskaliga invasionen av Ukraina beslutade regeringen redan den 28 februari 2022 om att donera krigsmateriel till Ukraina för att stödja landets rätt till självförsvar och att hävda sitt territorium. Detta unika beslut omfattade pansarskott, hjälmar, skyddsutrustning samt fältransoner. Regeringen har därefter fattat flera beslut om donationer av krigsmateriel. Totalt nio militära stödpaket har lämnats under 2022 och omfattar bland annat vapen, ammunition, luftförsvarssystem, personterrängbilar och skyddsutrustning men även ekonomiska bidrag. Se bilaga 1 för ytterligare information. Inte sedan finska vinterkriget har Sverige bistått ett land i väpnad konflikt med krigsmateriel, på det sätt som vi nu stöder Ukraina.

Därtill har ett flertal beslut om omfattande biståndsinsatser med humanitärt stöd, civilt krishanteringsstöd, reformstöd och stöd till återuppbyggnad också lämnats till Ukraina. För helåret 2022 uppgick det samlade militära och civila stödet till Ukraina till över 10 miljarder kronor.

Sveriges ansökan om Natomedlemskap och konsekvenser för svensk exportkontroll på krigsmateriel

Sverige och Finland ansökte den 18 maj 2022 om medlemskap i Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato). Natos medlemsstater undertecknade den 5 juli 2022 de anslutningsprotokoll som gav Sverige respektive Finland status som inbjudna länder till Nato.

Som Natomedlem kommer Sverige att bidra solidariskt till hela Natos säkerhet. Ett medlemskap i Nato omfattar ett åtagande av organisationens kärnavapendoktrin och den strategiska avskräckningen. Sverige kommer att omfattas av Natos operationsplanering och förmågeplanering och bidra till Natos avskräcknings- och försvarsåtgärder. Sverige kommer att omfattas av samrådsskyldigheten och de ömsesidiga försvarsgarantierna i enlighet med artiklarna 4 och 5 i nordatlantiska fördraget. Till det kommer åtaganden under artikel 3, om den enskilda och kollektiva förmågan att stå emot väpnade angrepp, som har bäring på krigsmaterielexporten.

Regeringen har klargjort att Sveriges Natomedlemskap kommer att förändra förutsättningarna för krigsmaterielexport inom Sveriges nationella regelverk. Redan Sveriges ansökan om medlemskap i Nato har påverkat bedömningen av ansökningar om tillstånd för export av krigsmateriel. ISP har under 2022 med hänsyn till de förändrade försvars- och säkerhetspolitiska omständigheterna beslutat att bevilja tillstånd för

Skr. 2022/23:114 följdleveranser från svensk försvarsindustri till Turkiet. Regeringen konstaterar att ansökan om medlemskap i Nato i hög grad stärker de försvars- och säkerhetspolitiska skäl som talar för att bevilja tillstånd för export av krigsmateriel till Natos medlemsstater.

2.3 Samarbetet inom EU om exportkontroll av krigsmateriel

EU:s gemensamma ståndpunkt om kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel

EU:s medlemsstater har nationella regler när det gäller krigsmateriel-export. Medlemsstaterna har emellertid också valt att i viss utsträckning samordna sin exportkontrollpolitik. EU:s uppförandekod för vapenexport som antogs 1998 innehöll gemensamma kriterier för export av krigsmateriel som tillämpades vid den nationella prövningen av exportansökningar. Uppförandekoden stärktes 2005 och antogs som gemensam ståndpunkt 2008 (2008/944/Gusp). Den tillämpas av alla EU:s medlemsstater och ett antal länder som inte är medlemmar i EU (Albanien, Bosnien och Hercegovina, Georgien, Island, Kanada, Montenegro, Nordmakedonien och Norge).

Den gemensamma ståndpunkten innehåller bl.a. åtta kriterier som ska beaktas innan ett beslut tas om att tillåta export av krigsmateriel till ett land:

- *Kriterium* ett föreskriver att EU-medlemsstaternas internationella förpliktelser och åtaganden ska respekteras, särskilt de sanktioner som har antagits av FN:s säkerhetsråd eller Europeiska unionen.
- *Kriterium* två behandlar situationen i mottagarlandet vad avser respekten för de mänskliga rättigheterna och landets respekt för internationell humanitär rätt. Exportlicenser ska inte utfärdas om det finns en uppenbar risk att den militära tekniken eller den krigsmateriel som ska exporteras kan komma att användas för internt förtryck.
- *Kriterium* tre behandlar den interna situationen i mottagarlandet som en följd av existerande spänningar och väpnade konflikter.
- *Kriterium* fyra tar sikte på bevarande av regional fred, säkerhet och stabilitet. Exportlicenser får inte utfärdas om det finns en uppenbar risk att den avsedda mottagaren skulle använda den militära teknik eller den krigsmateriel som exporteras på ett aggressivt sätt mot ett annat land eller hävda ett territoriellt krav med våld.
- *Kriterium* fem handlar om den möjliga inverkan som den militära teknik eller den krigsmateriel som ska exporteras kan ha på det egna landets, en annan medlemsstats eller vänligt sinnade och allierade länders försvars- och säkerhetsintressen.
- *Kriterium* sex behandlar köparlandets uppträdande gentemot det internationella samfundet, t.ex. i fråga om attityd till terrorism och respekt för internationell rätt.

- *Kriterium* sju behandlar risken för att den militära tekniken eller krigsmaterielen kommer att avledas till något annat ändamål inom köparlandet eller återexporteras på oönskade villkor.
- *Kriterium* åtta föreskriver att medlemsstaterna ska beakta om den tilltänkta exporten allvarligt skulle hindra en hållbar utveckling i mottagarlandet.

Enskilda medlemsstater kan ha egna striktare riktlinjer än de som föreskrivs i den gemensamma ståndpunkten. Till den gemensamma ståndpunkten hör även en förteckning över de produkter som omfattas av kontrollen (EU:s gemensamma militära lista). Det har vidare tagits fram en användarguide som mer i detalj anger hur ståndpunktens överenskommelser om informationsutbyte och konsultationer ska genomföras och hur dess kriterier för exportkontroll ska tillämpas. Användarguiden uppdateras löpande.

Arbetet inom COARM

EU:s medlemsstater diskuterar regelbundet tillämpningen av den gemensamma ståndpunkten om vapenexport inom EU:s rådsarbetsgrupp för frågor om kontroll av export av krigsmateriel (COARM). Här utbyter medlemsstaterna även information om synen på olika exportdestinationer. En redogörelse för arbetet, överenskommelser som har träffats och statistik över medlemsstaternas export av krigsmateriel offentliggörs i en årlig EU-rapport.

Eftersom kriterierna i den gemensamma ståndpunkten spänner över en rad olika politikområden är målsättningen att uppnå en ökad och tydlig samstämmighet mellan dessa. Sverige verkar aktivt för att nå en gemensam syn bland medlemsstaterna om tillämpningen av den gemensamma ståndpunkten. Ett viktigt sätt för att åstadkomma detta är att öka transparensen mellan medlemsstaterna.

Under 2022 hölls alla möten återigen på plats i Bryssel vilket underlättade informationsutbytet. Detta var viktigt med anledning av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. EEAS presenterade även en gemensam databas för tillståndshandläggare i EU.

Genom COARM bedriver EU vidare en aktiv politik för dialog med tredjeländer om exportkontroll. Inom ramen för denna hölls under 2022 dialogmöten med bl.a. Norge och USA.

En annan aspekt på arbetet riktat mot tredjeländ är de stödprogram som EU har för att förbättra exportkontrollen i fråga om krigsmateriel, och för att främja genomförandet av vapenhandelsfördraget, för de länder som väljer att ansluta sig till fördraget.

Utbyte av information om avslag

Enligt den gemensamma ståndpunktens tillämpningsbestämmelser ska medlemsstaterna utbyta underrättelser om avslag på ansökningar om exporttillstånd. Under 2022 mottog Sverige 107 underrättelser om avslag från övriga medlemsstater samt Norge.

Sverige lämnade sex underrättelser om avslag. Avslagen avsåg Bahrain, Bosnien och Hercegovina, Israel, Qatar och Tunisien. Samtliga beslutades med hänvisning till de svenska nationella riktlinjerna. Det faktum att export till ett visst mottagarland nekas i ett fall innebär inte att landet inte kan komma i fråga för annan svensk krigsmaterielexport. Den svenska exportkontrollen tillämpar inte ett system med landlistor, dvs. i förväg fastställda listor över godkända respektive icke-godkända mottagarländer. Varje enskild utförelsansökan prövas genom en helhetsbedömning utifrån de riktlinjer som regeringen fastställt för krigsmaterielexporten, EU:s gemensamma ståndpunkt och vapenhandelsfördraget. För att ett tillstånd ska beviljas krävs att ansökan har stöd i regelverket som helhet.

Om en medlemsstat överväger att bevilja tillstånd för en i huvudsak identisk transaktion som en annan avslagit, ska konsultationer genomföras innan ett tillstånd kan beviljas. Den förstnämnda medlemsstaten ska även meddela den sistnämnda sitt beslut. Utbytet av underrättelser om avslag och konsultationerna kring underrättelserna gör att exportpolitiken inom EU på sikt blir öppnare och mer enhetlig mellan medlemsstaterna. Konsultationerna leder även till en mer gemensam syn på olika exportdestinationer. Genom att medlemsstaterna informerar varandra om de exportaffärer som nekas, och förklarar bevekelsegrunderna för detta, minskas också risken för att någon annan medlemsstat beviljar exporten. ISP ansvarar för underrättelserna om svenska avslag och genomför konsultationer. Under 2022 tog Sverige emot tre konsultationsförfrågningar från andra EU-medlemsstater. Inga konsultationer initierades av Sverige under året.

Arbetet med EU-direktiv 2009/43/EG om överföring av krigsmateriel inom EU och EES

Under det svenska ordförandeskapet 2009 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/43/EG om förenkling av villkoren för överföring av försvarsrelaterade produkter inom gemenskapen, det s.k. ICT-direktivet. Avsikten med direktivet är att möjliggöra mer konkurrenskraftiga försvarsindustrikoncerner och försvarssamarbeten på europeisk nivå. Europeiska kommissionen leder genomförandet av direktivet. Kommissionen assisteras i detta arbete av en expertgrupp med representanter för medlemsstaterna. Under 2022 genomförde expertgruppen två sammanträden.

Huvudfokus för expertgruppens arbete under året har fortsatt varit att identifiera de exportkontrollutmaningar medlemsstaterna och de deltagande entiteterna kan komma att ställas inför med anledning av projekt finansierade via den Europeiska försvarsfonden (EDF) samt hur ICT-direktivet kan användas för att underlätta genomförandet av EDF-projekten. Under 2022 fortsatte även arbetet med att ta fram en gemensam definition av begreppet ”särskilt utformad för militär användning”, för att minska risken för olikheter i tillämpningen mellan medlemsstaterna.

År 2012 antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta Nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FN:s protokoll om skjutvapen), och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition. Förordningen och FN:s protokoll syftar till att motverka brottslighet genom en minskad tillgång till skjutvapen. Med export avses i förordningen utförelse ur EU, vilket för svensk del handlar dels om utförelse ur Sverige till tredjeland, dels utförelse ur någon annan medlemsstat till tredjeland för det fall leverantören är etablerad i Sverige.

Förordningen omfattar vapen, delar till vapen, och ammunition för civilt bruk. Den tillämpas inte på vapen m.m. som är särskilt utformade för militär användning eller på helautomatiska vapen. Undantagna från förordningens tillämpningsområden är bilaterala statliga transaktioner av skjutvapen m.m. som är avsedda för de väpnade styrkorna, polisen eller myndigheterna i medlemsstaterna. Replikvapen, skjutvapen som har gjorts obrukbara, antika skjutvapen liksom institutioner och samlare som ägnar sig åt kulturella och historiska aspekter av skjutvapen är också undantagna från förordningens tillämpningsområden.

De skjutvapen m.m. som omfattas av EU-förordningen omfattas även, med undantag för slätborrade jakt- och sportvapen, av bilagan till förordningen om krigsmateriel. Enligt Europaparlamentets och rådets förordning nr 258/2012 ska de aspekter som omfattas av den gemensamma ståndpunkten beaktas vid tillståndsprövningen.

EU-förordningen tillämpas i Sverige sedan 2013. Kompletterande bestämmelser till EU-förordningen finns i förordningen (2013:707) om kontroll av vissa skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition. ISP är tillståndsmyndighet för ärenden enligt EU-förordningen. Under 2022 inkom 210 ärenden till ISP och 194 tillstånd för utförelse beviljades.

Vapenembargon

Inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (Gusp) genomför EU embargon som har beslutats av FN mot bland annat handel med vapen och produkter med dubbla användningsområden. EU kan med enhällighet också besluta om vissa embargon som går utöver vad FN:s säkerhetsråd har beslutat. Dessa beslut av EU:s råd är ett utslag av medlemsstaternas vilja att agera gemensamt i olika säkerhetspolitiska frågor. Ett vapenembargo som har beslutats av FN eller EU genomförs genom tillämpning av respektive medlemsstats nationella regelverk för exportkontroll. EU:s vapenembargon omfattar normalt även förbud mot att lämna tekniska och finansiella tjänster med anknytning till krigsmateriel. Dessa förbud regleras i rådsförordningar och är därmed direkt tillämpliga inom EU:s medlemsstater. Embargon mot handel med produkter med dubbla användningsområden regleras såväl i rådsbeslut

som i rådsförordningar. Även de åtföljs normalt av förbud mot att lämna tekniska och finansiella tjänster med anknytning till produkterna.

Ett beslut av FN:s säkerhetsråd, EU eller OSSE om ett vapenembargo utgör ett ovillkorligt hinder mot svensk export enligt de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport. Om ett vapenembargo även gäller import, utfärdas i Sverige särskilda föreskrifter om förbudet. Sådana finns sedan tidigare för Iran, Libyen och Nordkorea. Med anledning av EU:s sanktioner mot Ryssland beslutade regeringen 2014 att inleda ett sådant totalt vapenembargo mot Ryssland. Under 2022 har embargot som omfattar produkter med dubbla användningsområden (PDA) samt ytterligare produkter med koppling till PDA succesivt utökats. I flera påföljande beslut under 2022 har antalet produkter som omfattas av embargot utökats.

Det finns för närvarande formella EU-beslut, antingen självständiga eller grundade på FN-beslut, om att vapenembargon ska gälla Afghanistan, Belarus, Centralafrikanska republiken, Irak, Iran, Jemen, Demokratiska republiken Kongo, Haiti, Libanon, Libyen, Myanmar, Nordkorea, Ryssland, Somalia, Sudan, Sydsudan, Syrien, Venezuela och Zimbabwe. Dessa embargon varierar i inriktning och omfattning. Individuellt riktade vapenembargon finns också mot sådana individer och organisationer som har uppförts på FN:s terroristlista. EU tillämpar även ett vapenembargo mot Kina på grundval av en deklaration från Europeiska rådet, som utfärdades mot bakgrund av händelserna på Himmelska fridens torg 1989. Embargot är inte förankrat i någon rättsakt. Tillämpningen varierar mellan medlemsstaterna utifrån nationella lagar, regler och beslutsprocesser. Sverige tillåter inte någon krigsmaterielexport till Kina. Enligt beslut av OSSE upprätthålls även ett vapenembargo mot området Nagorno-Karabach, vilket för svensk del påverkar både Armenien och Azerbajdzjan.

Utrikesdepartementet har sammanställt information om vilka restriktiva åtgärder (sanktioner) mot andra länder som finns inom EU och som därigenom gäller i Sverige. Informationen finns på webbsidan [regeringen.se/sanktioner](https://www.regeringen.se/sanktioner) och uppdateras löpande. Där redovisas också de vapenembargon och embargon mot produkter med dubbla användningsområden som är i kraft gentemot enskilda länder. På webbsidan finns även länkar till webbsidor med EU:s rättsakter om sanktioner och, i förekommande fall, till de FN-beslut som har föregått EU:s åtgärder.

2.4 Övrigt internationellt samarbete om exportkontroll av krigsmateriel

Öppenhet i handeln med konventionella vapen

FN:s generalförsamling antog 1991 en resolution om öppenhet i vapenhandeln. Resolutionen uppmanar FN:s medlemsstater att årligen frivilligt redovisa såväl import som export av konventionella vapensystem till ett register som administreras av FN:s kontor för nedrustningsfrågor.

Rapporteringen avser handeln med följande sju materielkategorier: stridsvagnar, bepansrade stridsfordon, grovt artilleri, stridsflygplan, attackhelikoptrar, stridsfartyg och robotar eller robotlavetter. Definitionerna av de olika kategorierna har successivt utvidgats så att fler vapensystem ingår och möjlighet ges nu även att frivilligt rapportera exporten av små och lätta vapen. Särskild vikt läggs numera vid bärbara luftförsvarssystem som ingår i kategorin robotar och robotlavetter. I den frivilliga rapporteringen ingår även uppgifter om stater innehav av dessa vapen och upphandlingar från den egna försvarsindustrin. I samråd med Försvarsdepartementet och ISP sammanställer Utrikesdepartementet aktuella uppgifter som i enlighet med resolutionen årligen överlämnas till FN.

Eftersom registret bygger på rapporter från många större exportörer och importörer återspeglas här en betydande del av världens handel med tunga konventionella vapensystem.

Sveriges andel av världshandeln med tunga vapensystem är begränsad. I den rapportering för år 2022 som Sverige kommer att lämna till FN om de sju materielkategorierna redovisas export av JAS 39 Gripen E till Brasilien, pansarskott AT4 till Lettland och USA, granatgevär Carl-Gustaf till Australien, Danmark, Norge, Ungern och USA, samt bärbart luftvärnssystem RBS 70 till Argentina, Estland, Irland och Tjeckien. Ingen export från Sverige finns att rapportera när det gäller övriga kategorier. Handeln med tunga vapensystem och små och lätta vapen rapporteras på årlig basis till OSSE på samma sätt som till FN.

Rapporteringsmekanismen i exportkontrollregimen Wassenaar-arrangemanget för export av krigsmateriel följer i stort de sju kategorier som rapporteras till FN-registret. Dock har vissa kategorier förfinats genom införande av undergrupper, och en åttonde kategori har tillkommit för små och lätta vapen. Medlemsstaterna har enats om att två gånger årligen rapportera enligt överenskommen praxis och att ytterligare information då kan lämnas frivilligt. Syftet med detta är att i ett tidigt skede kunna uppmärksamma destabiliserande ansamlingar av vapen. Även export av vissa produkter och teknik med dubbla användningsområden rapporteras två gånger per år.

Vapenhandelsfördraget

FN:s generalförsamling antog 2013 genom omröstning ett internationellt vapenhandelsfördrag (Arms Trade Treaty, ATT). Genom fördraget skapades ett internationellt bindande instrument med krav på dess statsparter att upprätthålla en effektiv nationell kontroll över den internationella handeln med försvarsmateriel samt normer för vad denna kontroll ska innefatta. De förväntade långsiktiga effekterna av detta fördrag är

- ett större ansvarstagande hos länder som regelmässigt producerar och exporterar krigsmateriel,
- en minskning av den oreglerade internationella handeln, allteftersom fler stater ansluter sig och inför kontroller och

- Skr. 2022/23:114 – förbättrade möjligheter att motverka den illegala handeln, genom det ökade antalet länder som utövar kontroll och genom förbättrat samarbete dem emellan.

Vapenhandelsfördraget trädde i kraft 2014. Samtliga av EU:s medlemsstater har ratificerat fördraget och är därmed fullvärdiga statsparter. I slutet av 2022 hade 113 statsparter ratificerat fördraget och ytterligare 28 hade undertecknat det.

Under 2022 hölls det åttonde statspartsmötet. Tre arbetsgrupper har inrättats för fördragsarbete mellan statspartsmötena. De behandlar effektiviteten i genomförandet av fördraget, ökad anslutning till fördraget samt transparens- och rapporteringsfrågor. Vidare har en frivilligfond instiftats för ekonomiskt stöd till projekt till förmån för de statsparter som behöver hjälp med att förbättra sina kontrollsystem. Ett forum för informationsutbyte har även inrättats där statsparter och signatärstater ges möjlighet att utbyta information om påträffad eller misstänkt avledning vid vapenhandel. Forumet höll sitt första formella möte i samband med det åttonde statspartsmötet.

Regeringen fäster stor vikt vid en bred anslutning till och ett effektivt genomförande av vapenhandelsfördraget. Ett universellt, juridiskt bindande fördrag som stärker kontrollen av handeln med konventionella vapen är ett effektivt verktyg för att komma till rätta med de gränsöverskridande vapenflöden som föder väpnat våld och väpnade konflikter. Sverige deltar därför aktivt i det fortsatta arbetet med att förverkliga fördragets målsättningar och för att fler stater ska ansluta sig.

Under 2022 deltog Sverige i arbetsgruppernas möten, liksom i styrgruppen för ATT:s frivilligfond. Sverige har tidigare lämnat bidrag till frivilligfonden liksom till den FN-fond som tidigare inrättats för samarbete om vapenreglering (UNSCAR). De två fonderna kompletterar varandra i det att de är inriktade på olika stödkanaler. Under 2022 har Sverige också lämnat bidrag till civilsamhällesorganisationer som verkar för stärkt implementering av och bredare anslutning till ATT, t.ex. koalitionen Control Arms.

EU:s medlemsstater fortsatte under året att samordna sitt agerande i fråga om vapenhandelsfördraget i rådsarbetsgruppen COARM.

Små och lätta vapen

Begreppet små och lätta vapen omfattar i princip handeldvapen som kan bäras och avfyras av en person, liksom vapen som är avsedda att bäras och användas av två eller flera personer. Exempel på den förra kategorin är pistoler och automatkarbiner. Exempel på den senare är kulsprutor, granatgevär och bärbara robotar. I olika internationella forum, såsom FN, EU och OSSE, pågår arbete för att förebygga och bekämpa destabiliserande ansamlingar och okontrollerad spridning av små och lätta vapen. Inga andra typer av vapen orsakar fler dödsoffer och mer lidande än dessa, som dagligen används i lokala och regionala konflikter, inte minst i utvecklingsländerna och i samband med grov och ofta organiserad brottslighet.

Sverige verkar för att varje land ska inrätta och genomföra en ansvarsfull exportpolitik med heltäckande lagar och regler. Målet är att alla länder ska ha effektiva system som kontrollerar tillverkare, säljare, köpare, agenter och förmedlare av små och lätta vapen.

År 2001 antog FN ett handlingsprogram för att förebygga, bekämpa och utrota alla former av olaglig handel med små och lätta vapen. FN:s arbete syftar bl.a. till att öka medvetenheten om den destabiliserande verkan dessa vapen har i konfliktregioner. Icke-spridningsarbete är också angeläget för att förhindra brottslighet, inte minst terroristbrott. FN:s handlingsprogram kompletterar arbetet med kontroll av den internationella vapenhandeln inom vapenhandelsfördraget, genom att fokusera på åtgärder på nationell nivå i syfte att minska illegala flöden av små och lätta vapen. Under 2022 deltog Sverige i det åttonde uppföljande mötet inom ramen för handlingsprogrammet.

Inom EU utgår arbetet från en gemensam strategi som antogs 2018 mot olagliga skjutvapen och mot små och lätta vapen och ammunition. Strategin innehåller en rad förslag till åtgärder för arbetet mot små och lätta vapen inom ramen för unionens gränser samt i EU:s närområde och avspeglar svenska prioriteringar väl.

Den ryska aggressionen mot Ukraina innebar att inga beslut förhandlades eller antogs vid ministerrådsmötet i Lodz 2022. Sverige har under året rapporterat export av små och lätta vapen till FN:s vapenhandelsregister liksom till OSSE:s register över handel med konventionella vapen.

Under 2022 har Sverige bidragit till ett antal projekt och fonder som syftar till att minska den okontrollerade spridningen av små och lätta vapen och stärka de internationella processer som finns på området. Ett sådant exempel är frivilligfonden till stöd för genomförandet av den regionala färdplanen mot illegal spridning av små och lätta vapen på västra Balkan, som etablerats vid FN:s utvecklingsprogram (UNDP). Sverige är en av de största givarna till fonden.

Sexnationsinitiativet

De sex stora försvarsindustrinationerna i Europa – Frankrike, Italien, Spanien, Storbritannien, Sverige och Tyskland – ingick 2000 ett försvarsindustriellt samarbetsavtal på regeringsnivå. Avtalet framförhandlades som en följd av den avsiktsförklaring som ländernas försvarsministrar ingick 1998, det s.k. sexnationsinitiativet. Avtalet syftar till att underlätta rationalisering, omstrukturering och driften av den europeiska försvarsindustrin. Verksamheten inom sexnationsinitiativet och dess arbetsgrupper omfattar även frågor om exportkontroll.

Covid-19 begränsade fortsatt under 2022 arbetet inom ramen för sexnationsinitiativet. I den informella arbetsgruppen, LoI Export Control Informal Working Group (LoI ECIWG) hölls ett fysiskt möte på direktörsnivå. Därutöver genomfördes digitala arbetsmöten under året för att diskutera exportkontrollfrågor kopplade till Europeiska försvarsfonden (EDF) samt framtida hantering av tredjelandsexport inom ramen för samarbetet men även dela erfarenheter kring immateriella överföringar samt hanteringen av slutanvändarintyg.

3 Produkter med dubbla användningsområden

3.1 Bakgrund och definitioner

Med termen produkter med dubbla användningsområden (PDA) avses föremål tillverkade för civilt bruk, vilka även kan användas för tillverkning av massförstörelsevapen eller krigsmateriel. PDA kan även omfatta vissa andra produkter med särskild strategisk betydelse, t.ex. kryptosystem.

Behovet av att kontrollera exporten av PDA grundar sig på att en del länder till exempel bedriver program för att framställa massförstörelsevapen, trots att de har undertecknat internationella avtal som förbjuder eller reglerar sådan verksamhet, eller för att de står utanför dessa avtal. Dessa länder har ofta stärkt sin kapacitet genom att importera civila produkter som sedan har använts för militära syften. Exportkontroll av PDA krävs även för att minska oönskad och destabiliserande utveckling av konventionella militära förmågor.

Att en produkt med dubbla användningsområden hamnar på en kontrollista behöver inte innebära att export av denna produkt är förbjuden, utan att produkten bedöms vara känslig och att exporten därför omfattas av kontroll. De exportkontrollåtgärder som krävs inom EU måste samtidigt vara väl avgränsade med hänsyn till spridningsrisken och inte onödigt störa den inre marknaden eller de europeiska företagens konkurrenskraft.

En stor del av arbetet inom EU och inom de internationella exportkontrollregimerna utgörs av en omfattande informationsverksamhet, riktad till den egna industrin och till andra länder, om behovet av exportkontroll och utveckling av exportkontrollsystem.

En samlad bild av industrin som arbetar med produkter med dubbla användningsområden i Sverige är svår att ge då en betydande del av de sålda produkterna går till EU-marknaden eller exporteras till marknader som omfattas av EU:s generella exporttillstånd (se avsnitt 3.2.1 nedan).

3.2 Reglering av produkter med dubbla användningsområden

För att förebygga spridning av massförstörelsevapen och därigenom bidra till internationell säkerhet är export av produkter med dubbla användningsområden föremål för särskild reglering på internationell nivå.

Sverige har både rättsligt bindande åtaganden som har beslutats av FN och EU och politiska åtaganden inom ramen för exportkontrollregimerna som syftar till att begränsa spridningen av känslig information och teknologi, inklusive sådan som kan användas för att tillverka massförstörelsevapen.

Själva exportkontrollen utövas alltid på nationell nivå men genom de internationella exportkontrollregimerna (se avsnitt 3.5 för en genomgång

av regimerna) och inom EU sker ett omfattande samordnande arbete. För Sveriges räkning regleras exportkontrollen av PDA främst genom den EU-rättsliga PDA-förordningen (se avsnitt 3.2 för detaljer) och den svenska PDA-lagen (avsnitt 3.2). Exporten av PDA begränsas i flera fall av riktade restriktiva åtgärder (sanktioner), vilket beskrivs utförligare i avsnitt 3.3. Detta har under året inte minst aktualiserats till följd av Rysslands aggression mot Ukraina och fullskaliga invasion av landet den 24 februari 2022.

PDA-förordningen

För länderna i Europeiska unionen (EU) finns ett gemensamt regelverk i form av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/821 om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter med dubbla användningsområden (PDA-förordningen). Denna förordning ersatte det tidigare regelverket i form av rådets förordning (EG) 428/2009 den 9 september 2021. PDA-förordningen är direkt tillämplig i alla EU:s medlemsstater.

Bilaga 1 till PDA-förordningen

De kontrollistor som kontinuerligt utarbetas i de internationella exportkontrollregimerna (se avsnitt 3.5 om exportkontrollregimerna) förs i EU över till PDA-förordningens bilaga I. Bilaga I till förordningen utgör sedan den lista med de produkter och den teknik som ska vara tillståndspliktiga vid export ut ur EU.

Andra kontrollmöjligheter

PDA-förordningens artikel 4 slår fast att medlemsstaterna även kan använda sig av en mekanism som möjliggör att produkter utanför listorna kan beläggas med kontroll om exportören eller tillståndsmyndigheterna har information om att produkten är eller kan vara avsedd att användas i samband med produktion m.m. av massförstörelsevapen, eller för andra militära syften. Denna mekanism benämns generalklausul i den svenska terminologin men är mer känd under sin engelska benämning catch-all. Mekanismen utgör praxis inom de internationella exportkontrollregimerna.

PDA-förordningens artikel 5 innebär att även exporter av olistade cyberövervakningsprodukter omfattas av tillståndsplikt om exportören har informerats av den behöriga myndigheten att produkterna kan vara avsedda för användning i samband med internt förtryck eller för att begå allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter eller internationell humanitär rätt. Cyberövervakningsprodukter definieras i PDA-förordningens artikel 2.20 som produkter med dubbla användningsområden som är särskilt konstruerade för att möjliggöra dold övervakning av fysiska personer genom monitorering, extraktion,

Skr. 2022/23:114 inhämtning eller analys av data från informations- och telekommunikationssystem.

En ytterligare kontrollmöjlighet finns enligt artikel 10 genom att produkter som inte listats i bilaga I, men väl i andra medlemsstaters nationella kontrollförteckningar enligt artikel 9, kan omfattas av tillståndsplikt även i Sverige om den behöriga svenska myndigheten informerat exportören att produkten kan vara avsedd för användning som ger anledning till oro med hänsyn till den allmänna säkerheten, inbegripet förebyggande av terroristhandlingar, eller överväganden rörande mänskliga rättigheter. Syftet med mekanismen i artikel 10 är att medlemsstaterna snabbt ska kunna samordna sina åtgärder när nya risker identifieras, t.ex. på grund av framväxande teknologier.

Generella tillstånd

Huvudregeln i EU är att det inte krävs tillstånd vid överföring av PDA till en annan EU-medlemsstat. Det generella tillståndet EU001 gäller med några undantag alla produkter i bilaga I till PDA-förordningen beträffande export till Australien, Island, Japan, Kanada, Liechtenstein, Nya Zeeland, Norge, Schweiz, Storbritannien och USA. Därutöver finns ytterligare sju EU-generella tillstånd (EU002–EU008).

Svensk lagstiftning

I Sverige regleras exportkontroll av PDA och av tekniskt bistånd i samband med dessa produkter i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd (PDA-lagen). PDA-lagen innehåller kompletterande bestämmelser till EU:s PDA-förordning. Med anledning av PDA-förordningens revidering 2021 genomfördes en rad ändringar i lagen som trädde i kraft den 1 augusti 2022. Ändringarna innebar bland annat att det infördes bemyndiganden för regeringen att meddela föreskrifter om tillståndskrav.

Till skillnad från exportörer som faller under krigsmateriellagstiftningen krävs inga grundläggande verksamhetstillstånd enligt exportkontrollagstiftningen för exportörer som tillverkar eller på andra sätt handlar med PDA. Dessa exportörer är heller inte skyldiga att leveransdeklarera enligt exportkontrollagstiftningen. Ett företag är däremot skyldigt att avgiftsdeklarera om företaget tillverkat eller sålt kontrollerade produkter som omfattas av ISP:s tillsyn. Hit räknas försäljning både inom och utom Sverige.

Om en exportör skulle känna till eller ha skäl att misstänka att en produkt med dubbla användningsområden som företaget i fråga har för avsikt att exportera, och som inte finns förtecknad i bilaga I till EU:s PDA-förordning, är avsedd att användas i anslutning till massförstörelsevapen, för militär slutanvändning i ett land som är föremål för vapenembargo eller kan använda som komponent till krigsmateriel som har exporterats från EU utan tillstånd finns en skyldighet för företaget att underrätta ISP. Underlåtenhet att uppfylla denna skyldighet är straffbelagd. Efter underrättelse ska ISP pröva och besluta om tillstånd ska krävas i det enskilda fallet. Detsamma gäller om exportören har anledning att

misstänka, att en cyberövervakningsprodukt som inte är förtecknad i bilaga I till EU-förordningen är avsedd för användning i anslutning till internt förtryck eller allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt enligt artikel 5 i samma förordning.

3.3 Restriktiva åtgärder (sanktioner) på PDA-området

Det finns grundläggande skillnader mellan restriktiva åtgärder (sanktioner) och exportkontroll på PDA-området. Sanktioner kan riktas mot en regering, grupp, organisation eller enskilda individer genom ett rättsligt bindande beslut av EU, FN eller en enskild stat. Syftet är att den som sanktionerna riktar sig mot ska förändra sitt beteende. Sanktionerna omfattar olika typer av restriktiva åtgärder och inkluderar ofta export- och importförbud för PDA och krigsmateriel, men behöver inte göra det. Anledningen till att sanktionerna ofta riktar in sig mot dessa strategiska produkter är att de underlättar de folkrättsstridiga eller människorättskränkande handlingar som ofta är orsaken till sanktionerna. Sanktionerna är alltså ett verktyg för att förverkliga utrikespolitiska målsättningar som t.ex. minskat humanitärt lidande eller sätta tryck på en auktoritär ledare att genomföra demokratiska reformer.

Exportkontrollen av PDA grundar sig främst på den exporterande statens säkerhetspolitiska intresse i förhållande till den tänkta mottagaren. Exportens betydelse för nationell säkerhet väger tungt i bedömningen. Det finns i regelverken för både krigsmateriel och PDA-exportkontrollförutsättningar att i tillståndsprocessen väga in risker för kränkningar av internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter. Det finns ett samband mellan underskott på mänskliga rättigheter och väpnade konflikter vilket visar att utbredda människorättskränkningar har en säkerhetspolitisk dimension. Till skillnad från exportkontroll av PDA beslutas sanktioner inom ramarna för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik.

I januari 2016 lyftes EU:s samtliga kärnteknikrelaterade sanktioner mot Iran i enlighet med den kärntekniska överenskommelsen Joint Comprehensive Plan of Action (JCPoA), då Internationella atomenergiorganet (IAEA) bekräftat att Iran hade levt upp till sina åtaganden enligt planen. I maj 2018 meddelade USA att man avsåg att lämna JCPoA och ensidigt återinföra de sanktioner som tidigare lyfts med anledning av överenskommelsen. USA:s sanktioner återinfördes därefter i ett första steg i augusti och i ett andra steg i november 2018. EU:s åtaganden i enlighet med överenskommelsen står tills vidare fast. Tillståndsförfaranden gäller numera för de PDA som tidigare varit föremål för embargo. Detta gäller dock inte de produkter som omfattas av missilteknologikontrollregimen.

Embargo på handel med PDA finns enligt ett beslut av FN, som genomförts och utvidgats av EU, mot Nordkorea. Detta embargo är genom EU-beslut fullständigt, dvs. det omfattar alla produkter på EU:s kontrollista. Även vissa liknande produkter är belagda med embargo.

Export av vissa PDA är enligt EU-beslut också förbjuden respektive belagd med tillståndskrav i förhållande till Syrien.

EU har, mot bakgrund av Rysslands annektering av Krimhalvön i Ukraina 2014, beslutat om vissa restriktiva åtgärder (sanktioner) mot Ryssland. Under 2022 tillkom ytterligare omfattande sanktioner mot Ryssland med anledning av den fullskaliga invasionen av Ukraina (se avsnitt 3.4).

3.4 PDA-relaterade sanktioner mot Ryssland i samband med invasionen av Ukraina 2022

EU:s restriktiva åtgärder (sanktioner) mot Ryssland, som beslutades redan 2014 till följd av den olagliga annekteringen av Krim och aggressionen mot Ukraina, har under året utökats kraftigt i samband med Rysslands fullskaliga invasion av landet den 24 februari 2022.

Det är sedan 2014 förbjudet att direkt eller indirekt sälja och exportera produkter med dubbla användningsområden (PDA) till Ryssland eller för användning i Ryssland. Även tillhandahållande av tekniskt eller finansiellt bistånd samt förmedlingstjänster eller andra tjänster kopplade till sådan export omfattas av förbud.

Förbudet för PDA gäller för alla produkter upptagna i bilaga I till EU:s PDA-förordning. EU har under året kontinuerligt utvidgat och skärpt sanktionerna till att omfatta allt fler produkter med koppling till PDA som kan bidra till Rysslands militära och tekniska förmåga och utveckling av dess försvars- och säkerhetssektor (ex. drönarmotorer, ytterligare kemiska och biologiska produkter, medel för upploppskontroll och elektroniska komponenter).

Begränsad möjlighet till undantag från förbudet finns gällande export för icke-militär användning och för en icke-militär slutanvändare, som är avsedd för till exempel humanitära och medicinska ändamål, sjösäkerhet, m.m.

3.5 Samarbete inom de internationella exportkontrollregimerna

För att förstärka det internationella samarbetet rörande icke-spridning av massförstörelsevapen har ett fyrtiotal länder på eget initiativ slutit sig samman i fem internationella exportkontrollregimer: Australiengruppen, Missilteknologikontrollregimen, Nuclear Suppliers Group, Wassenaar-arrangemanget och Zanggerkommittén.

Regimernas syfte är att identifiera varor och teknologier som kan användas i samband med massförstörelsevapen samt att förhindra destabiliserande anhopningar av konventionella vapen och skapa större enhetlighet i deltagande länders exportkontroll av dessa. Till stöd för detta arbete har respektive regim en lista med produkter som omfattas av kontroll. Listorna ses över årligen. Arbetet omfattar även utbyte av information om nekade export, spridningsrisker samt kontakter med tredjeland för att främja regimernas icke-spridningsmålsättningar.

Grunden för samarbetet i exportkontrollregimerna är en gemensam politisk vilja att förhindra spridning av massförstörelsevapen. Detta

uppnås genom en nationell lagstiftning som möjliggör exportkontroll av de varor och teknologier som har identifierats som strategiska. Samarbetet i regimerna är inte juridiskt bindande men väl politiska åtaganden. Kontrollistorna från regimerna inkorporeras dock av EU i PDA-förordningen och blir därmed rättsligt bindande. Deltagande i regimerna underlättar samtidigt uppfyllandet av de folkrättsliga förpliktelseerna i internationella avtal om att inte direkt eller indirekt bistå en annan stat att anskaffa massförstörelsevapen.

De internationella exportkontrollregimerna arbetar sedan länge med tidig identifiering av nya icke-kontrollerade produkter och teknologier, som kan användas för militära ändamål. Den allt snabbare tekniska utvecklingen inom framväxande teknologier, t.ex. artificiell intelligens, kvantdatorer och bioteknik, gör detta arbete alltmer angeläget. Sverige berörs av utvecklingen då vi har en exportorienterad och avancerad industri med spjutspetsteknologi. Framväxande känsliga teknologier kräver allt större uppmärksamhet – både nationellt genom t.ex. stärkt myndighetssamverkan och internationellt genom samarbete med andra länder i de olika exportkontrollregimerna.

Arbetet i de multilaterala exportkontrollregimerna återgick till normala former under 2022 då plenarmöten hölls i alla regimerna efter uppehåll i varierande grad under covid-19.

Australiengruppen

Australiengruppen bildades 1985 på initiativ av Australien. Dess verksamhet syftar till att harmonisera medlemsstaternas exportkontroll för att förhindra spridning av kemiska och biologiska vapen. Ursprungligen omfattade gruppens verksamhetsområde endast kemikalier och kemisk tillverkningsutrustning. År 1990 beslutades dock att kontrollistorna skulle utökas till att även omfatta mikroorganismer, toxiner samt viss tillverkningsutrustning för biologiska stridsmedel. Australiengruppen stödjer icke-spridningsåtaganden inom ramen för konventionen om biologiska vapen och toxinvapen (BTWC) och kemvapenkonventionen (CWC). I regimen deltar samtliga EU:s medlemsstater. Ryssland deltar inte i regimen. Regimens kontrollistor uppdaterades 2022 vid plenarmötet i Paris.

Missilteknologikontrollregimen

Missilteknologikontrollregimen (MTCR) grundar sig på ett amerikanskt initiativ från 1982. Dess verksamhet gäller främst exportkontroll av fullständiga robotsystem (inklusive ballistiska robotar och bärarketer för rymduppskjutningar samt sondraketer) och andra obemannade luftfarkoster (inklusive kryssningsrobotar, mål- och spaningsplattformar) med en räckvidd på 300 kilometer eller mer. Därutöver kontrolleras komponenter till sådana system samt andra produkter som kan användas för produktion av robotar och även mindre obemannade luftfarkoster konstruerade för att kunna sprida aerosoler. MTCR har idag 35 medlemmar, inklusive Indien och Ryssland. Nio EU-medlemsstater står utanför regimen.

Regimens kontrollistor uppdateras årligen vid plenarmöten i det inkommande ordförandelandet. Plenarmötet 2022 hölls i Montreux, Schweiz. Plenarmötet var det första med omfattande deltagande sedan 2019 då 2021 års möte i Sotji, Ryssland, samlade en begränsad skara länder.

Nuclear Suppliers Group

Nuclear Suppliers Groups (NSG) arbete avser exportkontroll av produkter för nukleärt bruk (del 1 i NSG:s riktlinjer) och andra PDA som kan användas i samband med utveckling eller produktion av kärnvapen (del 2 i NSG:s riktlinjer). De av NSG listade produkterna finns återgivna i IAEA:s informationscirkulär nr 254, som innehåller de två kontrollistorna för respektive varugrupp (INFCIRC/254/Rev.14/Part 1 och INFCIRC/254/Rev.11/Part 2). NSG har idag 48 medlemsstater, inklusive samtliga EU:s medlemsstater, Kina och Ryssland. Regimens kontrollistor uppdateras årligen vid plenarmöten som hålls i det avgående ordförandelandet. 2022 års plenarmöte ägde rum i Warszawa under polskt ordförandeskap. Argentina valdes till nytt ordförandeland för perioden 2022–2023.

Wassenaar-arrangemanget

Wassenaar-arrangemanget bildades 1996 som efterföljare till det internationella exportkontrollsamarbete som tidigare hade bedrivits inom kommittén Coordinating Committee on Multilateral Export Controls (CoCom). Arrangemangets arbetsfält omfattar kontrollen av konventionella vapen samt varor och teknologier med dubbla användningsområden som inte kontrolleras i andra regimer. Det utgör därmed ett viktigt komplement till arbetet i övriga regimer som uteslutande fokuserar på massförstörelsevapen samt vissa vapenbärare. Arrangemanget har i dag 42 deltagande stater. Bland dessa återfinns flertalet stora producenter och teknologiinnehavare på de berörda områdena.

Syftet med arrangemangets verksamhet är att bidra till regional och internationell säkerhet och stabilitet genom att främja öppenhet och ett ansvarsfullt agerande när det gäller överföringar av konventionella vapen och produkter med dubbla användningsområden och därigenom undvika destabiliserande ansamlingar. Grundsynen i Wassenaar-arrangemanget är att handel med de varor som finns på kontrollistorna ska vara tillåten, men att den måste ske under kontrollerade former.

En viktig funktion som Wassenaar-arrangemanget upprätthåller är att regelbundet samla den tekniska expertisen från de deltagande staterna för att uppdatera de gemensamma kontrollistorna i ljuset av den tekniska utvecklingen.

Arrangemanget upprätthåller två kontrollistor som är fogade till dess grunddokument: Munitions List, som omfattar konventionell krigsmateriel, och List of Dual-Use Goods and Technologies, som omfattar produkter och teknologi med både civila och militära användnings-

områden som inte finns på övriga regimers kontrollistor. Båda listorna är i praktiken vägledande för innehållet i EU:s motsvarande kontrollistor.

Wassenaar-arrangemanget håller årliga plenarmöten i Wien på senhösten. Under dessa möten behandlas frågor av principiell betydelse för samarbetets fortsatta utveckling. På grundval av det löpande tekniska arbetet under året beslutas också om uppdateringar av kontrollistorna. Med anledning av pandemin var 2022 års plenarmöte det första sedan 2019. Plenaren beslöt att införa nya och uppdaterade exportkontroller på en rad olika områden, bland annat teknik för supersoniska flygfarkoster och datorer med hög prestanda.

Zanggerkommittén

Zanggerkommittén bildades 1974, och behandlar frågor om exportkontroll relaterade till icke-spridningsavtalet (NPT). Kommittén fastställer vad som enligt fördragets artikel III.2(b) menas med utrustning och material som särskilt konstruerats eller iordningsställt för bearbetning, användning eller tillverkning av särskilt klyvbart material. Ansvaret är därmed delvis överlappande med Nuclear Suppliers Group, som behandlas ovan. Regimens informella karaktär har emellertid gjort att den kunnat agera forum för vissa icke-spridningsfrågor, som kunde varit svårare att lösa i NSG. Svenska Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) ansvarar för att upprätthålla Zanggerkommitténs webbplats. Zanggerkommittén har 39 medlemsstater och möts årligen i Wien.

3.6 Samarbetet inom EU om produkter med dubbla användningsområden

Exportkontrollregimerna och EU

Arbetet inom EU på området exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden är nära förbundet med det internationella arbete som utförs inom exportkontrollregimerna. Inom EU sker samordningen närmast i rådsarbetsgruppen för icke-spridning (Council Working Group on Non-proliferation, CONOP), som hanterar icke-spridningsfrågor generellt, och rådsarbetsgruppen för produkter med dubbla användningsområden (Working Party on Dual-Use Goods, WPDU) som bl.a. arbetar med policyfrågor samt uppdatering av den kontrollista med produkter med dubbla användningsområden som faller under PDA-förordningen.

Enligt EU:s strategi mot spridning av massförstörelsevapen ska medlemsstaterna arbeta för att EU ska vara en ledande samarbetspartner när det gäller exportkontrollregimerna. EU:s uppfattning är sedan länge att alla EU:s medlemsstater ska erbjudas medlemskap i alla exportkontrollregimerna. Det huvudsakliga skälet är EU:s gemensamma inre marknad som omfattar de allra flesta produkter med dubbla användningsområden, liksom en strävan att upprätthålla en för alla EU:s medlemsstater harmoniserad och effektiv nationell exportkontroll baserad

på regimernas kontrollistor, riktlinjer för exportkontroll och informationsutbyte om spridningsrisker. Handeln inom EU räknas i dessa sammanhang inte som export. Därmed är EU:s medlemsstater beroende av respektive lands exportkontrollsystem. Även av detta skäl får medlemskapsfrågan i exportkontrollregimerna en viktig dimension.

Genom beslut i NSG och Australiengruppen är samtliga av EU:s medlemsstater numera medlemmar i dessa regimer. I missilteknologi-kontrollregimen har motsvarande beslut ännu inte fattats beträffande Cypern, Estland, Kroatien, Lettland, Litauen, Malta, Rumänien, Slovakien och Slovenien. För Wassenaar-arrangemanget gäller detsamma för Cypern.

De förändringar som görs i regimernas kontrollistor under året arbetas in i bilaga I till PDA-förordningen och blir därmed juridiskt bindande för EU:s medlemsstater. I enlighet med sina delegerade befogenheter har kommissionen uppdaterat bilaga I med de ändringar som beslutats i exportkontrollregimerna samt gjort följdändringar i bilaga IIa–IIg och bilaga IV. Ändringarna fastställs i regimerna mot slutet av ett kalenderår och införs som regel i bilaga I påföljande år.

Rådsarbetsgruppen för produkter med dubbla användningsområden

Verksamheten inom rådsarbetsgruppen för PDA (Working Party on Dual-Use Goods, WPDU) dominerades under 2022 av de många tillkommande restriktiva åtgärderna (sanktioner) mot Ryssland med anledning av den fullskaliga invasionen av Ukraina. Därutöver fortsatte arbetet med implementeringen av den omarbetade PDA-förordningen, utbyte mellan medlemsstaterna och kommissionen av exportkontrollrelaterad information och statistik samt frågor om nya teknologier. WPDU arbetade även med exportkontrollfrågor i EU–US Trade and Technology Council (TTC) som fortsatte sitt arbete under året.

Arbetet i WPDU leds av det roterande ordförandeskapet i Europeiska unionens råd och under året påbörjades förberedelser för det svenska ordförandeskapet. Konsultationer ägde rum med framför allt EU:s medlemsstater, EU-kommissionen och rådssekretariatet samt genom deltagande vid EU:s exportkontrollforum i december 2022.

Dual-Use Coordination Group

Under rådsarbetsgruppen för produkter med dubbla användningsområden (WPDU) finns en koordinationsgrupp, Dual-Use Coordination Group (DUCG). Arbetet i DUCG syftar till att samordna tillämpningen av PDA-förordningen. Under året har gruppen lämnat stöd i arbetet med att uppdatera den EU-gemensamma kontrollistan, tagit fram statistikunderlag till kommissionens årliga rapport om exportkontroll, utbytt erfarenheter och information om nationellt genomförande av PDA-regelverket samt bistått kommissionen i utvecklingen av det elektroniska informationssystemet Dual Use e-System (DUeS).

DUCG inrättade 2019 en teknisk expertgrupp med uppdrag att ta fram en vägledning rörande exportkontroll av PDA som är särskilt riktad till

lärosäten och andra forskningsinstitut (forskningsorganisationer). Som ett resultat av expertgruppens arbete publicerades kommissionens rekommendation (EU) 2021/1700. ISP deltog aktivt i expertgruppen för svensk räkning. 2021 inrättade DUCG en ny expertgrupp med uppdrag att samordna samt utbyta information kring ny teknologi och återaktiverade en tidigare expertgrupp för cyberövervakningsprodukter med uppdrag att koordinera medlemsstaterna samt ta fram riktlinjer rörande cyberövervakningsprodukter riktad till exportörer. ISP var en av myndigheterna som representerade Sverige i den senare expertgruppen.

Under 2022 inrättade DUCG tre nya expertgrupper där den första syftade till att stödja informationsutbyte samt direkt samarbete mellan medlemsstaternas myndigheter och verkställande organ, den andra till att stödja ett unionsprogram för att bygga kapacitet för licensiering och genomdrivande och den tredje med uppdrag att ta fram riktlinjer riktade till medlemsstaterna om metoden för insamling samt behandling av uppgifter för utarbetandet av den årliga rapporten. I den senare expertgruppen representerades Sverige under året av ISP.

3.7 FN:s säkerhetsrådsresolution 1540 och initiativet om säkerhet mot spridning av massförstörelsevapen

FN:s säkerhetsråd antog 2004 resolution 1540. Med stöd av kapitel VII i FN-stadgan fastställer resolutionen genom bindande beslut skyldigheter för alla FN:s medlemsstater att förhindra icke-statliga aktörer (terrorister) från att få tillgång till massförstörelsevapen och deras vapenbärare samt produkter med koppling till sådana vapen. Det fastslås bland annat att alla stater ska inrätta en effektiv nationell kontroll av export, transittrafik, omlastningar och vidareexport. Resolutionen innehåller även bestämmelser om bistånd till andra länder för genomförandet av de åtgärder som den förpliktigar.

Genom resolution 1540 fattades också beslut om att inrätta en kommitté med uppgift att rapportera till säkerhetsrådet om genomförandet av resolutionen. FN:s medlemsstater uppmanas att rapportera till kommittén om åtgärder som de vidtagit för att genomföra resolutionen. Mandatet för 1540-kommittén förlängdes i april 2021 till februari 2022.

En internationell verksamhet som har beröringspunkter med och delvis överlappar säkerhetsrådets resolution 1540 är initiativet om säkerhet mot spridning av massförstörelsevapen (Proliferation Security Initiative) som 107 länder har anslutit sig till. I december 2022 meddelade Ryssland att landet avslutar sitt deltagande i samarbetet och uppger sig inte vara bunden av initiativets åtaganden. EU och Sverige stöder detta initiativ som syftar till att – inom ramen för folkrätten och nationell rätt – stärka det internationella samarbetet för att bättre kunna förhindra transporter till obehöriga mottagare av massförstörelsevapen och insatsvaror till sådana produkter. Det nationella arbetet med att upprätthålla nödvändig beredskap och agera i ett brådskande ärende av denna typ är fördelat mellan berörda myndigheter i enlighet med ordinarie ansvarsprinciper.

4 Ansvariga myndigheter

4.1 Inspektionen för strategiska produkter

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) är förvaltningsmyndighet för ärenden och tillsyn enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel och lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. För PDA och tekniskt bistånd har ISP detta ansvar i fall där inte någon annan myndighet har detta till uppgift. Strålsäkerhetsmyndigheten har sådant ansvar när det gäller särskilt känsliga kärntekniska produkter.

Totalförsvarets forskningsinstitut och Försvarets radioanstalt bistår ISP med teknisk kompetens, och bl.a. Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, Säkerhetspolisen och Försvarets radioanstalt bistår ISP med information. ISP har även ett etablerat samarbete med Tullverket. Vissa av ISP:s tillsynsbesök genomförs som gemensamma tillsynsbesök med Tullverket och myndigheterna utbyter även information om utförelsetillstånd.

Genom regeringsbeslut har ISP utsetts att som s.k. behörig myndighet fullgöra vissa angivna uppgifter enligt rådsförordningar om sanktioner som har beslutats av Europeiska unionen (EU). Under 2022 har detta arbete fått utökad omfattning och betydelse med anledning av de kraftigt skärpta sanktionerna mot Ryssland. ISP har också vissa tillsynsuppgifter i förhållande till särskilda förbudsföreskrifter som regeringen meddelat med stöd av lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner.

ISP är nationell myndighet under 1992 års konvention om förbud mot kemiska vapen (CWC) och utför de uppgifter som följer av lagen (1994:118) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen. Den verksamheten hos ISP behandlas inte i denna skrivelse, då den inte har en direkt koppling till myndighetens arbete med exportkontroll.

ISP är även tillståndsmyndighet för ärenden enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 av den 14 mars 2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FN:s protokoll om skjutvapen), och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition. Förordningen reglerar tillstånd att exportera civila skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition utanför EU samt vissa import- och transiteringsåtgärder.

I juni 2020 utsågs ISP till Sveriges kontaktpunkt enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/452 av den 19 mars 2019 om upprättande av en ram för granskning av utländska direktinvesteringar i unionen. Förordningen trädde i kraft den 11 oktober 2020. ISP gavs även i uppdrag att tillsammans med andra berörda myndigheter utveckla de former för samverkan som krävs för att ISP ska kunna utföra arbetsuppgifterna som nationell kontaktpunkt. Arbetet som rör granskning av utländska direktinvesteringar behandlas inte i denna

skrivelse då det i dagsläget inte har en direkt koppling till myndighetens arbete med exportkontroll. Skr. 2022/23:114

I den utredning om granskning av utländska direktinvesteringar (Direktinvesteringsutredningen) som lämnade sitt slutbetänkande i november 2021 föreslogs ISP få en ny uppgift som granskningsmyndighet enligt det föreslagna regelverket (SOU 2021:87).

Myndighetens uppgifter framgår av förordningen (2010:1101) med instruktion för Inspektionen för strategiska produkter. Av förordningen framgår bland annat att ISP varje år till regeringen ska lämna dels en redogörelse för den svenska exporten av krigsmateriel och andra strategiska produkter under det föregående kalenderåret, dels en beskrivning av viktiga tendenser inom svensk och internationell exportkontroll. Dessa uppgifter ligger till grund för den årliga skrivelsen om strategisk exportkontroll, inklusive årets skrivelse.

Kontakter med företagen

ISP har löpande kontakter med de företag som berörs av kontrollverksamheten. I lagen om krigsmateriel och förordningen om krigsmateriel föreskrivs flertalet skyldigheter för företagen att lämna underrättelser och uppgifter till ISP. Exempelvis ska företagen på regelbunden basis till ISP redovisa den marknadsföring som de har bedrivit utomlands. Dessa rapporter ligger till grund för ISP:s återkommande genomgångar med företagen om deras exportplaner. ISP kan lämna positiva eller negativa s.k. förhandsbesked till företagen om känsliga eller tidigare oprövade destinationer.

Förutom att fatta beslut i utförelseärenden granskar ISP de underrättelser som företag och myndigheter är skyldiga att lämna senast fyra veckor innan ett anbud lämnas eller ett avtal ingås om export av krigsmateriel. ISP har i detta skede möjlighet att meddela förbud mot att anbud lämnas eller mot att avtal ingås. De krigsmaterielexporterande företagen ska också rapportera om de leveranser som genomförts med stöd av lämnade tillstånd.

Till skillnad från vad som gäller för krigsmateriel krävs enligt exportkontrollagstiftningen inget verksamhetstillstånd för att tillverka eller tillhandahålla PDA. Vidare krävs som huvudregel inte tillstånd för försäljning av PDA inom EU (tillstånd för sådana överföringar gäller dock av vissa produkter som listas i bilaga IV i PDA-förordningen). Mot denna bakgrund ser ISP:s kontakter med företag som hanterar PDA annorlunda ut än de som gäller för krigsmateriel. Den kontrollista som gäller enligt PDA-förordningen anger vilka produktområden som omfattas av tillståndskrav för export utanför EU. Det är i första hand företagen som ska klassificera huruvida en produkt är att betrakta som PDA eller inte. När ett företag är osäkert på om dess produkt omfattas av kontroll eller inte kan företaget lämna in en produktförfrågan till ISP.

I sin tillsynsroll utför ISP tillsynsbesök hos företag och myndigheter för att följa upp deras interna exportkontrollorganisation. ISP har under 2022 genomfört 18 tillsynsbesök. Dessa inkluderade lärosäten och företag verksamma inom både PDA- och krigsmaterielområdet.

Finansiering

Regler om ISP:s finansiering framgår av förordningen (2008:889) om finansiering av verksamheten vid Inspektionen för strategiska produkter. En stor del av myndighetens verksamhet finansieras av aktörer vars verksamhet kontrolleras av ISP. Förordningen föreskriver att kretsen av avgiftsskyldiga fördelas på tre avgiftskollektiv: krigsmateriel, produkter med dubbla användningsområden och produkter enligt lagen (1994:118) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen.

När ISP, genom förordningen (2013:707) om kontroll av vissa skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition, fick till uppgift att pröva ärenden om exporttillstånd enligt förordning (EU) nr 258/2012, gavs ISP också rätt att ta ut avgifter för prövning av ansökningarna.

Delar av ISP:s internationella verksamhet, stöd till Regeringskansliet och arbete med internationella sanktioner, anslagsfinansieras.

ISP:s tjänsteexport ska i huvudsak finansieras av någon annan part än ISP. Under 2022 genomfördes ingen tjänsteexport.

Exportkontrollrådet

Riksdagen beslutade 1984, på grundval av propositionen om ökad insyn och samråd i frågor som rör krigsmaterielexport, m.m. (prop. 1984/85:82), att en rådgivande nämnd i krigsmaterielfrågor skulle inrättas. Regeringen ombildade nämnden till Exportkontrollrådet (EKR) i samband med inrättandet av ISP 1996. Regler för rådets sammansättning och verksamhet finns i ISP:s instruktion. Samtliga riksdagspartier är representerade i EKR, i något fall med tidigare riksdagsledamot. ISP:s generaldirektör är dess ordförande.

Den 1 november 2019 tillträdde ett nytt exportkontrollråd, efter regeringens förordnande. I enlighet med förslagen från slutbetänkandet Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (SOU 2015:72) utsågs också för första gången suppleanter till de ordinarie ledamöterna. En lista över rådets ledamöter och suppleanter finns i slutet av det här avsnittet.

ISP:s generaldirektör ansvarar för urvalet av ärenden som görs till föremål för samråd med Exportkontrollrådet. Samråd kan exempelvis ske innan förhandsbesked lämnas till ett företag. Generaldirektören ska samråda med rådet innan ISP lämnar över ett ärende till regeringen för slutlig prövning enligt lagen om krigsmateriel eller enligt lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd.

Vid EKR:s sammanträden redovisar Utrikesdepartementet bedömningar av de mottagarländer som är aktuella. Försvarsdepartementet medverkar med bedömningar av ärendenas försvarspolitiska betydelse. ISP:s generaldirektör kan även kalla andra experter. En uppgift för EKR är att lämna synpunkter om tilltänkt export med utgångspunkt i de svenska riktlinjerna, EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport samt vapenhandelsfördraget till ytterligare vägledning för ISP.

Ledamöterna ges full insyn i handläggningen av utförelseärenden. Generaldirektören redovisar fortlöpande samtliga utförelsebeslut om

export, behandlade anbudsunderrättelser och samarbetsavtal samt meddelade förhandsbesked. Från och med 2005 redovisar ISP även samtliga utförelsebeslut om export av produkter med dubbla användningsområden i EKR. Sammantaget säkerställer detta system en god insyn i tillämpningen av exportkontrollregelverket för parlamentariker från samtliga partier i riksdagen.

Avsikten med det svenska systemet, som vid en internationell jämförelse är unikt på så sätt att företrädare för riksdagspartierna i förväg får tillfälle att diskutera tänkbara exportaffärer, är att skapa en bred förankring av exportkontrollpolitiken och främja kontinuitet i den förda politiken. Till skillnad från det som gäller i flera andra länder, behandlas ärenden i Exportkontrollrådet på ett tidigt stadium innan en konkret affär genomförs. Eftersom det skulle vara kommersiellt skadligt för exportföretagen om deras avsikter blev kända innan en affär kommit till stånd, är diskussionerna i rådet inte offentliga. De bedömningar som görs om enskilda länder omfattas normalt av utrikessekretess.

Exportkontrollrådet ersätter inte Utrikesnämnden i sådana ärenden som regeringen enligt regeringsformen ska överlägga med Utrikesnämnden om. Under 2022 genomfördes nio EKR-sammanträden. Rådet behandlade tio ärenden för samråd. Samtliga avsåg krigsmateriel.

Ledamöter i Exportkontrollrådet var år 2022

- riksdagsledamoten Jan R Andersson (M)
- riksdagsledamoten Camilla Brodin (KD)
- riksdagsledamoten Annicka Engblom (M)
- riksdagsledamoten Camilla Hansén (MP)
- riksdagsledamoten Kerstin Lundgren (C)
- riksdagsledamoten Mattias Ottosson (S)
- riksdagsledamoten Per Söderlund (SD)
- tidigare riksdagsledamoten Marie Granlund (S)
- tidigare riksdagsledamoten Stig Henriksson (V)
- tidigare riksdagsledamoten Lars Johansson (S)
- tidigare riksdagsledamoten Per Westerberg (M)

Suppleanter i Exportkontrollrådet:

- riksdagsledamoten Gudrun Brunegård (KD)
- riksdagsledamoten Magnus Ek (C)
- riksdagsledamoten Hanna Gunnarsson (V)
- riksdagsledamoten Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M)
- riksdagsledamoten Caroline Nordengrip (SD)
- tidigare riksdagsledamoten Agneta Börjesson (MP)
- tidigare riksdagsledamoten Eva Sonidsson (S)
- tidigare riksdagsledamoten Lars Tysklind (L).

Samverkansrådet

Ett samverkansråd är knutet till ISP för samverkan mellan myndigheter i icke-spridningsfrågor. Det består av generaldirektören och respektive myndighetschef från Säkerhetspolisen, Försvarsmakten genom den Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, Försvarets radioanstalt, Tullverket och Totalförsvarets forskningsinstitut. Samverkansrådet sammanträdde en gång under 2022.

Teknisk-vetenskapliga rådet

Ett teknisk-vetenskapligt råd är knutet till ISP för att bistå ISP:s generaldirektör i beredningen av ärenden som rör klassificering av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Rådet består av företrädare för institutioner med överblick över teknologins tillämpning på civila respektive militära områden. Det teknisk-vetenskapliga rådet genomförde två sammanträden under 2022.

4.2 Strålsäkerhetsmyndigheten

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) är, enligt förordningen (2008:452) med instruktion för Strålsäkerhetsmyndigheten, förvaltningsmyndighet för frågor om skydd av människors hälsa och miljön mot skadlig verkan av joniserande och icke-joniserande strålning, frågor om säkerhet och fysiskt skydd i kärnteknisk och annan verksamhet med strålning samt frågor om nukleär icke-spridning.

SSM:s uppgifter inom icke-spridning i samband med export av kärnämne och kärntekniska produkter anges i den nämnda förordningen samt i förordningen (2000:1217) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Av denna framgår att SSM beslutar om tillstånd för export till ett land utanför EU och för överföring inom EU av kärnämne och material m.m. som finns i bilaga I till PDA-förordningen och som tillhör kategori 0. Detta gäller dock inte i vissa specifika fall, som anges i förordningen, där regeringen är beslutande organ. SSM är även nationell tillsynsmyndighet som kontrollerar att dessa bestämmelser följs.

SSM är utsedd genom regeringsbeslut att vara behörig myndighet och fullgöra uppgifter avseende tillståndsprövning som följer av rådets förordning (EU) nr 267/2012 av den 23 mars 2012 om restriktiva åtgärder mot Iran och om upphävande av förordning (EU) nr 961/2010.

SSM är också tillsynsmyndighet enligt lagen (1984:3) och förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet. Kärnteknisk verksamhet ska bedrivas på sådant sätt att den uppfyller de förpliktelser som följer av Sveriges internationella överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen. SSM är även nationell kontaktpunkt för Internationella atomenergiorganets (IAEA) databas för olovlig handel och annan otillåten hantering av kärnämnen och radioaktiva ämnen.

SSM samarbetar med andra myndigheter i exportkontrollfrågor, framför allt ISP. SSM får också stöd med teknisk kompetens från Totalförsvarets

Kontroll av kärnteknisk export

Kärnämnen (uran, plutonium och torium) och kärntekniska produkter klassas som PDA och är därför reglerade i PDA-förordningen. Export ut ur EU kräver tillstånd, men EU:s generella exporttillstånd gäller inte för dessa produkter. För flera produkter krävs även tillstånd för överföringar inom EU.

Vid en ansökan om tillstånd till export av kärnämne prövar SSM parallellt frågan om eventuell överlåtelse av kärnämnet enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet och förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet. För använt kärnbränsle granskar SSM även frågan om hur materialet slutligt ska tas om hand. I fråga om använt kärnbränsle som härrör från en kärnteknisk verksamhet i Sverige ska ansökan bl.a. innehålla en försäkran om att den som för ut materialet kommer att återta materialet, om det inte kan tas om hand på avsett sätt. SSM beslutar därutöver om transporten av kärnämne i syfte att förhindra radiologiska olyckor och för att se till att adekvat fysiskt skydd finns.

De villkor som ställs vid beslut om exporttillstånd utgår från de riktlinjer som överenskommit inom Nuclear Suppliers Group (NSG, se avsnitt 3.5). I riktlinjerna ingår att inhämta vissa angivna försäkringar från mottagarlandets regering innan ett tillstånd för export kan beviljas. Försäkran ska avse att produkterna inte är avsedda för användning till kärnvapen eller kärnladdningar, att IAEA har full kontrollrätt i landet samt att kärnämne i landet har adekvat fysiskt skydd. Därutöver ska det garanteras att vidareexport inte kommer att ske utan motsvarande försäkringar. SSM har i uppdrag att på regeringens vägnar inhämta denna försäkran från det mottagande landets regering vid kärnteknisk export, samt att utforma och avlämna Sveriges regeringsförsäkran till det exporterande landets regering vid kärnteknisk import. Vid en första affär inhämtar dock Utrikesdepartementet försäkran vid export eller avger försäkran vid import.

EU:s samtliga medlemsstater är även medlemmar i Europeiska atomenergigemenskapen genom Euratomfördraget, vars syfte bl.a. är att upprätta en gemensam marknad för speciella material och utrustning inom kärnenergiområdet och att garantera att kärnämne inte används för andra ändamål än det är avsett för. Samtliga EU:s medlemsstater har också anslutit sig till icke-spridningsavtalet om kärnvapen (Non-proliferation Treaty, NPT) och har slutit kontrollavtal med IAEA med tillhörande tilläggsprotokoll. Regeringen anser att det tillståndsförfarande som finns för handel inom EU enligt PDA-förordningen och medlemsstaternas åtaganden inom ramen för Euratom i normalfallet ger tillräcklig säkerhet vid överföringar av kärnämne och kärntekniska produkter mellan EU-stater och är i överensstämmelse med NSG:s riktlinjer.

Europeiska atomenergigemenskapen har genom Euratomfördraget rätt att ingå avtal med tredjeland. Bilateral avtal om kärnenergis fredliga användning har ingåtts med Australien, Japan, Kanada, Kazakstan, Storbritannien, Ukraina, USA och Uzbekistan. Ett motsvarande avtal

mellan Euratom och Sydafrika trädde i kraft under 2022, men det har ännu inte kompletterats med administrativa arrangemang.

Samtliga medlemsstater i EU har förbundet sig till IAEA rapportera utförelse av kärnämne och kärnteknisk utrustning, enligt tilläggsprotokollet till kontrollavtalet med IAEA, för Sveriges del INFCIRC/193/Add.8. För Sverige innebär det att Europeiska kommissionen, via sin säkerhetskontroll under Euratomfördraget, rapporterar utförelse av kärnämne till IAEA och att SSM rapporterar utförelse av kärnteknisk utrustning till IAEA. För denna rapportering krävs (till skillnad från vad som gäller för övriga PDA) anmälan till SSM om utförd export eller överföring inom EU, av kärntekniska produkter förtecknade i bilaga I, kategori 0, till PDA-förordningen.

Under 2022 hanterade SSM 125 inkomna ansökningar om export eller överföring inom EU, samt beslutade om exporttillstånd i 125 fall. Uppgifter om SSM:s beviljade exporttillstånd under 2022 finns i bilaga 2, tabell 49.

SSM har vid behov kontakter med de företag som berörs av kontrollverksamheten. I sin tillsynsroll genomför SSM tillsyn hos företag för att se till att dessa är medvetna om och uppfyller de krav som ställs på företagen vid överföring inom EU eller export ut ur EU av produkter med dubbla användningsområden. Under 2022 genomfördes sex tillsyner.

5 Statistikredovisning

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) förser regeringen med det statistiska underlag som ligger till grund för redovisningen av den svenska exporten av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Uppgifterna i skrivelsen baseras dels på ISP:s egna uppgifter, dels på den lagstadgade rapportering som tillståndsinnehavare årligen lämnar till ISP. Strålsäkerhetsmyndigheten följer den kärntekniska utvecklingen i Sverige och bidrar med det statistiska underlaget till regeringens redovisning av export av kärntekniska produkter med dubbla användningsområden.

Förändringar i redovisningen

I slutbetänkandet Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (SOU 2015:72) framfördes vissa förslag om ökad öppenhet och transparens i frågor som rör krigsmaterielexporten. Regeringens bedömning i propositionen Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (prop. 2017/18:23) överensstämmer huvudsakligen med kommitténs förslag. Regeringen konstaterar i propositionen att den årliga skrivelsen om strategisk exportkontroll och produkter med dubbla användningsområden som regeringen lämnar till riksdagen utgör en viktig beståndsdel för att skapa öppenhet och transparens inom exportkontrollområdet. Vidare uttalar regeringen i propositionen att man har för avsikt att, i nära samarbete med ISP, se över skrivelsen med målet att presentera mer information.

I samband med regeringens skrivelse Strategisk exportkontroll 2018 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden (skr. 2018/19:114) gjordes en genomgripande omstrukturering av statistikredovisningen för att på ett tydligare och mer pedagogiskt sätt presentera uppgifter utifrån exportprocessens olika steg, både vad gäller krigsmateriel och PDA. Sedan dess har ytterligare tillägg och förbättringar gjorts. De uppgifter som tillförts de senaste åren avser bland annat avslagsbeslut, avtal om samarbete och licenstillverkning och svenska företags ägande i utlandet. Framför allt redovisas i dag mer detaljerande information om beviljade utförelsetillstånd och faktisk export av krigsmateriel. I årets redovisning ingår mer detaljerad information än tidigare om svenska företags tillhandahållanden av krigsmateriel i utlandet. Årets statistik innefattar också en särskild sammanställning över statliga donationer av krigsmateriel till Ukraina. I bilaga 2 har två nya tabeller som redovisar sanktioner mot Ryssland tillfogats.

Den svenska krigsmaterielexporten under 2022 redovisas i bilaga 1 och exporten av produkter med dubbla användningsområden i bilaga 2.

Export av krigsmateriel

Krigsmateriel

Vad som utgör krigsmateriel framgår av bilagan till förordningen (1992:1303) om krigsmateriel, den så kallade krigsmaterielförteckningen. Förteckningen överensstämmer med EU:s gemensamma militära lista och delas upp i 20 st. materielkategorier, ML1–ML20 samt programvara (ML21) och tekniskt bistånd (ML22). Utöver de 22 kategorierna innehåller förteckningen också tre nationella tillägg (kärnladdningar, fortifikatoriska anläggningar och vissa kemiska stridsmedel). I tabell 1 redovisas översiktligt vilken krigsmateriel som ingår i respektive ML-kategori.

Den svenska krigsmaterielförteckningen är kompletterad med en uppdelning mellan krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK). Med krigsmateriel för strid avses materiel med en förstörelsebringande verkan, inklusive sikten för sådan materiel och materiel för eldledning. Som övrig krigsmateriel räknas vissa delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som inte har direkt förstörelsebringande verkan.

I skrivelsen redovisas huvudsakligen materielen enligt krigsmaterielförteckningens ML-kategorier samt uppdelad enligt KS/ÖK. När det i en tabell anges att utförseltillstånd beviljats eller export skett inom en viss ML-kategori innebär detta att en eller flera av kategorins produkter avses. Det betyder inte att utförseltillstånd har beviljats eller export skett av samtliga produkter inom den materielkategorin.

Tabell 1 Kategorier av krigsmateriel

Kategori	Materiel
ML1	Slätborrade vapen med en kaliber som understiger 20 mm, andra vapen och automatvapen med en kaliber på högst 12,7 mm (0,50 tum) samt tillbehör och särskilt utformade komponenter för dessa vapen.
ML2	Slätborrade vapen med en kaliber på minst 20 mm, andra vapen eller utrustning med en kaliber som överstiger 12,7 mm (0,50 tum), kastare samt tillbehör liksom särskilt utformade komponenter för dessa vapen.
ML3	Ammunition och temperingsdon samt särskilt utformade komponenter för sådana.
ML4	Bomber, torpeder, raketer, missiler, andra anordningar och laddningar med sprängverkan samt tillhörande utrustning och tillbehör och särskilt utformade komponenter för sådana.
ML5	Eldlednings-, övervaknings- och varningsutrustning samt relaterade system, utrustning för försök och skottställning samt motmedelsutrustning som utformats särskilt för militär användning samt komponenter och tillbehör som utformats särskilt för dessa.
ML6	Markfordon och komponenter.
ML7	Kemiska eller biologiska toxiska agens, "agens för kravallhantering", radioaktiva material, tillhörande utrustning, komponenter och material.

Kategori	Materiel
ML8	"Energetiska materiel", och besläktade substanser.
ML9	Krigsfartyg (ytfartyg eller undervattensfarkoster), särskild marin krigsmateriel, tillbehör, komponenter och andra ytfartyg.
ML10	"Luftfartyg", "lättare än luftfarkoster", "obemannade luftfartyg" ("UAV"), flygmotorer och utrustning för "luftfartyg", tillhörande utrustning samt komponenter som särskilt utformats för militär användning.
ML11	Elektronisk utrustning, "rymdfarkoster" och komponenter som inte anges på något annat ställe i EU:s gemensamma militära förteckning.
ML12	Höghastighetsvapen med kinetisk energi och tillhörande utrustning samt komponenter som utformats särskilt för dessa vapen.
ML13	Pansar- eller skyddsutrustning, konstruktioner och komponenter.
ML14	"Specialiserad utrustning för militär utbildning" eller för simulering av militära scenarion, simulatorer som särskilt utformats för att träna användningen av skjutvapen eller vapen enligt ML1 eller ML2 och särskilt utformade komponenter och tillbehör för dessa.
ML15	Bild- eller motmedelsutrustning som utformats särskilt för militär användning, och särskilt utformade komponenter och tillbehör för denna.
ML16	Smidesstycken, gjutstycken och andra obearbetade produkter vars användning i en produkt som omfattas av förteckningen går att identifiera genom materialets beståndsdelar, form eller funktion, och som utformats särskilt för någon produkt som omfattas av ML1–4, ML6, ML9, ML10, ML12 eller ML19.
ML17	Övrig utrustning, material och "bibliotek samt komponenter som utformats särskilt för dessa.
ML18	Utrustning och komponenter för framställning av produkter.
ML19	Vapensystem baserade på riktad energi (DEW), därtill hörande utrustning eller motmedelsutrustning och testmodeller och särskilt utformade komponenter för dessa.
ML20	Kryogen och "supraledande" utrustning och särskilt utformade komponenter och tillbehör för sådan.
ML21	"Programvara".
ML22	"Teknologi".

Tillverkning och tillhandahållande

För tillverkning av krigsmateriel i Sverige krävs ett grundläggande tillverkningsstillstånd. Med tillverkning avses framställning av krigsmateriel eller delar därav som utgör krigsmateriel. Tillståndskravet gäller även om den som tillverkar krigsmaterielen uteslutande är underleverantör till någon som innehar tillstånd att tillverka krigsmateriel.

För tillhandahållande av krigsmateriel, uppfinningar rörande krigsmateriel och metoder för framställning av krigsmateriel inom och utom Sverige krävs tillstånd. Detsamma gäller verksamhet som avser tillhandahållande av tekniskt bistånd till någon i utlandet. Med tillhandahållande avses försäljning, upplåtelse, utbudande mot vederlag, lån, gåva och förmedling. Tillståndskravet gäller svenska företag, den som

är bosatt eller stadigvarande vistas i Sverige och svenska myndigheter. Handel med handeldvapen eller delar till sådana vapen är undantaget krav på tillhandahållandetillstånd. Tillstånd för sådan handel regleras genom bestämmelser i vapenlagen.

De företag, myndigheter och privatpersoner som innehar tillstånd att tillverka eller tillhandahålla krigsmateriel står under ISP:s tillsyn och ska på begäran lämna de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynskontrollen samt lämna ISP tillträde till lokaler där verksamheten bedrivs. Tillståndsinnehavare är även skyldiga att lämna redovisningar i olika hänseenden till ISP.

Svensk försvarsindustri

Under 2022 innehade 346 st. svenska företag, myndigheter och privatpersoner tillverknings- eller tillhandahållandetillstånd. Sedan den nya lagstiftningen trädde ikraft 2018 har antalet tillståndsinnehavare närapå fördubblats. Ökningen avser främst underleverantörer till systemtillverkare av krigsmateriel.

Bland tillståndsinnehavarna exporterade 75 st. krigsmateriel eller tekniskt bistånd medan 144 st. enbart levererade krigsmateriel inom landet. 127 st. tillståndsinnehavare redovisade ingen försäljning av krigsmateriel. I tabell 2 redovisas det totala värdet av krigsmaterieförsäljningen inom och utom landet under de senaste fem åren.

Tabell 2 Totalt värde av fakturerad och levererad krigsmateriel inom och utom landet 2018–2022 (mnkr)¹

	2018	2019	2020	2021	2022
Totalt värde	23 315	30 408	30 531	35 346	29 407

Trots det stora antalet tillverkande och tillhandahållande företag står en handfull av dessa för merparten av försäljningen. I tabell 3 redovisas de femton största aktörerna sett till försäljning av krigsmateriel inom och utom landet.

Tabell 3 De 15 största försvarsföretagen och myndigheterna sett till fakturerad och levererad krigsmateriel inom och utom landet 2022²

Företag	Värde	Huvudsakligt materielområde
Saab AB	11 485 905 021 kr	Stridsflygplan, radar m.m.

Företag	Värde	Huvudsakligt materielområde
Saab Dynamics AB	4 123 387 539 kr	Missil- och markstridssystem
BAE Systems Hägglunds AB	1 967 209 550 kr	Bepansrade fordon
FMV, Försvarets materielverk	1 697 810 821 kr	Leasing av stridsflygplan
FFV Ordnance AB	1 235 723 547 kr	Markstridssystem
BAE Systems Bofors AB	1 213 382 884 kr	Artillerisystem
Nammo Sweden AB	873 735 006 kr	Ammunition
Saab Kockums AB	830 528 138 kr	Yt- och undervattensfartyg
Norma Precision AB	728 092 490 kr	Jakt- och sportskytteammunition
H-B Development AB	675 617 612 kr	Stridsfordon och artillerisystem
EURENCO Bofors AB	664 124 857 kr	Krut och sprängämnen
Scania CV AB	592 616 983 kr	Militära lastbilar
GKN Aerospace Sweden AB	523 284 797 kr	Underhåll av flygmotorer
Saab Barracuda AB	298 360 064 kr	Kamouflageprodukter
Aimpoint AB	252 417 684 kr	Vapensikten

1, 2 Verksamhet som avser tillhandahållande av tekniskt bistånd i Sverige kräver i regel inte något tillstånd. Undantaget är sådant tekniskt bistånd som avser uppfinningar rörande krigsmateriel och metoder för framställning av krigsmateriel. Vid en genomgång av de leveransdeklarationer som lämnats till ISP har det framkommit att många tillståndshavare redovisat sådant tekniskt bistånd som inte kräver tillstånd. För att ge en mer korrekt bild av den tillståndspliktiga verksamhet som bedrivs i landet utelämnas därför sådant tekniskt bistånd (ML22) från redovisningen i tabell 2 och 3. Detta bidrar till ett lägre totalvärde för år 2022 jämfört med tidigare år.

Utlandsrelaterad verksamhet

Tillståndsprocessen för utförelse av krigsmateriel innehåller flera delar. I underlaget redovisas marknadsföring och förhandsbesked, anbudsunderrättelser, utförelsetillstånd och faktisk export. Därutöver redovisas viss annan utlandsrelaterad verksamhet såsom samarbetsavtal och vidareöverlåtelse av krigsmateriel.

Uppgifter i redovisningen

De länder som anges i statistiken är i de allra flesta fall de slutliga mottagarländerna av den angivna krigsmaterielen. ISP strävar efter att i största möjliga mån följa den svenska krigsmaterielen till slutanvändarlandet. Vissa komponenter och delsystem anskaffas av utländska systemtillverkare för att användas vid produktion av krigsmateriel som är avsedd för flera olika slutmottagare. Det är i dessa fall inte möjligt att på förhand veta vem som utgör slutanvändare varför kontrollbedömningen inriktas mot systemtillverkaren och det land i vilket denne agerar. Exempel på sådana produkter är sprängämnen och pansarplåt.

Viss försiktighet är påkallad när det gäller att utläsa trender ur siffermaterialet. Som jämförelse redovisas därför vissa statistikuppgifter

från föregående år. En mer rättvisande bild ges om exporten visas över tid eftersom enstaka försäljningar och leveranser kan orsaka kraftiga svängningar i statistiken. Likaså ger det ekonomiska värdet som anges inte någon fullständig bild av hur praxis ser ut mot ett visst land eller en region. En enskild affär kan få stort genomslag i den summerade exportstatistiken.

Marknadsföring och förhandsbesked

Marknadsföring av krigsmateriel i utlandet eller i Sverige kräver inte tillstånd i det enskilda fallet. Den som innehar ett grundläggande tillstånd att tillverka eller tillhandahålla krigsmateriel är dock skyldig att lämna en redovisning av den marknadsföring av krigsmateriel eller tekniskt bistånd som bedrivits i utlandet. Denna redovisning ligger till grund för de regelbundna möten som ISP håller med försvarsföretagen om deras exportplaner. Marknadsföringsmötena möjliggör för ISP att på ett tidigt stadium i exportprocessen inrikta exportörer bort från marknader för vilka tillstånd i ett senare skede inte kan påräknas. Detta upplägg innebär att huvuddelen av ISP:s negativa besked lämnas underhand i samband med marknadsföringsmöten och att antalet faktiska ansökningar rörande icke önskvärda mottagarländer reduceras.

För det fall en exportör på ett tidigt stadium önskar att pröva om en utförsel av krigsmateriel eller lämnande av tekniskt bistånd är möjlig kan denne begära ett skriftligt förhandsbesked från ISP. Det kan exempelvis röra ett tidigare oprövat mottagarland eller ske inför en större marknadsföringssatsning. Det finns inget lagstadgat krav på att ett förhandsbesked måste begäras. Beskeden är icke-bindande och lämnas utifrån de förutsättningar som råder för tillfället. En förnyad prövning görs alltid i samband med en eventuell anbudsunderrättelse och vid en ansökan om utförseltillstånd även om ett positivt förhandsbesked finns sedan tidigare.

I tabell 4 redovisas antal skriftliga förhandsbesked rörande krigsmateriel som ISP lämnat under de senaste fem åren.

Tabell 4 **Antal lämnade skriftliga förhandsbesked rörande krigsmateriel 2018–2022**

Ärendetyp	2018	2019	2020	2021	2022
Förhandsbesked	30	36	25	18	18

Under 2022 lämnades totalt 18 st. förhandsbesked avseende 13 st. länder. Av dessa var 17 besked positiva och ett negativt.

Anbudsunderrättelser

Senast fyra veckor innan ett bindande anbud om försäljning av krigsmateriel lämnas eller ett köpeavtal ingås, ska ISP underrättas om detta. I det enskilda fallet får ISP förbjuda att anbud lämnas eller att avtal ingås. Kravet på anbudsunderrättelse innebär ytterligare ett kontrollsteg i

exportprocessen och minskar risken för att svensk försvarsindustri ingår kontrakt som exempelvis skulle stå i strid med svensk utrikespolitik.

Skr. 2022/23:114

Bilaga 1

En anbudsunderrättelse behöver inte lämnas om anbudet eller avtalet uteslutande avser reservdelar, komponenter eller tekniskt bistånd till tidigare utförd materiel. Det går att ansöka om ett generellt undantag från underrättelseskyldighet avseende viss materiel till särskilt angivna länder. De flesta större exporterande företag erhåller generella undantag för anbud understigande 500 mnkr till länder inom Europeiska unionen samt vissa andra etablerade samarbetsländer. En stor andel av de anbudsunderrättelser som inkommer till ISP rör därför länder utanför kretsen av etablerade samarbetsländer.

I tabell 5 redovisas antalet godkända anbudsunderrättelser och generella undantag under den senaste femårsperioden.

Tabell 5 **Antal anbudsunderrättelser och generella undantag rörande krigsmateriel 2018–2022**

Ärendetyp	2018	2019	2020	2021	2022
Anbudsunderrättelse	298	309	250	255	346
Generellt undantag	29	23	22	26	25
Totalt	327	332	272	281	371

Under 2022 underrättades ISP om totalt 346 st. anbud till någon i utlandet. Av dessa godkändes 340 anbudsunderrättelser vilka totalt avsåg 60 länder och två internationella organisationer. Beslut om förbud att lämna anbud fattades i sex fall och avsåg totalt fem olika länder.

Utförseltillstånd

Utförsel av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd till någon utanför landet kräver tillstånd från ISP. Ansökan om utförseltillstånd kan föregås av ett förhandsbesked och ska vid utförsel för försäljning föregås av en anbudsunderrättelse. Det finns tre typer av utförseltillstånd. Individuella tillstånd utfärdas för en specifik kvantitet till en mottagare i ett specifikt land medan globala tillstånd möjliggör utförsel till flera mottagare i flera länder av en obegränsad mängd krigsmateriel. Generella tillstånd är inte begränsade till kvantitet eller värde och möjliggör utförsel till samtliga EES-länder. Med vissa undantag krävs även utförseltillstånd vid transitering av krigsmateriel genom Sverige.

I skrivelsen redovisas individuella och globala tillstånd som utfärdats avseende försäljning av krigsmateriel. Värdet och omfattningen av de tillstånd som utfärdats av ISP ger endast en indikation på hur den faktiska exporten kan komma att se ut under efterföljande år. Detta beror bland annat på att inte alla tillstånd nyttjas och att de faktiska leveranserna kan ske flera år efter att utförseltillståndet utfärdats. Det aggregerade värdet av beviljade utförseltillstånd har blivit en allt sämre indikator på värdet av kommande års leveranser i takt med att fler globala tillstånd utfärdats och generella tillstånd används.

I tabell 6 redovisas antalet ansökningar om utförseltillstånd under de senaste fem åren.

Tabell 6 Antal behandlade ansökningar om utförsel av krigsmateriel 2018–2022

Tillståndstyp	2018	2019	2020	2021	2022
Individuella	581	672	570	589	602
Globala	300	381	458	449	492
Transitering	82	49	58	47	73
Totalt	963	1 102	1 086	1 085	1 167

I tabell 7 redovisas värdet och procentuell förändring avseende beviljade utförseltillstånd rörande krigsmateriel under de senaste fem åren uppdelat på KS/ÖK.

Tabell 7 Värdet av beviljade utförseltillstånd i löpande priser samt årlig procentuell förändring 2018–2022 (mnkr)

Materielkategori	2018	2019	2020	2021	2022
Krigsmateriel för strid	4 405 (+7)	7 047 (+60)	7 165 (+1,7)	3 735 (-48)	16 454 (+340)
Övrig krigsmateriel	4 060 (+1)	6 459 (+59)	7 781 (+20)	10 925 (+40)	5 462 (-50)
Totalt	8 465 (+4)	13 505 (+60)	14 946 (+11)	14 660 (-1,9)	21 915 (+49)

I tabell 8 redovisas de individuella och globala utförseltillstånd som utfärdats under 2022 rörande försäljning av krigsmateriel. Tabellen innehåller information om antalet tillstånd som utfärdats per land, liksom värdet och, på en aggregerad nivå, vilka materielkategorier som tillstånden avsett. Notera att vissa utförseltillstånd innefattar flera mottagarländer varför det totala antalet tillstånd inte alltid överensstämmer med summan av enskilda tillstånd.

Tabell 8 Beviljade utförseltillstånd för försäljning av krigsmateriel per land 2022

Land	Antal tillstånd	Kategorier av krigsmateriel	KS/ÖK	Värdet av tillstånden
EU				
Belgien	17	1,2,3,5,8,11,14,17,18,21	KS, ÖK	139 788 486
Bulgarien	8	1,3,4,5,8,11,17,18,21,22	KS, ÖK	47 970 000
Cypern	1	1	ÖK	0
Danmark	26	1,2,3,5,6,11,13,17,21,22	KS, ÖK	143 668 573

Land	Antal tillstånd	Kategorier av krigsmateriel	KS/ÖK	Värdet av tillstånden
Estland	10	1,3,5,11,14,17,21,22	KS, ÖK	166 313 800
Finland	28	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,14,15,17,18,21,22	KS, ÖK	5 031 024 895
Frankrike	50	1,2,3,4,5,8,9,11,14,15,17,21,22	KS, ÖK	420 369 477
Grekland	3	1,14	ÖK	468 932
Irland	6	1,4,6,11,17	KS, ÖK	90 528 976
Italien	18	1,5,8,13,14,17,21,22	KS, ÖK	98 075 260
Kroatien	3	1,2	ÖK	178 300
Lettland	12	1,2,3,5,18,21,22	KS, ÖK	373 351 369
Litauen	5	1,2,3,22	KS, ÖK	152 998 957
Luxemburg	4	1,4,6,22	ÖK	120 000
Malta	2	1,3	ÖK	0
Nederländerna	13	1,2,3,4,5,6,11,13,17,18,21,22	KS, ÖK	235 598 390
Polen	13	1,3,4,5,8,10,11,17,18,21,22	KS, ÖK	128 134 600
Portugal	8	1,2,11,17,18,22	ÖK	627 345
Rumänien	5	1,2,5,11	ÖK	9 221 746
Slovakien	6	1,17	ÖK	482 037
Slovenien	3	1,3,14,17,22	ÖK	0
Spanien	29	1,3,4,8,11,21,22	KS, ÖK	46 385 450
Sverige	3	4,5,6,18,21,22	KS, ÖK	44 000 000
Tjeckien	8	1,8,15,17	KS, ÖK	4 065 630
Tyskland	77	1,2,3,4,5,6,8,9,11,13,14,15,17,18,21,22	KS, ÖK	6 617 744 275
Ungern	10	1,2,3,4,5,10,14,17,21,22	KS, ÖK	43 802 139
Österrike	6	1,2,3,8,22	KS, ÖK	158 530 205
Totalt	340			13 953 448 842

ÖVRIGA EUROPA

Albanien	1	11,21	ÖK	380 000
Island	3	17	ÖK	0
Norge	37	1,2,3,4,5,6,8,13,14,15,17,18,21,22	KS, ÖK	36 291 693
Schweiz	26	1,2,3,4,5,6,7,8,10,11,13,14,15,17,21,22	KS, ÖK	215 792 585
Storbritannien	64	2,3,4,5,8,9,10,11,14,15,17,18,21,22	KS, ÖK	1 573 275 183
Turkiet	2	11,14,21,22	ÖK	0
Ukraina	7	7,13,15,22	KS, ÖK	7 536 506

Land	Antal tillstånd	Kategorier av krigsmateriel	KS/ÖK	Värdet av tillstånden
Totalt	140			1 833 275 967
NORDAMERIKA				
Kanada	10	2,5,8,15,17,21,22	KS, ÖK	430 888 812
USA	84	2,3,5,6,8,10,11,14,15,17,18,21,22	KS, ÖK	3 396 148 772
Totalt	94			3 827 037 584
CENTRALAMERIKA				
Mexiko	2	2,5,18,21,22	ÖK	465 340 000
Totalt	2			465 340 000
SYDAMERIKA				
Argentina	1	4,5,17,18,21,22	KS, ÖK	387 750 000
Brasilien	5	3,4,8,14,21,22	KS, ÖK	54 331 000
Ecuador	1	11	ÖK	80 000
Peru	2	8,22	KS, ÖK	7 000 000
Totalt	9			449 161 000
NORDOSTASIEN				
Japan	12	2,3,4,5,8,14,17,21,22	KS, ÖK	15 699 580
Sydkorea	12	4,5,8,14,15,21,22	KS, ÖK	182 578 461
Totalt	24			198 278 041
SYDOSTASIEN				
Filippinerna	2	5,21,22	ÖK	0
Indonesien	3	2,11,18,22	ÖK	120 000
Malaysia	3	5,6,11,22	ÖK	7 400 000
Singapore	6	4,5,8,21,22	KS, ÖK	736 500
Thailand	3	5,6,11,21,22	KS, ÖK	35 000 000
Totalt	17			43 256 500
SYDASIEN				
Indien	16	2,3,4,5,14,18,21,22	KS, ÖK	98 959 350
Pakistan	4	5,11,21,22	ÖK	323 500 000
Totalt	20			422 459 350
MELLANÖSTERN				
Bahrain	1	5	KS,ÖK	0

Land	Antal tillstånd	Kategorier av krigsmateriel	KS/ÖK	Värdet av tillstånden
Förenade Arabemiraten, FAE				
Arabemiraten, FAE	3	5,11,21,22	ÖK	350 000 000
Israel	4	5	ÖK	13 550 000
Jordanien	1	13	ÖK	1 450 000
Oman	2	4,5,15,18,21,22	KS,ÖK	300 000
Saudiarabien	1	4,5,10,11,21,22	ÖK	0
Totalt	12			365 300 000
NORDAFRIKA				
Algeriet	2	4,5,18,21,22	KS,ÖK	0
Totalt	2			0
ÖVRIGA AFRIKA				
Sydafrika	7	4,5,8,10,21	KS, ÖK	14 153 696
Totalt	7			14 153 696
OCEANIEN				
Australien	20	2,3,4,5,8,11,14,17,21,22	KS, ÖK	323 426 904
Nya Zeeland	4	2,3,14,22	KS, ÖK	19 679 260
Totalt	24			343 106 164
INTERNATIONELLA ORGANISATIONER				
EU	1	13	ÖK	620 000
Totalt	1			620 000
TOTALT	692			21 915 437 144

Särskilt om donationer av krigsmateriel till Ukraina

I tabell 6–8 redovisas utförseltillstånd för försäljning av krigsmateriel. Under 2022 har ISP därutöver beviljat tillstånd för utförsel av sådan krigsmateriel som regeringen, efter riksdagens godkännande, beslutat att donera till Ukraina. I tabell 9 redovisas antalet tillstånd för donation till Ukraina samt på aggregerad nivå vilka materielkategorier tillstånden avsett.

Tabell 9 Beviljade tillstånd för donation av krigsmateriel till Ukraina 2022

Land	Antal	Materielkategorier
Ukraina	11	ML1/KS, ML1/ÖK, ML2/KS, ML3/KS, ML4/KS, ML4/ÖK, ML5/KS, ML5/ÖK, ML6/ÖK, ML11/ÖK, ML13/ÖK, ML14/ÖK, ML17/ÖK

Följdleveranser och internationella materielsamarbeten

Följdleveranser till tidigare levererad krigsmateriel har en särställning i de svenska riktlinjerna för utförelse. Enligt riktlinjerna bör tillstånd beviljas för utförelse av reservdelar till krigsmateriel som tidigare har exporterats eller överförs med tillstånd, om det inte finns ett ovillkorligt hinder. Detsamma bör gälla beträffande speciell ammunition till tidigare levererad krigsmateriel och andra leveranser som har direkt samband med tidigare levererad krigsmateriel. Följdleveranser bör bedömas från fall till fall enligt dessa förutsättningar. De tidigare riktlinjerna gäller följdleveranser till export som godkändes före den 15 april 2018.

Såväl riksdagen som regeringen har vid upprepade tillfällen fastslagit att internationella samarbeten rörande utveckling och produktion av krigsmateriel är en förutsättning för svensk försvarsindustri. I propositionen Skärpt exportkontroll av krigsmateriel (prop. 2017/18:23) uttalar regeringen att samarbete med de nordiska länderna, sexnationerskretsen, länder inom EU samt Australien, Brasilien, Japan, Kanada, Liechtenstein, Nya Zeeland, Sydafrika, Sydkorea och USA är av störst intresse. I propositionen anges vidare att det vid internationella samarbeten ska göras en avvägning inom ramen för helhetsbedömningen av hur behovet av det internationella samarbetet ska förenas med intresset av en effektiv exportkontroll. Det konstateras att det inte är självklart att Sverige alltid kan räkna med att få gehör för alla aspekter som är unika för vårt synsätt när det gäller utförelse till tredjeland.

Historiskt har det fästs intresse vid de tillstånd som utfärdats för export till länder utanför den traditionella samarbetskretsen. I tabell 10 redovisas mer detaljerad information om beviljade tillstånd till slutanvändarländer utanför kretsen av länderna ovan. Dels anges huruvida tillstånden har avsett följdleveranser eller affärer utan koppling till tidigare export, dels om dessa tillstånd beviljats inom ramen för internationell samverkan med ett land inom den traditionella samarbetskretsen, eller om exporten skett direkt från Sverige till slutmottagaren. I kolumnen längst till höger anges vilka materielkategorier som beviljats för eventuella nya affärer. Notera att ett utförelsetillstånd både kan avse en följdleverans och ett internationellt samarbete.

Tabell 10 Detaljerad beskrivning av beviljade utförelstillstånd för försäljning av krigsmateriel till vissa länder 2022

Skr. 2022/23:114
Bilaga 1

Land	Totalt antal beviljade tillstånd	Varav följdleveranser	Varav internationella samarbeten	Materielkategorier – nya affärer
Albanien	1	0	0	ML5/ÖK, ML21/ÖK
Algeriet	2	2	2	-
Argentina	1	1	0	-
Bahrain	1	1	0	-
Ecuador	1	1	0	-
Filippinerna	2	2	1	-
FAE	3	3	1	-
Indien	16	14	0	ML22/ÖK
Indonesien	3	3	0	-
Israel	4	4*	0	-
Jordanien	1	1	0	-
Malaysia	3	3	0	-
Mexiko	2	2	1	-
Oman	2	1	2	ML4/ÖK
Pakistan	4	4	0	-
Peru	2	2	0	-
Saudiarabien	1	1	0	-
Singapore	6	3	0	ML8/ÖK, ML22/ÖK
Thailand	3	3	0	-
Turkiet	2	2	0	-
Ukraina	7	0	2	ML7/ÖK, ML13/ÖK, ML15/ÖK, ML22/ÖK
Totalt	67	53	9	

*Tillstånden avser följdleveranser till materiel som vid den ursprungliga utförelsen ej utgjorde krigsmateriel.

Generella utförelstillstånd

ISP beslutade 2012 att införa fem olika typer av generella tillstånd. Tillstånden möjliggör förenklad överföring inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Användning av generella tillstånd kräver inte någon ansökan. Den som har ett grundläggande tillhandahållandetillstånd ska istället underrätta ISP senast fyra veckor före den första dagen ett generellt tillstånd används. Generella tillstånd är inte begränsade till

kvantitet eller värde. Under 2021 beslutade ISP att ersätta tre av de tidigare tillstånden med ett nytt.

Till varje generellt tillstånd finns en bilaga som anger vilken krigsmateriel och tekniskt bistånd som omfattas av just det tillståndet. I tabell 11 redovisas de olika typerna av generella tillstånd som var giltiga under 2022.

Tabell 11 Typen av generella tillstånd rörande utförelse av krigsmateriel

TFS-nummer	Omfattning
2012:7	Utförelse av krigsmateriel samt lämnade av tekniskt bistånd till en försvarsmakt eller en avtalsslutande myndighet i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).
2012:8	Utförelse av krigsmateriel samt lämnade av tekniskt bistånd till en certifierad mottagare i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).
2021:2	Utförelse av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd till en viss mottagare i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) för demonstration, utvärdering, utställning, underhåll eller reparation samt efter underhåll, reparation eller demonstration i Sverige.

I tabell 12 redovisas antalet anmälningar om användning av de olika generella tillstånden under 2022.

Tabell 12 Anmälan om användning av generella tillstånd 2022 rörande utförelse av krigsmateriel

	TFS 2012:7	TFS 2012:8	TFS 2021:2
Antal anmälningar	3	2	8

I tabell 13 redovisas en summering över samtliga anmälningar om användning av de olika generella tillstånden sedan införandet 2012.

Tabell 13 Anmälan om användning av generella tillstånd rörande utförelse av krigsmateriel sedan införandet 2012

	TFS 2012:7	TFS 2012:8	TFS 2012:9	TFS 2012:10	TFS 2012:11	TFS 2021:2
Antal anmälningar	20	11	29	14	16	24

Avslag

Skr. 2022/23:114

Bilaga 1

Det svenska exportkontrollsystemet, med obligatorisk redovisning av marknadsföring utomlands och möjligheten till skriftliga förhandsbesked, leder till att huvuddelen av ISP:s negativa besked lämnas på ett tidigt stadium och att antalet faktiska ansökningar rörande icke önskvärda mottagarländer reduceras. En förnyad prövning görs dock alltid i samband med underrättelser om anbud och vid ansökningar om utförseltillstånd.

Under 2022 beslutade ISP om sammanlagt 6 st. formella avslag. Dessa inkluderar dels förbud att lämna anbud, dels avslag på ansökningar om utförsel. I enlighet med bestämmelserna i EU:s gemensamma ståndpunkt underrättas övriga medlemsstater löpande om avslagen. I tabell 14 redovisas avslagsbesluten per land.

Tabell 14 Antal meddelade beslut om avslag per land 2022

Land	Antal avslag
Bahrain	2
Bosnien och Hercegovina	1
Israel	1
Qatar	1
Tunisien	1
Totalt	6

I tabell 15 redovisas antalet avslagsbeslut per land uppdelat på femårsperioder sedan 2001.

Tabell 15 Antal meddelade beslut om avslag per land periodvist uppdelat sedan 2006

År 2006– 2010	År 2011– 2015	År 2016– 2020	År 2021– 2022	Antal	Antal		
Argentina	2	Saudiarabien	8	Turkiet	23	Bahrain	2
Libyen	2	FAE	7	FAE	8	Qatar	2
Ryssland	2	Egypten	6	Saudiarabien	8	Bangladesh	1
Algeriet	1	Colombia	4	Qatar	7	Bosnien och Hercegovina	1
Azerbajdzja n	1	Pakistan	4	Filippinerna	6	Egypten	1
Bangladesh	1	Vietnam	4	Taiwan	5	Filippinerna	1
FAE	1	Bahrain	3	Bangladesh	4	Guinea Bissau	1
Israel	1	Indien	3	Jordanien	4	Israel	1
Jordanien	1	Israel	3	Thailand	4	Kazakstan	1
Makedonien	1	Tunisien	3	Egypten	3	Pakistan	1
Mauritius	1	Turkiet	3	Ukraina	3	Saudiarabie n	1

År 2006– 2010	Antal	År 2011– 2015	Antal	År 2016– 2020	Antal	År 2021– 2022	Antal
Serbien	1	Indonesien	2	Indien	2	Sydafrika	1
Syrien	1	Kazakstan	2	Marocko	2	Taiwan	1
Ukraina	1	Kina	2	Pakistan	2	Tunisien	1
Totalt	17	Libanon	2	Serbien	2	Turkmenista n	1
		Ryssland	2	Armenien	1	Totalt	17
		Serbien	2	Bahrain	1		
		Thailand	2	Bosnien och Hercegovina	1		
		Algeriet	1	Ecuador	1		
		Armenien	1	Israel	1		
		Azerbajdzjan	1	Kina	1		
		Ekvatorialgui nea	1	Kuwait	1		
		Elfenbenskus ten	1	Libanon	1		
		Filippinerna	1	Oman	1		
		Gabon	1	Senegal	1		
		Iran	1	Sierra Leone	1		
		Kuwait	1	Tunisien	1		
		Makedonien	1	Uzbekistan	1		
		Myanmar	1	Totalt	96		
		Namibia	1				
		Nepal	1				
		Oman	1				
		Paraguay	1				
		Taiwan	1				
		Ukraina	1				
		Totalt	79				

Faktisk export

Den faktiska export som redovisas i skrivelsen avser krigsmateriel och tekniskt bistånd som både levererats och fakturerats under aktuellt år. Uppgifterna baseras på de deklARATIONER som varje innehavare av tillverknings- eller tillhandahållandetillstånd årligen är skyldig att redovisa till ISP.

Den faktiska exporten är i regel den del av redovisningen som genererar det största intresset i riksdagen, hos allmänheten och i media. Skrivelsen innehåller därför ett antal tabeller med olika skärningspunkter rörande faktisk export.

I tabell 16 redovisas värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel 2022 per land. Tabellen är uppdelad på KS/ÖK och innehåller, på aggregerad nivå, information om vilka materielkategorier som exporten har avsett. Sammantaget exporterades krigsmateriel till 62 länder samt EU under 2022.

Skr. 2022/23:114
Bilaga 1

Tabell 16 Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel 2022 per land (kr)

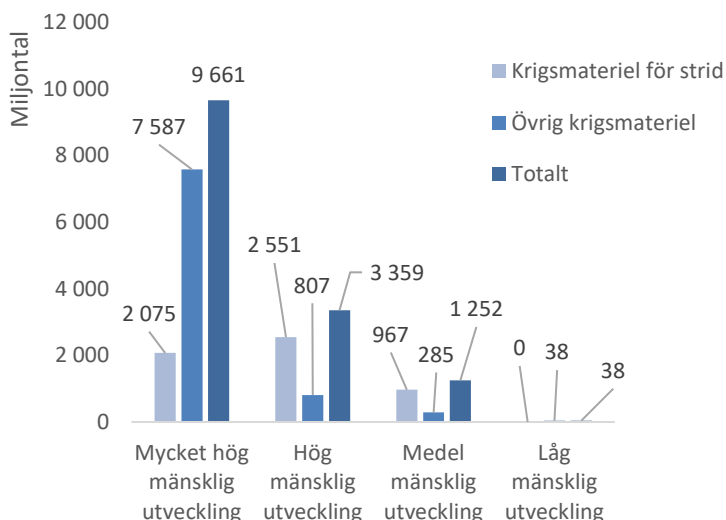
Land	Kategorier av krigsmateriel	Värde KS	Värde ÖK	Totalt
EU				
Belgien	1,3,5,8,11,14,22	18 160 876	12 183 536	30 344 412
Bulgarien	1,3,8,11	410 701	1 765 389	2 176 090
Danmark	1,2,3,5,6,7,8,10,11,13,14,17,22	32 806 225	99 519 503	132 325 728
Estland	1,2,3,4,5,6,11,13,14,15,17,22	128 043 527	94 424 664	222 468 191
Finland	1,2,3,4,5,6,8,10,11,13,14,15,17,21,22	21 929 033	123 939 571	145 868 604
Frankrike	1,2,3,4,5,6,8,11,13,14,15,17,22	85 927 380	205 738 884	291 666 264
Grekland	13,14	0	722 550	722 550
Irland	1,2,3,4,6,11,17	30 315 626	86 890 720	117 206 346
Italien	3,4,5,8,9,13,14,17,22	41 460 217	54 831 142	96 291 359
Kroatien	2,3,13	0	1 336 675	1 336 675
Lettland	1,2,3,4,5,13,22	107 080 105	81 189 989	188 270 094
Litauen	1,3,11,17	54 990 515	8 279 479	63 269 994
Luxemburg	6	0	120 000	120 000
Malta	3	0	20 015	20 015
Nederländerna	1,2,5,6,7,11,13,14,15,17,22	19 702 751	343 334 038	363 036 789
Polen	1,3,8,10,11,13,14,17,18,22	6 149 666	27 870 343	34 020 009
Portugal	1,2,3,11,17	0	4 488 667	4 488 667
Rumänien	2,3,5,11	0	10 143 050	10 143 050
Slovakien	3,8,13,17,22	324 787	8 819 321	9 144 108
Slovenien	1,3,5,13,17	0	2 756 301	2 756 301
Spanien	1,3,4,5,6,8,11,13,21	21 401 766	42 273 229	63 674 995
Tjeckien	1,2,3,4,5,8,10,13,15,17,18,21,22	254 178 322	465 519 971	719 698 293
Tyskland	1,2,3,4,5,6,8,10,11,13,14,17,18,21,22	98 056 554	1 224 042 229	1 322 098 783

Land	Kategorier av krigsmateriel	Värde KS	Värde ÖK	Totalt
Ungern	2,3,4,5,8,10,14,17,22	18 385 274	861 991 777	880 377 051
Österrike	1,2,3,6,8,10,13,14,15,17	465 766	15 560 490	16 026 256
Totalt		939 789 091	3 777 761 533	4 717 550 624
ÖVRIGA EUROPA				
Albanien	11	0	106 993	106 993
Andorra	3	0	248 131	248 131
Island	3,8,10,17	13 433	1 027 441	1 040 874
Norge	1,2,3,4,5,6,8,10,13,14,15,17,18,21,22	246 400 203	421 359 513	667 759 716
Schweiz	1,2,3,4,5,6,8,10,13,17,21	27 990 623	311 944 995	339 935 618
Storbritannien	1,2,3,4,5,6,8,10,11,13,14,16,17,21,22	133 318 899	289 293 476	422 612 375
Ukraina	7,13,15	693 852	3 626 306	4 320 158
Totalt		408 417 010	1 027 606 855	1 436 023 865
NORDAMERIKA				
Kanada	2,5,8,13,15,17,21,22	7 709 290	93 185 144	100 894 434
USA	2,3,5,6,8,10,11,13,14,17,18,21,22	1 329 449 354	1 224 658 295	2 554 107 649
Totalt		1 337 158 644	1 317 843 439	2 655 002 083
CENTRALAMERIKA				
Mexiko	13	0	1 801 112	1 801 112
Totalt		0	1 801 112	1 801 112
SYDAMERIKA				
Argentina	4,22	15 321 684	2 822 778	18 144 462
Brasilien	1,2,4,5,8,10,11,21,22	2 282 203 701	751 004 741	3 033 208 442
Ecuador	11	0	33 308	33 308
Peru	1,8	6 869 115	162 816	7 031 931
Uruguay	3	0	188 472	188 472
Totalt		2 304 394 500	754 212 115	3 058 606 615

Land	Kategorier av krigsmateriel	Värde KS	Värde ÖK	Totalt
NORDOSTASIE				
N				
Japan	2,3,4,13,14,17	123 850 167	41 635 223	165 485 390
Sydkorea	5,8,9,13,22	13 590 612	65 958 679	79 549 291
Totalt		137 440 779	107 593 902	245 034 681
SYDOSTASIEN				
Brunei	2,3	0	823 677	823 677
Filippinerna	22	0	644 656	644 656
Indonesien	2,11	259 269 009	51 934	259 320 943
Malaysia	2,5,6,11	2 567 000	7 375 508	9 942 508
Singapore	4,5,8,9,11,13,14,21,22	8 591 652	39 030 201	47 621 853
Thailand	5,10,14	0	430 038 461	430 038 461
Totalt		270 427 661	477 964 437	748 392 098
SYDASIEN				
Indien	2,3,5,13,14,18,21,22	967 035 875	283 779 463	1 250 815 338
Pakistan	5,10,22	0	37 956 529	37 956 529
Totalt		967 035 875	321 735 992	1 288 771 867
MELLANÖSTER				
N				
Förenade Arabemiraten	5,10,11,22	0	711 981 030	711 981 030
Israel	5	0	4 747 770	4 747 770
Jordanien	13	0	334 981	334 981
Kuwait	7,17,21	0	27 696 000	27 696 000
Qatar	4,17	0	5 214 925	5 214 925
Saudiarabien	22	0	12 683 402	12 683 402
Totalt		0	762 658 108	762 658 108
ÖVRIGA				
AFRIKA				
Botswana	3	0	110 833	110 833
Namibia	3	0	458 299	458 299
Sydafrika	1,3,4,5,8,10,13,14,21,22	1 886 886	48 510 280	50 397 166
Zambia	3	205 011	248 614	453 625

Land	Kategorier av krigsmateriel	Värde KS	Värde ÖK	Totalt
Totalt		2 091 897	49 328 026	51 419 923
OCEANIEN				
Australien	2,3,5,8,10,11,13,14,15,17,21,22	164 457 668	111 722 907	276 180 575
Nya Zeeland	2,3,11,14,17	1 292 760	7 086 958	8 379 718
Totalt		165 750 428	118 809 865	284 560 293
INTERNATIONELLA ORGANISATIONER				
EU	13	0	4 249 556	4 249 556
Totalt		0	4 249 556	4 249 556
TOTALT		6 532 505 885	8 721 564 940	15 254 070 825

Figur 1 Faktisk export av krigsmateriel fördelad på länder uppdelade enligt Index för mänsklig utveckling* (mnkr)

* Human Development Index (HDI) är ett index genom vilket den mänskliga utvecklingen och levnadsstandarden i ett land mäts och jämförs. HDI-värdet för ett land framtas genom en sammanvägning av förväntad medellivslängd, utbildningsnivå samt inkomstnivå (mätt i BNP per capita). De länder Sverige exporterar krigsmateriel till eller har beviljat utförseltillstånd till under 2022 följer

indelningen: **Länder med mycket hög mänsklig utveckling:** Andorra, Argentina, Australien, Belgien, Brunei, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Förenade Arabemiraten, Grekland, Irland, Italien, Island, Israel, Japan, Kanada, Kroatien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Norge, Nya Zeeland, Polen, Portugal, Qatar, Rumänien, Saudiarabien, Schweiz, Singapore, Slovakien, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sydkorea, Thailand, Tjeckien, Tyskland, Ungern, Uruguay, USA, Österrike. **Länder med hög mänsklig utveckling:** Albanien, Brasilien, Bulgarien, Ecuador, Indonesien, Jordanien, Mexiko, Peru, Sydafrika, Ukraina. **Länder med medel mänsklig utveckling:** Botswana, Filippinerna, Indien, Namibia, Zambia. **Länder med låg mänsklig utveckling:** Pakistan. En fullständig lista över indelningen av länder enligt Index för mänsklig utveckling (HDI) återfinns i Human Development Report 2021 (Se bilaga 6 för källhänvisning).

Skr. 2022/23:114
Bilaga 1

I tabell 17 redovisas exporten 2022 per region. Regionuppdelningen följer den uppdelning som görs i EU:s årliga statistikrapport till vilken ISP bidrar med statistiskt underlag.

Tabell 17 Andel av den faktiska exporten av krigsmateriel 2022 per region

Region	Andel i procent
EU	30,9 %
Sydamerika	20,1 %
Nordamerika	17,5 %
Övriga Europa	9,4 %
Sydasien	8,4 %
Mellanöstern	5,0 %
Sydostasien	4,9 %
Oceanien	1,9 %
Nordostasien	1,6 %
Övriga Afrika	0,3 %
Internationella organisationer	<0,1 %
Centralamerika och Karibien	<0,1 %

I tabell 18 redovisas den faktiska exporten 2022 per ML-kategori uppdelat på KS/ÖK. Det bör noteras att ML11, ML13–18 och ML20–22 endast innefattar ÖK.

Tabell 18 Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel 2022 per materielkategori (kr)

Materielkategori	Värde KS	Värde ÖK
ML1	29 000	29 157 722
ML2	949 575 722	260 261 032
ML3	2 107 501 301	1 332 014 105
ML4	397 868 670	146 242 283

Materielkategori	Värde KS	Värde ÖK
ML5	307 697 432	659 924 333
ML6	0	1 139 756 696
ML7	693 852	39 170 024
ML8	488 438 770	1 050 428
ML9	701 138	7 126 820
ML10	2 280 000 000	2 030 376 025
ML11	-	68 537 796
ML12	0	0
ML13	-	171 781 130
ML14	-	54 545 900
ML15	-	42 443 356
ML16	-	44 700
ML17	-	172 699 474
ML18	-	28 646 895
ML19	0	0
ML20	-	0
ML21	-	281 814 055
ML22	-	2 255 972 166

I tabell 19 redovisas faktisk export av små och lätta vapen samt bärbara luftförsvarssystem (eng. Man-Portable Air Defence Systems, MANPADS). Uppgifterna ingår i den redovisning som Sverige årligen lämnar till FN.

Tabell 19 Faktisk export 2022 av små och lätta vapen samt MANPADS enligt definitionen i FN:s vapenregister

Små vapen	
1. Revolver och automatpistoler	Ingen export
2. Gevär och karbiner	Ingen export
3. Kulsprutepestoler	Ingen export
4. Automatkarbiner	Ingen export
5. Lätta kulsprutor	Ingen export
6. Övrigt	Finkalibrig ammunition för militärt bruk eller komponenter till sådan ammunition har exporterats till Danmark, Finland, Frankrike, Italien, Lettland, Litauen, Norge, Polen, Spanien, Storbritannien och USA.
Lätta vapen	
1. Tunga kulsprutor (12,7 mm)	Ingen export
2. Granattillsats för montering på vapen	Ingen export

3. Bärbara pansarvärnspjäser	Ingen export
4. Rekylfria vapen (granatgevärssystem)	Granatgevär har exporterats till Australien, Danmark, Norge, Ungern och USA. Reservdelar, övningsmateriel, komponenter och ammunition till granatgevär har därutöver exporterats till Estland, Irland, Japan, Lettland, Litauen, Nya Zeeland, Tjeckien och Österrike.
5. Bärbara pansarvapen	Pansarvärnsvapen har exporterats till Lettland och USA. Reservdelar, övningsvapen och komponenter till pansarvärnsvapen har därutöver exporterats till Frankrike, Irland, Norge och Schweiz.
6. Granatkastare med kaliber mindre än 75 mm	Ingen export
7. Övrigt	Ingen export
MANPADS (Man-Portable Air Defence Systems)	
	MANPADS har exporterats till Argentina, Estland, Irland och Tjeckien. Reservdelar, övningsmateriel och komponenter till MANPADS har därutöver exporterats till Brasilien, Finland, Lettland och Singapore.

Faktisk export över tid

För att på ett bättre sätt kunna identifiera trender och tendenser inom krigsmaterielområdet bör exportstatistiken visas över tid. Enstaka försäljningar och leveranser av större krigsmaterielsystem kan orsaka kraftiga svängningar i statistiken.

I tabell 20 redovisas värdet och procentuell förändring från föregående år avseende den faktiska exporten under de senaste fem åren uppdelat på KS/ÖK.

Tabell 20 Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel i löpande priser samt årlig procentuell förändring 2018–2022 (mnkr)

Materielkategori	2018	2019	2020	2021	2022
Krigsmateriel för strid	4 995 (-25)	2 984 (-40)	3 459 (+16)	3 821 (+10)	6 533 (+71)
Övrig krigsmateriel	6 375 (+40)	13 290 (+108)	12 870 (-3)	16 267 (+26)	8 722 (-46)
Totalt	11 370 (+1)	16 274 (+43)	16 328 (0,3)	20 089 (+23)	15 254 (-24)

I tabell 21 redovisas krigsmaterielexportens andel av Sveriges totala varuexport under de senaste fem åren. Vid sidan av denna skrivelse redovisas svensk krigsmaterielexport även i den allmänna

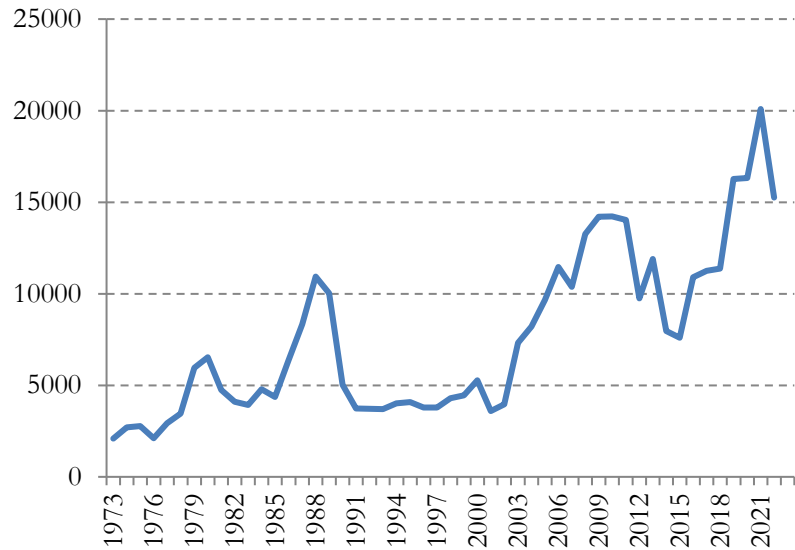
utrikeshandelsstatistiken vilken grundas på Tullverkets uppgifter till Statistiska centralbyrån (SCB). SCB använder sig av andra produktkategorier än ISP i sin redovisning och siffrorna är således inte direkt jämförbara med ISP:s statistik.

Tabell 21 Krigsmaterielexportens andel av Sveriges totala varuexport i löpande priser 2018–2022 (mnkr)

Typ av export	2018	2019	2020	2021	2022
Krigsmaterielexport	11 370	16 274	16 328	20 089	15 254
Total varuexport	1 441 600	1 518 400	1 427 100	1 627 900	1 998 500
Andel	0,79 %	1,07 %	1,14 %	1,23%	0,76%

I figur 2 redovisas värdeutvecklingen över längre tid. Notera att definitionen för vad som utgör krigsmateriel utökades 1993 och 2012.

Figur 2 Värdeutveckling avseende den faktiska exporten av krigsmateriel i löpande priser 1973–2022 (mnkr)

I tabell 22 redovisas värdet av exporten per land under de senaste tre åren.

Tabell 22 Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel per land
2020–2022 (mnkr)

Skr. 2022/23:114
Bilaga 1

Land	2020	2021	2022
EU			
Belgien	18	42	30
Bulgarien	1,8	2,6	2,2
Danmark	182	161	133
Estland	112	249	222
Finland	342	244	146
Frankrike	295	376	292
Grekland	5,7	1,0	0,7
Irland	67	51	117
Italien	74	69	96
Kroatien	0,4	0,5	1,3
Lettland	215	143	188
Litauen	109	25	63
Luxemburg	-	-	0,1
Malta	0,05	0,05	0,02
Nederländerna	648	445	363
Polen	36	31	34
Portugal	8	2,1	4,5
Rumänien	14	2,2	10
Slovakien	3,1	8	9,1
Slovenien	0,7	36	2,8
Spanien	33	50	64
Tjeckien	650	688	720
Tyskland	654	1 150	1 322
Ungern	856	957	880
Österrike	122	49	16
Totalt	4 447	4 783	4 718
ÖVRIGA			
EUROPA			
Albanien	-	-	0,1
Andorra	0,2	0,08	0,2
Island	0,8	1,0	1,0
Monaco	0,02	-	-
Norge	461	551	668
Schweiz	348	178	340

Land	2020	2021	2022
Storbritannien	419	230	423
Ukraina	-	-	4,3
Totalt	1 228	960	1 436

NORDAMERIKA

Kanada	88	131	101
USA	2 447	2 915	2 554
Totalt	2 535	3 045	2 655

CENTRALAMERIKA

Mexiko	13	6,8	1,8
Totalt	13	6,8	1,8

SYDAMERIKA

Argentina	0,02		18
Brasilien	1 940	2 178	3 033
Chile	0,5	0,7	-
Ecuador	-	-	0,03
Peru	8,1	49	7,0
Uruguay	0,1	0,2	0,2
Totalt	1 949	2 228	3 059

NORDOSTASIEN

Japan	115	172	165
Sydkorea	248	176	80
Totalt	362	347	245

SYDOSTASIEN

Brunei	-	0,08	0,8
Filippinerna	6	1,1	0,6
Indonesien	-	0,07	259
Malaysia	24	5,2	9,9
Singapore	273	35	48
Thailand	335	504	430
Totalt	638	545	748

SYDASIEN

Indien	558	14	1 251
Pakistan	925	21	38

Land	2020	2021	2022
Totalt	1 483	35	1 289
MELLANÖSTERN			
Bahrain	-	1,6	-
FAE	3 260	7 458	712
Israel	-	-	4,7
Jordanien	-	-	0,3
Kuwait	20	6,3	28
Oman	0,9	4,5	-
Qatar	25	50	5,2
Saudiarabien	48	1,2	13
Totalt	3 353	7 521	763
NORDAFRIKA			
Algeriet	-	0,4	-
Tunisien	-	78	-
Totalt	-	78	-
ÖVRIGA AFRIKA			
Botswana	-	-	0,1
Mauritius	0,05	-	-
Namibia	-	0,6	0,5
Nigeria	0,1	-	-
Sydafrika	84	25	50
Zambia	-	0,3	0,5
Totalt	84	26	51
OCEANIEN			
Australien	223	506	276
Nya Zeeland	11	5,9	8,4
Totalt	234	512	285
INTERNATIONELLA ORGANISATIONER			
EU	1,9	-	4,2
Totalt	1,9	-	4,2
TOTALT	16 328	20 088	15 254

I tabell 23 redovisas värdet av exporten till de 30 största mottagarländerna av svensk krigsmateriel sedan den nuvarande lagen om krigsmateriel trädde ikraft 1993

Tabell 23 **Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel till de 30 största mottagarländerna i löpande priser 1993–2022 (mnkr)**

Plats	Land	Totalsumma
1.	USA	26 669
2.	Brasilien	21 253
3.	Norge	18 368
4.	FAE	15 557
5.	Nederländerna	13 901
6	Indien	13 769
7.	Tyskland	13 744
8.	Sydafrika	13 004
9.	Tjeckien*	11 363
10.	Thailand	11 341
11	Pakistan	11 176
12.	Storbritannien	10 761
13.	Ungern*	10 192
14.	Finland	9 965
15.	Frankrike	9 849
16.	Singapore	8 965
17.	Schweiz	7 648
18.	Danmark	7 508
19.	Australien	6 329
20.	Saudiarabien	5 518
21.	Kanada	5 089
22.	Sydkorea	3 387
23.	Österrike	3 137
24.	Grekland	2 728
25.	Italien	2 664
26.	Japan	2 141
27.	Estland	1 591
28.	Mexiko	1 587
29.	Malaysia	1 171
30.	Lettland	1 086

* Innefattar leasingbetalningar

I tabell 24 redovisas de 30 största mottagarländerna av svensk krigsmateriel uppdelat på femårsperioder sedan år 2005.

Tabell 24 Värdet av den faktiska exporten av krigsmateriel till de 30 största mottagarländerna periodvist uppdelat sedan 2005 (mnkr)

Skr. 2022/23:114
Bilaga 1

Plats	2005– 2009	Värde	2010– 2014	Värde	2015– 2019	Värde	2020– 2022	Värde
1.	Sydafrika	8 051	Thailand	7 967	Brasilien	12 308	FAE	11 430
2.	Nederländerna	7 037	SaudiArabien	5 125	Norge	6 431	USA	7 916
3.	Pakistan	4 161	USA	4 881	USA	4 469	Brasilien	7 151
4.	USA	4 016	Indien	4 361	Indien	3 774	Tyskland	3 126
5.	Tjeckien*	3 443	Storbritannien	3 741	Ungern*	2 896	Ungern*	2 693
6.	Danmark	3 283	Nederländerna	3 195	Pakistan	2 722	Tjeckien*	2 058
7.	Finland	3 183	Norge	3 022	Tjeckien*	2 688	Indien	1 823
8.	Tyskland	2 854	Tjeckien*	2 915	Tyskland	2 529	Norge	1 680
9.	Frankrike	2 749	Pakistan	2 832	Nederländerna	1 913	Nederländerna	1 456
10.	Ungern*	2 431	Frankrike	2 481	FAE	1 771	Thailand	1 269
11.	Singapore	2 342	Sydafrika	2 318	Storbritannien	1 629	Storbritannien	1 072
12.	Indien	2 296	Kanada	2 050	Finland	1 589	Australien	1 005
13.	Grekland	2 259	Tyskland	2 016	Frankrike	1 526	Pakistan	984
14.	Storbritannien	2 127	Ungern*	2 001	Sydkorea	1 476	Frankrike	963
15.	Schweiz	1 584	FAE	1 943	Thailand	1 198	Schweiz	866
16.	Norge	1 389	Finland	1 846	Kanada	1 171	Finland	732
17.	Australien	1 363	Australien	1 639	Sydafrika	1 008	Estland	583
18.	Italien	1 009	Singapore	1 555	Singapore	933	Lettland	546
19.	Kanada	709	Danmark	1 256	Danmark	874	Sydkorea	504
20.	Sydkorea	610	Sydkorea	761	Österrike	760	Danmark	476
21.	Spanien	407	Algeriet	738	Australien	696	Japan	452
22.	Japan	290	Italien	614	Estland	646	Singapore	356
23.	Malaysia	195	Japan	271	Schweiz	576	Kanada	320
24.	FAE	182	Estland	266	Italien	536	Indonesien	259
25.	Thailand	140	Brasilien	253	Turkiet	535	Italien	239
26.	Österrike	128	Schweiz	239	Japan	488	Irland	235
27.	Polen	112	Brunei	221	Polen	422	Litauen	197

	2005– Plats 2009	Värde	2010– 2014	Värde	2015– 2019	Värde	2020– 2022	Värde
28.	Irland	100	Österrike	166	Mexiko	321	Österrike	187
29.	Mexiko	91	Polen	141	Saudiarabi en	236	Sydafrika	159
30.	Saudiarabi en	89	Spanien	130	Lettland	219	Spanien	147

* Innefattar leasingbetalningar

Annat utlandsverksamhet

Vid sidan av exporten finns vissa krav på tillstånd och redovisning för ytterligare utlandsverksamhet.

Avtal om tillverkningsrätt och samarbete

Att ingå avtal som innebär upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätt till någon i utlandet kräver tillstånd enligt lagen om krigsmateriel. Enligt samma lag krävs tillstånd att ingå samarbetsavtal med någon utanför landet om att gemensamt med denne eller för dennes räkning tillhandahålla tekniskt bistånd till någon i utlandet, utveckla krigsmateriel eller metod för framställning av sådan materiel eller gemensamt tillverka krigsmateriel.

Under 2022 beviljade ISP 11 st. tillstånd för svenska företag att ingå avtal som innebar upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätt till någon i utlandet och 60 st. tillstånd att ingå samarbetsavtal med någon utanför landet. I tabell 25 redovisas per land antal beviljade tillstånd att ingå licensavtal respektive samarbetsavtal. Notera att vissa avtal avser både tillverkningsrätt och samarbete samt att ett och samma avtal kan avse flera länder. Notera även att avtal inom ramen för de europeiska försvarsfonderna, EDF/EDIDP, samt övriga EU-samarbeten särredovisas då dessa ofta innefattar flera deltagande länder.

Tabell 25 **Antal beviljade tillstånd att ingå avtal om licenstillverkning respektive samarbete fördelat på land under 2022**

Skr. 2022/23:114
Bilaga 1

Land	Licensavtal	Samarbetsavtal
Australien	-	3
Brasilien	1	-
Bulgarien	1	-
Danmark	-	3
EU-samarbete: EDF/EDIDP	-	27
EU-samarbete: övrigt	-	3
Finland	1	2
Frankrike	1	2
Förenade Arabemiraten	-	1
Kanada	1	2
Nederländerna	2	3
Norge	-	5
Nya Zeeland	-	1
Polen	1	2
Singapore	-	1
Slovakien	-	3
Storbritannien	2	7
Sydkorea	-	1
Tyskland	-	2
USA	2	1
Totalt	12	69

Den som har fått tillstånd att ingå avtal har skyldighet att årligen lämna uppgifter till ISP om dessa avtals giltighet. Under 2022 redovisade 17 st. företag och en myndighet sammanlagt 72 st. avtal om licenstillverkning. Samtidigt redovisade 22 st. företag och 4 st. myndigheter 169 st. avtal om samarbete.

I tabell 26 redovisas samtliga giltiga licensavtal respektive samarbetsavtal fördelade på land. Notera att vissa avtal avser både tillverkningsrätt och samarbete samt att ett och samma avtal kan avse flera länder.

Tabell 26 **Antal redovisade avtal om licenstillverkning respektive samarbete fördelade på land**

Land	Licensavtal	Samarbetsavtal
Australien	1	10
Brasilien	6	13

Land	Licensavtal	Samarbetsavtal
Bulgarien	1	-
Danmark	5	2
Estland	1	10
EU-samarbete: EDF/EDIDP	-	30
EU-samarbete: övrigt	-	11
Finland	3	8
Frankrike	1	12
Förenade Arabemiraten	-	2
Grekland	-	1
Indien	4	1
Indonesien	-	1
Japan	6	2
Kanada	2	7
Lettland	1	-
Nederländerna	3	10
Norge	2	13
Peru	2	1
Polen	1	2
Rumänien	1	-
Saudiarabien	-	1
Schweiz	5	4
Singapore	-	1
Slovakien	-	1
Spanien	-	7
Storbritannien	4	29
Sydafrika	1	2
Sydkorea	2	7
Tjeckien	12	2
Tyskland	1	17
USA	7	22
Österrike	-	2
Totalt	72	231

Utländskt ägande

Den som har ett tillverknings- eller tillhandahållandetillstånd avseende krigsmateriel har skyldighet att lämna uppgift till ISP om ägande i utländska rättssubjekt som bedriver utveckling, tillverkning,

marknadsföring eller försäljning av krigsmateriel eller som tillhandahåller tekniskt bistånd.

Skr. 2022/23:114

Bilaga 1

Under 2022 redovisade 23 st. företag ägande i 115 st. utländska rättssubjekt i sammanlagt 40 st. länder. I tabell 27 redovisas antal utländska rättssubjekt fördelade på de länder i vilka de verkar.

Tabell 27 Antal redovisade utländska rättssubjekt fördelade på land

Land	Antal svenskägda rättssubjekt
Australien	2
Belgien	2
Brasilien	9
Chile	1
Colombia	1
Danmark	3
Filippinerna	1
Finland	4
Frankrike	6
Förenade Arabemiraten	3
Grekland	2
Indien	5
Indonesien	1
Italien	2
Japan	1
Kanada	1
Kenya	1
Kroatien	1
Lettland	1
Malaysia	4
Mauritius	1
Nederländerna	6
Norge	5
Pakistan	1
Polen	2
Saudiarabien	2
Schweiz	4
Singapore	2
Spanien	3
Storbritannien	7
Sydafrika	2
Sydkorea	2

Land	Antal svenskägda rättssubjekt
Taiwan	1
Thailand	2
Tjeckien	2
Turkiet	1
Tyskland	8
Ungern	1
USA	9
Österrike	3
Totalt	115

Militärt inriktad utbildning

Militärt inriktad utbildning av utländska medborgare får enligt lagen om krigsmateriel inte bedrivas inom eller utom landet utan tillstånd av ISP. Förbudet gäller inte utbildning som anordnas av statliga myndigheter eller utbildning som är knuten till försäljning av krigsmateriel för vilken utförseltillstånd erhållits.

Under 2022 beviljades två tillstånd för militärt inriktad utbildning. Tillstånden avsåg utbildning av medborgare i Storbritannien, Ukraina och Ungern.

Vidareöverlåtelse av krigsmateriel

Krigsmateriel som exporterats från Sverige är i regel förenad med slutanvändaråtaganden som köparen, genom att underteckna ett slutanvändarintyg, är förbunden vid. För det fall en tidigare köpare önskar vidareöverlåta sådan krigsmateriel, krävs medgivande från ISP som då kan frigöra köparen från dennes slutanvändaråtaganden. En förutsättning för att sådan vidareöverlåtelse ska godkännas är att ett slutanvändarintyg från den nya användaren kan uppvisas. I tabell 28 redovisas de tillstånd som utfärdats 2022 avseende vidareöverlåtelse av materiel som ursprungligen levererats från Sverige. Notera att även vidareöverlåtelse inom landet liksom vidareöverlåtelse tillbaka till Sverige kräver tillstånd.

Tabell 28 Godkänd vidareöverlåtelse av krigsmateriel under 2022 fördelat på land och materieltyp

Från	Till	Antal	Materielkategorier
Belgien	Italien	1	ML8/KS
Estland	Nederländerna	1	ML22/ÖK
Estland	Tyskland	1	ML22/ÖK
Frankrike	Belgien	1	ML8/KS
Italien	Norge	1	ML8/KS

Från	Till	Antal	Materielkategorier
Litauen	Litauen	1	ML2/KS
Nya Zeeland	Australien	1	ML5/KS
Storbritannien	Irland	5	ML1/ÖK
Storbritannien	Saudiarabien	1	ML4/ÖK
Storbritannien	Storbritannien	1	ML3/ÖK
Storbritannien	USA	1	ML5/ÖK
Sydkorea	Filippinerna	1	ML9/ÖK
	Ukraina*	37	ML1/KS, ML2/KS, ML2/ÖK, ML3/KS, ML3/ÖK, ML4/KS, ML4/ÖK, ML5/KS, ML5/ÖK, ML6/KS, ML6/ÖK, ML8/KS, ML17/ÖK, ML22/ÖK
Totalt		53	

*Med hänsyn till utrikessekretess anges inte ursprungsländerna vad gäller vidareöverlåtelse av krigsmateriel till Ukraina.

Enskilt tillhandahållande

Svenska myndigheter, svenska företag och den som är bosatt eller stadigvarande vistas i Sverige, som avser att tillhandahålla krigsmateriel som finns i utlandet till någon annan i utlandet, måste i det enskilda fallet ha tillstånd från ISP, ett så kallat enskilt tillhandahållandetillstånd. Tillstånd krävs oavsett om krigsmaterielen tillhör sökanden eller någon annan. I tabell 29 redovisas de tillstånd som utfärdats 2022 avseende tillhandahållande av krigsmateriel mellan två parter i utlandet.

Tabell 29 Beviljade enskilda tillhandahållandetillstånd under 2022 fördelat på land och materielkategori

Från	Till	Antal godkännanden	Materielkategorier
Danmark	Frankrike	2	ML4/ÖK, ML14/ÖK
Danmark	Storbritannien	4	ML4/ÖK, ML14/ÖK
Estland	Danmark	1	ML6/ÖK
Estland	Irland	1	ML6/ÖK
Estland	Luxemburg	1	ML6/ÖK
Estland	Nederländerna	2	ML6/ÖK
Finland	Finland	1	ML6/KS, ML21/ÖK
Finland	Frankrike	1	ML4/ÖK
Finland	Storbritannien	2	ML4/ÖK
Frankrike	Norge	3	ML4/ÖK, ML5/ÖK
Indien	Indonesien	1	ML2/KS
Indien	USA	2	ML10/ÖK

Från	Till	Antal godkännanden	Materielkategorier
Italien	Danmark	3	ML3/KS
Italien	Frankrike	1	ML11/ÖK
Lettland	Frankrike	1	ML17/ÖK
Lettland	Indien	1	ML17/ÖK
Nederländerna	Danmark	6	ML6/ÖK
Nederländerna	Irland	1	ML6/ÖK
Nederländerna	Luxemburg	1	ML6/ÖK
Nederländerna	Nederländerna	1	ML6/ÖK
Nederländerna	Tyskland	2	ML6/ÖK
Spanien	Irland	1	ML6/ÖK
Spanien	Ungern	1	ML3/KS
Storbritannien	Nederländerna	1	ML6/ÖK
Storbritannien	Schweiz	2	ML4/KS
Storbritannien	Storbritannien	1	ML4/ÖK
Storbritannien	Tyskland	1	ML5/ÖK
Tyskland	Australien	1	ML13/ÖK
Tyskland	Norge	1	MI4/KS, ML4/ÖK
	Ukraina*	1	ML13/ÖK
USA	Belgien	1	ML5/KS
Österrike	Luxemburg	1	ML6/ÖK
USA	USA	1	ML10/ÖK, ML11/ÖK, ML18/ÖK, ML21/ÖK
Totalt		51	

*Med hänsyn till utrikessekretess anges inte ursprungslandet vad gäller det enskilda tillhandahållande till Ukraina.

I tabell 30 redovisas värdet av krigsmateriel som svenska myndigheter, svenska företag och den som är bosatt eller stadigvarande vistas i Sverige tillhandahållit mellan två parter i utlandet. Tillsammans med den faktiska exporten från Sverige ges en helhetsbild över den svenska krigsmaterieförsäljningen.

Tabell 30 Värdet av faktiska leveranser av krigsmateriel med stöd av enskilda tillhandahållandetillstånd under 2022 fördelat på land och materielkategori (kr)

Från	Till	Materielkategorier	Värde
Estland	Danmark	ML6/ÖK	1 366 375
Estland	Irland	ML6/ÖK	32 793
Estland	Nederländerna	ML6/ÖK	10 307 933
Frankrike	Nederländerna	ML6/ÖK	85 657 172

Från	Till	Materielkategorier	Värde
Frankrike	Norge	ML4/ÖK, ML5/ÖK	8 531 133
Italien	Danmark	ML3/KS	13 127 118
Lettland	Frankrike	ML17/ÖK	300 000
Lettland	Indien	ML17/ÖK	4 500 000
Lettland	Kroatien	ML17/ÖK	3 000 000
Nederländerna	Danmark	ML6/ÖK	264 557 481
Nederländerna	Frankrike	ML6/ÖK	2 025 000
Nederländerna	Irland	ML6/ÖK	2 250 000
Nederländerna	Luxemburg	ML6/ÖK	1 880 000
Nederländerna	Nederländerna	ML6/ÖK	1 285 825 071
Nederländerna	Tyskland	ML6/ÖK	343 500 000
Norge	USA	ML1/KS, ML1/ÖK	59 625
Spanien	Irland	ML6/ÖK	2 250 000
Spanien	Litauen	ML3/KS	60 890 305
Spanien	Ungern	ML3/KS	1 895 187
Storbritannien	Nederländerna	ML6/ÖK	10 222 524
Storbritannien	Polen	ML5/ÖK	6 207 357
Storbritannien	Schweiz	ML4/KS	1 460 000
Storbritannien	Storbritannien	ML4/ÖK	10 502 000
Tjeckien	Finland	ML8/KS	10 667 271
Tyskland	Nederländerna	ML6/ÖK	96 733 591
Tyskland	Norge	ML4/KS	13 649
USA	USA	ML4/KS	40 000 000
Totalt			2 267 761 585

Civila skjutvapen

För utförelse av civila skjutvapen (jakt- och sportskyttevapen), delar till skjutvapen och ammunition till dessa vapen utanför EU krävs tillstånd från ISP. Prövningen av export av civila skjutvapen till länder utanför EU sker både enligt rådets förordning (EU) nr 258/2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition och enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel. Slätborrade hagelvapen samt delar och ammunition till sådana vapen utgör inte krigsmateriel varför en prövning endast sker enligt den nämnda EU-förordningen.

I tabell 31 redovisas antalet ansökningar enligt rådets förordning (EU) nr 258/2012 som inkommit till ISP de senaste fem åren.

Tabell 31 **Antal ansökningar rörande export av civila skjutvapen 2018–2022**

	2018	2019	2020	2021	2022
Exportansökningar	248	242	213	236	211

I tabell 32 redovisas antalet beviljade tillstånd per land enligt samma förordning. Då en stor del av de tillstånd som utfärdas enligt förordningen avser eget bruk, gåvor och lån, redovisas inget värde i denna tabell.

Tabell 32 **Antal beviljade tillstånd rörande export av civila skjutvapen 2020–2022 per land**

Destination	2020	2021	2022
EUROPA			
Andorra	1	2	3
Färöarna	-	1	2
Grönland	-	2	-
Island	4	4	3
Montenegro	-	1	-
Norge	112	96	110
Schweiz	32	15	18
Storbritannien	-	14	10
Ukraina	-	2	1
Totalt	149	137	147
NORDAMERIKA			
Kanada	1	5	2
USA	42	36	18
Total	43	41	20
SYDAMERIKA			
Brasilien	-	1	-
Chile	-	-	1
Peru	-	2	2
Uruguay	1	2	2
Total	1	5	5
NORDOSTASIEN			
Japan	1	3	4

Destination	2020	2021	2022
Total	1	3	4
MELLANÖSTERN			
FAE	-	1	-
Libanon	-	2	-
Total	-	3	-
ÖVRIGA AFRIKA			
Botswana	-	2	-
Mauritius	1	-	-
Namibia	2	5	1
Sydafrika	5	11	7
Zambia	2	1	3
Total	10	19	11
OCEANIEN			
Australien	2	4	3
Nya Zeeland	7	13	4
Totalt	9	17	7
TOTALT	213	225	194

Export av produkter med dubbla användningsområden

Överföringar inom EU

Tillstånd för överföring av produkter med dubbla användningsområden till ett annat EU-land krävs endast i mycket begränsad utsträckning enligt vad som följer av bilaga IV till rådets förordningar nr 428/2009 och 2021/821. Förutsatt att exporten av produkter med dubbla användningsområden följer den totala varuexportens geografiska fördelning innebär det att mer än hälften av utförseln av produkter med dubbla användningsområden från Sverige kan ske utan tillstånd. Detta då utförseln avser mottagarländer inom EU.

I tabell 33 redovisas antalet ansökningar om överföringstillstånd till andra EU-länder under 2022 uppdelat på beviljade och avslagna ansökningar om tillstånd.

Tabell 33 **Antal behandlade ansökningar om överföringstillstånd till annat EU-land 2022**

Beviljade	Avslag	Totalt
1	0	1

Export med stöd av EU-generellt tillstånd till Australien, Island, Japan, Kanada, Liechtenstein, Norge, Nya Zeeland, Storbritannien, Schweiz och USA

Drygt en fjärdedel av Sveriges totala varuexport 2022 gick till Australien, Island, Japan, Kanada, Liechtenstein, Norge, Nya Zeeland, Schweiz, Storbritannien och USA. För export av produkter med dubbla användningsområden till dessa länder finns ett, när det gäller antalet produkter mycket omfattande, EU-generellt tillstånd (EU001). För en exportör i Sverige som vill exportera produkter med dubbla användningsområden med stöd av det generella tillståndet krävs endast att en engångsanmälan görs i samband med den första användningen av tillståndet. Endast i ett fåtal fall krävs ett individuellt eller ett globalt tillstånd för export till något av de nämnda länderna.

I tabell 34 redovisas antalet exportörer som anmält användning av det generella tillståndet EU001 under 2022 samt det totala antalet anmälningar som gjorts sedan tillståndet infördes 2009.

Tabell 34 **Antal anmälningar om användning av det generella tillståndet EU001**

Skr. 2022/23:114
Bilaga 2

Tillstånd	Anmälningar 2022	Anmälningar sedan införandet 2009
EU001	33	284

Export med stöd av övriga EU-generella tillstånd

För handel med produkter med dubbla användningsområden till vissa andra länder i världen finns sju, när det gäller antalet produkter inte särskilt omfattande, EU-generella tillstånd kallade EU002–EU008. För en exportör i Sverige som vill exportera produkter med dubbla användningsområden med stöd av något av de fem generella tillstånden EU002–EU006 krävs endast att en engångsanmälan görs i samband med den första användningen av tillståndet.

I tabell 35 redovisas antalet exportörer som anmält användning av de generella tillstånden EU002–EU006 under 2022 samt det totala antalet anmälningar som gjorts sedan införandet av tillstånden. Tillstånden infördes i november 2011 varför det totala antalet utgår från 2012.

Tabell 35 **Antal anmälningar om användning av de EU-generella tillstånden EU002–EU006**

Tillstånd	Anmälningar 2022	Anmälningar sedan införandet 2012
EU002	1	7
EU003	1	12
EU004	0	9
EU005	1	2
EU006	0	1

Genom förordningen 2021/821 har det tillkommit två EU-generella tillstånd i form av EU007 och EU008. Export med stöd av dessa två generella tillstånd förutsätter att exportören har registrerat sig hos ISP och underrättat myndigheten före den första användningen av tillstånden.

I tabell 36 redovisas antalet exportörer som registrerat sig och underrättat myndigheten inför användning av de EU-generella tillstånden EU007–EU008 under 2022 samt det totala antalet anmälningar som gjorts sedan införandet.

Tabell 36 Antal anmälningar om användning av de EU-generella tillstånden EU007–EU008

Tillstånd	Anmälningar 2022	Anmälningar sedan införandet 2021
EU007	1	5
EU008	0	1

Export med stöd av individuella och globala exporttillstånd

För det fall något av de generella tillstånden inte är tillämpligt krävs för handel med produkter med dubbla användningsområden utanför EU antingen ett globalt eller ett individuellt exporttillstånd.

I tabell 37 och 38 redovisas antalet avgjorda ansökningar om exporttillstånd avseende produkter med dubbla användningsområden uppdelade på beviljade och avslagna ansökningar om tillstånd. Tabellerna omfattar ansökningar om såväl globala som individuella exporttillstånd.

I tabell 37 redovisas antalet avgjorda ansökningar om exporttillstånd som rör produkter med dubbla användningsområden förtecknade i bilaga I till rådets förordning nr 428/2009 och 2021/821. I tabellen redovisas tillstånden uppdelade på den kontrollregim enligt vilken produkten i fråga är kontrollerad. Kontrollregimerna är Australiengruppen (AG), Missilteknologiregimen (MTCR), Nuclear Suppliers Group (NSG) och Wassenaar-arrangemanget (WA).

Tabell 37 Antal beviljade och avslagna ansökningar om exporttillstånd 2022 rörande produkter med dubbla användningsområden fördelat på kontrollregimer

Kontrollregim	Beviljade	Avslag
Australiengruppen (AG)	392	1
Missilteknologiregimen (MTCR)	18	1
Nuclear Suppliers Group (NSG)	25	1
Wassenaararrangemanget (WA)	469	23
Totalt	904	26

I tabell 38 redovisas ansökningar om exporttillstånd som rör produkter som omfattas av kontroll genom tillämpning av artikel 4 i rådets förordningar nr 428/2009 och 2021/821, den s.k. generalklausulen, även kallad ”catch-all”. Tillämpning av catch-all innebär att produkter som inte förtecknas i bilaga I till rådets förordningar nr 428/2009 och 2021/821 ska omfattas av tillståndskrav efter beslut av ISP i det enskilda fallet. Beslut om tillståndskrav, catch-all, kan omfatta produkter som helt eller delvis är eller kan vara avsedda för biologiska och kemiska vapen samt för kärnvapen eller missiler som är i stånd att bära sådana vapen.

Tillståndskravet kan också omfatta produkter som är avsedda för militär slutanvändning i länder som omfattas av ett vapenembargo eller produkter som är eller kan vara avsedda att användas som komponenter till krigsmateriel som har exporterats ut ur EU utan tillstånd eller i strid med ett tillstånd.

Skr. 2022/23:114
Bilaga 2

Tabell 38 **Antal beviljade och avslagna ansökningar om exporttillstånd 2022 rörande produkter med dubbla användningsområden som omfattas av tillståndskrav enligt artikel 4 (catch-all) i rådets förordning nr 428/2009 och 2021/821**

Beviljade	Avslag	Totalt
13	2	15

I tabell 39 redovisas antalet beviljade och avslagna ansökningar om exporttillstånd enligt

Artikel 3a rådets förordning nr 267/2012 om restriktiva åtgärder mot Iran. Enligt förordningen omfattas fler produkter av tillståndskrav än vid export till andra länder. Av detta skäl redovisas ansökningarna separat i denna tabell och de ingår således inte i underlaget för övriga tabeller.

Tabell 39 **Antal beviljade och avslagna ansökningar om exporttillstånd 2022 enligt rådets förordning nr 267/2012 om restriktiva åtgärder mot Iran**

Beviljade	Avslag	Totalt
236	0	236

I tabell 40 redovisas antal beviljade och avslagna ansökningar om undantag från exportförbud eller förbud mot att tillhandahålla tekniskt bistånd enligt artikel 2.4–5 eller artikel 2a.4–5 i rådets förordning nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina. Ansökningarna omfattar undantag från förbud mot export av, eller tillhandahållande av tekniskt bistånd till, produkter med dubbla användningsområden och/eller produkter förtecknade i bilaga VII i förordning nr 833/2014.

Tabell 40 **Antal beviljade och avslagna ansökningar om undantag från exportförbud eller förbud mot att tillhandahålla tekniskt bistånd 2022 enligt förordning nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina**

Beviljade	Avslag	Totalt
24*	4*	28

* Sanktionsregelverket uppdaterades vid flera tillfällen under 2022. Vid ett tillfälle på ett sätt som gjorde att ett antal av ISP:s beslut förlorade sin giltighet i samband med utfärdandet, dessa beslut exkluderas därför från tabellen.

I tabell 41 redovisas antalet mottagna anmälningar om utnyttjande av den möjlighet till undantag från exportförbud eller förbud mot att tillhandahålla tekniskt bistånd som ges av artikel 2.3 och artikel 2a.3 i rådets förordning nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina. Anmälningarna omfattar undantag från förbud mot export av, eller tillhandahållande av tekniskt bistånd till, produkter med dubbla användningsområden och/eller produkter förtecknade i bilaga VII i förordning nr 833/2014.

Tabell 41 **Antal mottagna anmälningar om undantag från exportförbud eller förbud mot att tillhandahålla tekniskt bistånd 2022 enligt rådets förordning nr 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina**

Anmälningar 2022
10

I tabell 42 redovisas antalet beviljade ansökningar om exporttillstånd fördelat på nio produktkategorier i bilaga I till rådets förordning nr 428/2009 och 2021/821. Bilaga I omfattar även kategori 0 vilken rör kärnmaterial, anläggningar och utrustning. Ansökningar om exporttillstånd rörande kategori 0 redovisas av Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM).

Tabell 42 **Antal beviljade exporttillstånd 2022 rörande produkter med dubbla användningsområden fördelat på produktkategori samt fördelat på individuella och globala exporttillstånd**

Kategorier 1–9 i bilaga I	Individuella exporttillstånd	Globala exporttillstånd	Totalt
Kategori 1 <i>Särskilda material och därtill hörande utrustning</i>	90	2	92
Kategori 2 <i>Materialbearbetning</i>	402	5	407
Kategori 3 <i>Elektronik</i>	60	8	68
Kategori 4 <i>Datorer</i>	1	1	2
Kategori 5 <i>Telekommunikation och informationssäkerhet</i>	157	53	210
Kategori 6 <i>Sensorer och lasrar</i>	109	4	113

Kategori 7 <i>Navigation och avionik</i>	2	3	5
Kategori 8 <i>Marint</i>	3	0	3
Kategori 9 <i>Rymd och framdrivning</i>	5	2	7

Skr. 2022/23:114
Bilaga 2

I tabell 43 redovisas antalet beviljade tillstånd under 2022 per land. Tabellen omfattar endast individuella och globala tillstånd. Sådana tillstånd krävs i regel inte vid överföring till länder inom EU eller till Australien, Island, Japan, Kanada, Liechtenstein, Norge, Nya Zeeland, Storbritannien, Schweiz och USA.

Tabell 43 **Länder som omfattades av flest antal beviljade exporttillstånd rörande produkter med dubbla användningsområden 2022**

Land	Antal tillstånd
Kina	270
Sydkorea	69
Indien	67
Israel	59
Taiwan	58
Brasilien	53
Singapore	48
Malaysia	44
Indonesien	34
Turkiet	33
Ukraina	32
Förenade Arabemiraten	31
Mexiko	30
Oman	30
Sydafrika	29

I tabell 44 redovisas antalet avslag på ansökningar om individuella och globala exporttillstånd under 2022 per land. Sådana tillstånd krävs i regel inte vid överföring till länder inom EU eller till Australien, Island, Japan, Kanada, Liechtenstein, Norge, Nya Zeeland, Schweiz, Storbritannien och USA.

Tabell 44 **Länder som omfattades av flest antal avslag rörande produkter med dubbla användningsområden 2022**

Land	Antal avslag
Kina	10

Irak	2
Pakistan	2
Turkiet	2
Colombia	1
Egypten	1
Elfenbenskusten	1
Filippinerna	1
Honduras	1
Indien	1
Israel	1
Malaysia	1
Mexiko	1
Moldavien	1
Ryssland	1

Individuella och globala exporttillstånd för produkter med dubbla användningsområden med militär slutanvändare

I tabell 45 och 46 redovisas beviljade respektive avslagna ansökningar om exporttillstånd för produkter med dubbla användningsområden med militära slutanvändare. Tillstånden indelas i globala och individuella exporttillstånd och redovisas per land samt slutligt användningsområde.

Tabell 45 **Antal beviljade exporttillstånd rörande produkter med dubbla användningsområden till militära slutanvändare 2022**

Land	Globala exporttillstånd	Individuella exporttillstånd	Slutligt användningsområde
Egypten*	-	1	Områdesskydd
Georgien	-	1	Gränsbevakning
Indien	1	4	Telekommunikation, för demonstration, för marint bruk, kustbevakning
Indonesien	-	3	För marint bruk
Jordanien	-	1	För medicinskt bruk
Kosovo	-	1	Programvara
Malaysia	-	1	Programvara
Oman	-	4	Gränsbevakning, telekommunikation, för marint bruk

Land	Globala exporttillstånd	Individuella exporttillstånd	Slutligt användningsområde
Pakistan	1		För användning i elektroniska system
Qatar	-	2	Telekommunikation
Saudiarabien	-	1	För användning i elektroniska system
Singapore	-	1	För marint bruk
Ukraina	-	2	Telekommunikation, programvara
USA	1	-	Rymd
Totalt	3	23	

*Ansökan avser en export till en fredsbevarande insats bestående av andra länder än angiven destination

Tabell 46 **Antal avslag vid ansökningar om exporttillstånd rörande produkter med dubbla användningsområden till militära slutanvändare 2022**

Land	Avslag globala exporttillstånd	Avslag individuella exporttillstånd	Slutligt användningsområde
Colombia	-	1	Programvara
Moldavien	-	1	Programvara
Totalt	0	2	

Förhandsbesked rörande export av produkter med dubbla användningsområden

Redovisningen av avgjorda förfrågningar om förhandsbesked indelas i två huvudkategorier. Den första kategorin rör antalet avgjorda förfrågningar om förhandsbesked avseende produkter som kontrolleras enligt bilaga I till rådets förordning 2021/821. Den andra kategorin rör antalet avgjorda förfrågningar om förhandsbesked avseende icke kontrollerade produkter.

I tabell 47 redovisas antalet avgjorda förfrågningar om förhandsbesked avseende produkter kontrollerade i bilaga I till rådets förordning 2021/821, fördelat på positiva eller negativa förhandsbesked. Ett positivt förhandsbesked innebär att ISP har lämnat ett positivt icke bindande förhandsbesked om att tillstånd kan påräknas vid en prövning av en ansökan om exporttillstånd. Ett negativt förhandsbesked innebär att ISP har lämnat ett negativt icke bindande förhandsbesked om att tillstånd inte kan påräknas vid en prövning av en ansökan om exporttillstånd. Slutlig ställning tas alltid i samband med en prövning av en ansökan om exporttillstånd.

Tabell 47 Antal positiva respektive negativa förhandsbesked 2022 avseende export av produkter kontrollerade i bilaga I till rådets förordning 2021/821

Positiva förhandsbesked	Negativa förhandsbesked	Totalt
31	18	49

I tabell 48 redovisas avgjorda förfrågningar om huruvida exporttillstånd krävs för icke kontrollerade produkter – ”catch-all”. Förfrågningarna indelas i kategorierna ”beslut om tillståndskrav för export och positivt förhandsbesked”, ”beslut om tillståndskrav för export och negativt förhandsbesked” samt ”beslut om att tillstånd för export inte krävs”.

Med kategorin ”beslut om tillståndskrav för export och positivt förhandsbesked” avses att ISP har fattat beslut om att de produkter som ingår i förfrågan omfattas av tillståndskrav enligt rådets förordning 2021/821 samt att myndigheten har lämnat ett icke bindande förhandsbesked om att tillstånd kan påräknas vid en ansökan om exporttillstånd.

Med kategorin ”beslut om tillståndskrav för export och negativt förhandsbesked” avses att ISP har fattat beslut om att de produkter som ingår i förfrågan omfattas av tillståndskrav enligt rådets förordning 2021/821 samt att myndigheten har lämnat ett icke bindande förhandsbesked om att tillstånd inte kan påräknas vid en ansökan om exporttillstånd.

Med kategorin ”beslut om att tillstånd för export inte krävs” avses att ISP har fattat beslut om att de produkter som ingår i förfrågan inte omfattas av tillståndskrav enligt rådets förordning 2021/821.

Tabell 48 Antal avgjorda förfrågningar 2022 om icke kontrollerade produkter – catch-all

Land	Beslut om tillståndskrav för export - positivt förhandsbesked	Beslut om tillståndskrav för export - negativt förhandsbesked	Beslut om att tillstånd för export inte krävs	Totalt
Belarus	-	1	1	
Filippinerna	-	-	1	1
Förenade Arabemiraten	-	-	1	1
Indien	-	-	2	2
Irak	-	1	-	1
Kina	1	1	4	6
Pakistan	-	2	-	2
Ryssland	1	3	-	4
Vietnam	-	-	1	1
Österrike	-	-	1	1
Totalt	2	8	10	20

Tabell 49 Beviljade tillstånd om export eller överföring inom EU, för produkter med dubbla användningsområden (PDA), tillhörande kategori 0 i bilaga 1 till PDA-förordningen, från företag i Sverige (Källa SSM)

Skr. 2022/23:114
Bilaga 2

Mottagarland	Antal globala tillstånd	Antal individuella tillstånd	Produktkategorier
Argentina	0	2	0A001j, 0C002
Belgien	1	1	0A001g, 0E001
Brasilien	1	1	0A001f, 0C001, 0C002, 0D001, 0E001
Bulgarien	1	0	0D001, 0E001
Danmark	1*	0	0E001
Frankrike	3	3	0A001h, 0D001, 0E001
Finland	3	3	0A001c, 0A001h, 0D001, 0E001
Japan	2	5	0A001d, 0A001h, 0C002, 0D001, 0E001
Kanada	1	0	0D001
Litauen	1	0	0D001, 0E001
Mexico	1	0	0D001, 0E001
Nederländerna	2*	0	0E001
Norge	1	12	0C001, 0D001
Italien	1	0	0E001
Polen	1	0	0D001, 0E001
Rumänien	1	0	0D001, 0E001
Schweiz	4	0	0D001, 0E001
Slovakien	2	0	0D001, 0E001
Slovenien	1	0	0D001, 0E001
Spanien	6*	5	0A001h, 0D001, 0E001
Storbritannien	2	9	0A001d, 0A001f, 0A001h, 0C001, 0C002, 0D001, 0E001
Sverige	0	1	0A001h
Sydafrika	0	1	0A001d, 0A001f, 0A001h, 0C002
Tjeckien	4	3	0A001h, 0D001, 0E001
Tyskland	10*	4	0A001f, 0A001h, 0B005, 0D001, 0E001
Ungern	1	0	0D001, 0E001
USA	14	10	0A001d, 0A001f, 0A001h, 0B005, 0C001, 0C002, 0D001, 0E001

* varav ett eller flera inom ramen för ett tillstånd med flera mottagarländer

Tabell 50 Medlemskap i multilaterala exportkontrollregimer år 2022

Land	ZC	NSG	AG	MTCR	WA
Argentina	x	x	x	x	x
Australien	x	x	x	x	x
Belarus	x	x	-	-	-
Belgien	x	x	x	x	x
Brasilien	-	x	-	x	-
Bulgarien	x	x	x	x	x
Cypern	-	x	x	-	-
Danmark	x	x	x	x	x
Estland	-	x	x	-	x
EU	-	-	x	-	-
Finland	x	x	x	x	x
Frankrike	x	x	x	x	x
Grekland	x	x	x	x	x
Indien	-	-	x	x	x
Irland	x	x	x	x	x
Island	-	x	x	x	-
Italien	x	x	x	x	x
Japan	x	x	x	x	x
Kanada	x	x	x	x	x
Kazakstan	x	x	-	-	-
Kina	x	x	-	-	-
Korea (Rep.)	x	x	x	x	x
Kroatien	x	x	x	-	x
Lettland	-	x	x	-	x
Litauen	-	x	x	-	x
Luxemburg	x	x	x	x	x
Malta	-	x	x	-	x
Mexiko	-	x	x	-	x
Nederländerna	x	x	x	x	x
Norge	x	x	x	x	x
Nya Zeeland	x	x	x	x	x
Polen	x	x	x	x	x
Portugal	x	x	x	x	x
Rumänien	x	x	x	-	x
Ryssland	x	x	-	x	x
Schweiz	x	x	x	x	x
Serbien	-	x	-	-	-
Slovakien	x	x	x	-	x
Slovenien	x	x	x	-	x

Land	ZC	NSG	AG	MTCR	WA
Spanien	x	x	x	x	x
Storbritannien	x	x	x	x	x
Sverige	x	x	x	x	x
Sydafrika	x	x	-	x	x
Tjeckien	x	x	x	x	x
Turkiet	x	x	x	x	x
Tyskland	x	x	x	x	x
Ukraina	x	x	x	x	x
Ungern	x	x	x	x	x
USA	x	x	x	x	x
Österrike	x	x	x	x	x
TOTALT	39	48	43	35	42

Skr. 2022/23:114

Bilaga 2

Inspektionen för strategiska produkter om viktiga tendenser inom svensk och internationell exportkontroll

Omvärldsutvecklingen och dess påverkan på exportkontrollen

Under 2022 inträffade extraordinära händelser i omvärlden som i hög grad påverkade Sveriges försvars-, säkerhets- och utrikespolitik. Den 24 februari inledde Ryssland en storskalig militär invasion av Ukraina. Den 16 maj ansökte Sverige om medlemskap i Nato. Den 5 juli undertecknade samtliga Natoländer anslutningsfördraget för Sverige.

Då Inspektionen för strategiska produkter, ISP, är en statlig myndighet med uppdrag som rör Sveriges försvars-, säkerhets- och utrikespolitik har myndigheten i stor omfattning påverkats av dessa förändringar.

Internationella sanktioner mot Ryssland

Som en följd av Rysslands invasion av Ukraina beslutade EU och USA samordnat att införa omfattande internationella sanktioner mot Ryssland. Under 2022 beslutade EU om sammantaget nio sanktionspaket mot Ryssland. En stor och viktig del av sanktionerna utgörs av utökade exportförbud när det gäller produkter med dubbla användningsområden (PDA) och andra produkter som kan bidra till Rysslands militära och tekniska förmåga eller utvecklingen av dess försvars- och säkerhetssektor. Regeringen utsåg ISP till behörig myndighet när det gäller de nämnda sanktionerna.

Militärt stöd till Ukraina

Regeringen har, efter riksdagens godkännande, under 2022 beslutat att lämna betydande militärt stöd till Ukraina. Det materiella militära stöd till Ukraina som utgör krigsmateriel har också krävt ISP:s tillstånd enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel. Sammantaget beviljade ISP under året 11 utförseltillstånd som rör donationer av krigsmateriel från Sverige till Ukraina.

Därutöver har ISP under 2022 beviljat 7 utförseltillstånd som rör direktförsäljning från svensk försvarsindustri av krigsmateriel till Ukraina. Dessutom har ISP under året beviljat 37 re-exporter, vilket innebär att länder som har köpt och innehar svensktillverkad krigsmateriel begär Sveriges godkännande för att donera materielen till Ukraina.

Till största delen har det svenska militära stödet och re-exporterna rört markstrids- och luftvärnssystem.

ISP kontrollerar genom tillståndsprövning uppskattningsvis 3–4 procent av Sveriges totala utrikeshandel med varor. Det motsvarar export för ungefär 50 miljarder kronor per år. Exportkontrollen omfattar varor och teknik som av försvars-, säkerhets- eller utrikespolitiska skäl kan vara känsliga att exportera eller på annat sätt överföra till utlandet. Ungefär 1 procent utgörs av export av krigsmateriel medan den största andelen, ungefär 2–3 procent, utgörs av export av produkter med dubbla användningsområden. Därutöver kontrollerar ISP, genom tillståndsprövning, krigsmateriel som tillverkas och säljs inom landet till svenska myndigheter. Den inhemska försäljningen motsvarar ungefär 15–20 miljarder kronor per år.

Genom myndighetens tillsynsuppdrag är ungefär 550 företag och myndigheter föremål för ISP:s kontroll, varav ungefär 330 i försvarsindustrin, 10 myndigheter och 210 i PDA-industrin. Kontrollen utövas bland annat genom tillsynsbesök, inhämtande av uppgifter och handlingar samt granskning av ingivna deklARATIONER.

ISP handlägger ungefär 7 000 ärenden per år. De flesta av dessa är av rutinbetonad karaktär men ett stort antal ärenden är komplexa och kräver djupgående kunskaper om och strategiska bedömningar i det enskilda fallet av svensk utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik. Svensk industri är avancerad och ofta teknikledande. Detta gäller både försvarsindustrin, som tillverkar, utvecklar och säljer krigsmateriel, och den industri som tillverkar, utvecklar och säljer produkter och teknik som omfattas av PDA-regelverket. PDA-industrins produkter, och teknik, är mycket eftertraktade, inte endast för civil användning utan också för militär användning.

Det parlamentariskt sammansatta Exportkontrollrådet utgör ett starkt stöd för ISP när det gäller att göra bedömningar i de känsligaste ärendena.

Allmänt om den svenska och internationella exportkontrollens syfte och dess tendens

Exportkontrollens syfte

Det huvudsakliga och övergripande syftet med exportkontrollen uttrycks ofta som att ett land som kontrollerar export inte vill att en produkt eller en teknik av ett visst slag ska spridas till oönskade mottagare. En oönskad mottagare kan avse såväl ett slutanvändarland som t.ex. en terroristorganisation. Ett annat viktigt syfte med exportkontrollen är att ett land, särskilt i kristider, inte vill exportera sådana produkter som det lider, eller riskerar att lida, brist på och som landet har ett stort behov av att ha kvar i landet eller att överlåta till allierade eller nära samarbetsländer.

Förenklat finns det enligt ISP:s bedömning två huvudsakliga skäl till varför ett land som tillverkar och exporterar krigsmateriel eller produkter med dubbla användningsområden inte önskar att materielen eller produkterna sprids till oönskade mottagare, nämligen ett hot mot det

exporterande landets, eller allierade eller närstående länders, säkerhet eller att det strider mot principerna och målen för det exporterande landets utrikespolitik.

Exportkontrollens tendens – upprustning och internationalisering

De senaste åren har omvärldsutvecklingen lett till att världen kraftigt rustat upp sina väpnade styrkor och världens totala militära utgifter motsvarar nu den nivå som förelåg under det kalla kriget.

Den allmänna upprustningen av militära styrkor i världen gör att exportkontrollens betydelse internationellt sett ökar. Stormakterna vill förhindra andra stormakter eller andra länder från att uppnå samma teknologiska försteg och upprustningsnivå som de själva har och då är exportkontrollen ett medel som används. Med hänsyn till Sveriges högteknologiska industri berörs Sverige i allra högsta grad av detta.

Upprustningen ställer höga krav på exportkontrollen. Till stor del är det kombinationen av upprustningen och internationaliseringen av både svensk och utländsk försvarsindustri och PDA-industri som leder till de höga kraven på exportkontrollen. Kraven går långt utöver den traditionella exportkontrolluppgiften att bedöma lämpligheten av att ett visst slags krigsmateriel eller ett visst slags produkt med dubbla användningsområden når en viss mottagare eller slutanvändare.

Under de senaste två decennierna har över hälften av den krigsmateriel som tillverkas i Sverige exporterats. Svensk försvarsindustri och PDA-industri har under denna period förlagt en stor del av sin forskning och utveckling utomlands. Oundvikligen leder detta till att det finns risk för att teknik som anses känslig när det gäller Sveriges, allierades och nära samarbetsländers försvarsförmåga sprids på ett sätt som förut inte var tänkbart. Affärsupplägg där ett land, i vilket svensk försvarsindustri bedriver forskning och utveckling, vill sälja ett krigsmaterielsystem innehållande svensk teknologi eller svenska komponenter till en för Sverige oönskad mottagare blir allt vanligare.

ISP har under året lagt stor vikt vid att både på krigsmaterielsidan och på PDA-sidan bedöma avancerade avtalsupplägg där motköpskrav från ett köparland kan leda till permanent teknologiöverföring som i sin tur riskerar att leda till oönskad teknologiöverföring till tredjeländer.

Internationella överenskommelser när det gäller exportkontroll och tredjelandsexport

Ju närmare den europeiska försvarsindustrin knyts ihop genom samarbeten, sammanslagningar och uppköp, desto större utmaning blir det när ett land säger nej till en tredjelandsaffär i vilken dess försvarsindustri agerar som underleverantör när ett annat EU-land eller nära samarbetsland har sålt ett system i sin helhet till ett tredje land.

I syfte att undvika eller varje fall minska spänningar som har uppstått till följd av sådana scenarion ingick Tyskland och Frankrike i slutet av 2019 ett avtal som bland annat innehåller en de minimis-regel. Bestämmelsen

innebär att om ett underleverantörsland står för mindre än 20 procent av innehållet i en gemensamt tillverkad produkt ska inte landet hindra en export till tredje land om inte starka nationella säkerhetsskäl föreligger. Under 2022 har Spanien tillträtt den nämnda internationella överenskommelsen mellan Frankrike och Tyskland.

Sverige ingick år 2000 det så kallade sexnationersavtalet (Framework Agreement eller Letter of Intent, FA/LoI) tillsammans med Storbritannien, Italien, Tyskland, Frankrike och Spanien i syfte att underlätta omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin. Verksamheten enligt sexnationersavtalet omfattar bland annat exportkontrollfrågor. Genom Spaniens tillträde till den nämnda internationella överenskommelsen mellan Frankrike och Tyskland är tre av de sex länder som är anslutna till sexnationersavtalet, också anslutna till 2019 års internationella överenskommelse om exportkontroll och tredjelandsexport.

Krigsmateriel

Tillståndsprovningen under 2022

ISP:s dagliga arbete präglas av myndighetens uppdrag att tolka regeringens riktlinjer för utförelse och annan utlandssamverkan rörande krigsmateriel i ljuset av omvärldsförändringar, såsom Rysslands fullskaliga militära invasion av Ukraina, Sveriges ansökan om medlemskap i Nato, fortsatt upprustning i världen och i Sverige, ökade stormaktsspänningar samt ett flertal väpnade konflikter i världen.

Försvars- och säkerhetspolitiska skäl för export, inklusive följdleveranser och internationell samverkan, ställs i de enskilda ärendena mot sådana utrikespolitiska skäl mot export, såsom brister i mottagarlandets demokratiska status eller i respekten för mänskliga rättigheter, som kan finnas i ett enskilt fall. Liksom tidigare görs i slutänden en helhetsbedömning av de omständigheter som finns i det enskilda fallet.

Strategiska överväganden är nödvändiga när försvars- och säkerhetspolitiska skäl ska vägas mot utrikespolitiska skäl. I undantagsfall kan därför, vid en helhetsbedömning i ett enskilt fall, rikets säkerhet, ytterst Sveriges försvarsförmåga, väga tyngre än starka utrikespolitiska skäl som talar mot en export, t.ex. grava brister i ett mottagarlands demokratiska styrelseskick. Regeringen har uttryckt detta enligt följande: ”om det finns avsevärda nationella försvars- eller säkerhetspolitiska intressen för utlandssamverkan i ett enskilt fall, kan tillstånd efter en noggrann prövning ändå beviljas” (prop. 2017/18:23).

I ett sådant enskilt fall kan utgången därför bli att en ansökan om utförelsetillstånd beviljas, utan att detta påverkar en i övrigt restriktiv hållning mot landet i fråga. Sådana enskilda fall att bevilja utförelsetillstånd till vissa länder som t.ex. har grava brister i det demokratiska styrelseskicket, och där det i övrigt föreligger en restriktiv hållning, berör främst följdleveranser eller exportupplägg där Sverige och svensk försvarsindustri deltar i ett internationellt materielsamarbete med ett nära

samarbetsland som de nordiska länderna, EU-länder, USA eller Storbritannien.

Exportkontrollrådet har under året haft en mycket viktig rådgivande funktion när det gäller uttolkning av riktlinjerna.

Samarbete med andra myndigheter

En viktig internationell tendens som rör exportkontrollen är att mottagarländer i samband med större inköp av militära system ställer ökade krav på teknologiöverföring och utvecklingssamarbete. Denna tendens – i kombination med risken att krigsmateriel, teknik eller produkter med dubbla användningsområden kan användas i förmågehöjande syfte, inklusive massförstörelsevapen, för ett lands militära styrkor vars uppdragsmål Sverige inte vill bidra till – har på senare år ställt höga krav på ISP:s tekniska kompetens och på myndighetens säkerhetspolitiska riskbedömningar.

För att säkerställa en god kontroll utifrån dessa aspekter har ISP under 2022 fortsatt arbetet med det forum för samverkan, Materielsäkerhetsgruppen (MSG), som inrättades 2017 och där aktuella frågor bereds med Försvarmakten, Försvarets materielverk, Totalförsvarets forskningsinstitut och Försvarsdepartementet (Regeringskansliet).

Efterkontroller i utlandet av krigsmateriel

Efter beslut av regeringen trädde ett system för efterkontroller av krigsmateriel som exporterats från Sverige i kraft den 1 mars 2022. Syftet med efterkontroller är att säkerställa att krigsmateriel som exporterats från Sverige inte har avletts till någon annan mottagare än den som ISP har godkänt. I praktiken kommer dessa verifikationsbesök innebära att ISP på plats i mottagarlandet räknar antalet exemplar av det system som exporterats. Det svenska systemet för efterkontroller avser sådana lätta vapen för vilka risken för avledning bedöms vara som mest påtaglig. Verifikationsbesök i utlandet kommer att genomföras vid tidpunkter och i en omfattning som ISP bedömer lämpliga.

En viktig internationell tendens inom exportkontrollen är att antalet länder som genomför efterkontroller av krigsmateriel som har exporterats till ett annat land ökar. Fram till 2012 genomförde i princip endast USA sådana efterkontroller. 2012 påbörjade Schweiz ett program med regelbundna efterkontroller, vilket följdes av Tyskland 2015. Även Tjeckien har ett system för regelbundna efterkontroller på plats. Spanien införde ett system för efterkontroll i sin lagstiftning i april 2020.

Den Europeiska försvarsfonden

Den Europeiska försvarsfonden inrättades 2021. Budgeten för perioden 2021-2027 uppgår till 8 miljarder euro. I EU-förordningen om den Europeiska försvarsfonden, som trädde i kraft den 12 maj 2021, har det medtagits en bestämmelse som anger att frågan om tredjelandsexport

avgörs av de enskilda medlemsstaterna efter en prövning i det enskilda fallet.

Skr. 2022/23:114
Bilaga 3

Med hänsyn till de olika synsätt som till stor del finns mellan de ledande försvarsindustriländerna i EU när det gäller tredjelandsexport förutsätter ISP att meningsskillnader kan uppstå mellan de samverkande länderna när de färdigutvecklade systemen i de enskilda projekten i framtiden ska exporteras till tredje länder. När det gäller internationell samverkan av det slag som kommer att bli aktuellt genom den Europeiska försvarsfonden och frågan om tredjelandsexport har regeringen uttalat att det är ”inte självklart att Sverige alltid kan räkna med att få gehör för alla aspekter som är unika för vårt synsätt när det gäller samarbete med eller utförsel till tredjeländ” (prop. 2017/18:23 s. 66).

Turkiet

Den 15 oktober 2019 återkallade ISP samtliga gällande utförseltillstånd rörande försäljning av krigsmateriel till Turkiet. Under 2019–2021 utfärdade ISP inga nya utförseltillstånd till landet. Alltjämt prövade ISP utförselansökningar från fall till fall och det fanns inte något vapenembargo mot Turkiet. Flera andra EU-länder iakttog likt Sverige och i enlighet med EU:s rådsslutsatser, återhållsamhet vid tillståndsprövningen av materiel som ansågs kunna användas av Turkiet i Syrien.

I ett pressmeddelande den 30 september 2022 uttalade ISP bland annat följande.

”Regeringen har gjort bedömningen att ett svenskt medlemskap i Nato är det bästa sättet att värna Sveriges och det svenska folkets säkerhet. Beslutet att ansöka om medlemskap föregicks av överläggningar mellan alla riksdagens partier. - - - Sveriges ansökan om medlemskap i Nato stärker i hög grad de försvars- och säkerhetspolitiska skäl som talar för att bevilja export av krigsmateriel till andra medlemsstater, däribland Turkiet. Med hänsyn till de förändrade försvars- och säkerhetspolitiska omständigheterna har ISP efter en helhetsbedömning beslutat att bevilja ett tillstånd för följdleveranser från svensk försvarsindustri till Turkiet. - - - Beslutet att bevilja tillstånd för följdleveranser har föregåtts av samråd med Exportkontrollrådet.”

Under 2022 beviljade ISP två utförseltillstånd av krigsmateriel till Turkiet.

Svensk försvarsindustris nyutveckling, vidmakthållande och uppgradering av krigsmateriel

Svensk försvarsindustri har under 2022 erhållit omfattande beställningar, såväl från Sverige som från utlandet. ISP beviljade under 2022 utförseltillstånd till ett värde av knappt 22 miljarder kr. Med hänsyn till den kraftiga upprustning som pågår i världen, och bl.a. den mängd svensktillverkad krigsmateriel som Sverige och andra länder har donerat till Ukraina och som ska ersättas av länderna i fråga, bedömer ISP att beställningarna till svensk försvarsindustri kommer att fortsätta öka under 2023.

Utöver stormakterna finns inget annat land, som tillverkar krigsmateriel, som har kompetens eller teknisk möjlighet att överträffa den högteknologiska kvalitet, den bredd och det produktutbud som Sveriges försvarsindustri kan uppvisa när det gäller plattformar, sensorer, ledningssystem, skydd och verkan. Sveriges försvarsindustri har förmåga att tillverka och utveckla bl.a. avancerade stridsflygplan, signaturanpassade krigsfartyg (korvetter eller derivat till andra krigsfartyg), ubåtar (eller andra undervattensfarkoster) stridsfordon, bandvagnar, spaningsradarflygplan, avancerade ledningssystem, simulatorsystem, mark- och sjöbaserade radarsystem, avancerade missilsystem samt teknologier till de nämnda systemen.

En viktig nationell tendens med tydlig koppling till exportkontrollen under de senaste 20 åren är att den svenska försvarsindustrins tekniska förmågeökning under tidsperioden till största delen kan tillskrivas exporten av krigsmateriel, dvs. utlandsverksamheten. Skälet till detta är till viss del att krigsmaterielexporten har ökat under de senaste två decennierna jämfört med hur exporten såg ut under 1990-talet men till största delen beror detta på att beställningarna till försvarsindustrin från den svenska försvarsmakten, inklusive tilldelning av medel för forskning och utveckling, i betydande omfattning, fram till och med nu, har minskat.

En följd av detta är att försvarsindustrin under tidsperioden i ökad utsträckning har satsat betydande finansiella medel på forskning och utveckling av krigsmateriel för den internationella marknaden och inte längre primärt för den svenska marknaden. Försvarsindustrins utlandsverksamhet omfattar i dag ungefär 50 procent av den krigsmateriel som tillverkas i Sverige. Den politiska inriktningen i Sverige är att Sveriges försvarsförmåga under den kommande tioårsperioden ska öka signifikant. Trots detta bedömer ISP att försvarsindustrins export av krigsmateriel under den kommande tioårsperioden kommer att motsvara ungefär 50 procent av den krigsmateriel som tillverkas i landet. Skälet till detta är att inte endast Sverige, utan även omvärlden, kraftigt rustar upp sina militära styrkor.

Den svenska försvarsindustrin lägger en stor del av sin omsättning på forskning och utveckling (FoU). FoU avser såväl vidmakthållande och uppgraderingar av befintliga krigsmaterielsystem som nyutveckling av helt nya krigsmaterielsystem. Vidmakthållande, uppgraderingar och nyutveckling av krigsmaterielsystem sker

1. efter beställning från Försvarets materielverk, FMV, eller Försvarmakten
2. efter beställning från både FMV (eller Försvarmakten) och en (eller flera) utländsk försvarsmakt, som ibland har slutit en internationell överenskommelse om samverkan kring det nya eller uppgraderade krigsmaterielsystemet och engagerat såväl svensk som utländsk industri,
3. efter beställning från utländsk försvarsmakt,
4. genom egenfinansiering från försvarsindustrin eller
5. genom samutveckling mellan och egenfinansiering från svensk industri och utländsk industri.

I de båda sistnämnda fallen finns ofta ingen på förhand bestämd beställande kund, utan projektet egenfinansieras av industrin, men

Produkter med dubbla användningsområden

Ny EU-förordning om kontroll av PDA och ny svensk lagstiftning

Den 9 september 2021 trädde en ny EU-förordning om kontroll av produkter med dubbla användningsområden i kraft. Den nya EU-förordningen innehåller bland annat bestämmelser om utökad kontroll av cyberövervakningsteknologi samt framväxande teknologier (emerging technologies) och tekniskt bistånd.

Till följd av den nya EU-förordningen har riksdagen och regeringen beslutat att ändra det svenska PDA-regelverket för att förstärka kontrollen av PDA och av tekniskt bistånd. Förändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2022. Implementeringen av de skärpta bestämmelserna påverkar tillståndsprovningen och arbetet med att etablera effektiva rutiner och ny praxis pågår fortlöpande.

Tillståndsprovningen under 2022

Tillståndsprovningen när det gäller produkter med dubbla användningsområden grundas på utrikes- och säkerhetspolitiska överväganden och gäller i huvudsak huruvida produkten i slutanvändarlandet, eller efter avledning till ett annat land, kan antas komma till användning för att stärka den militära potentialen i landet eller på annat sätt direkt eller indirekt användas eller avledas i förstörelsebringande syfte.

Enligt EU-lagstiftningen och svenskt synsätt är grundinställningen till export av PDA positiv så länge som en export i det enskilda fallet inte strider mot försvars-, säkerhets- och utrikespolitiska intressen. Den positiva grundinställningen visar sig främst genom att överföringen av PDA inom EU i huvudsak inte kräver tillstånd samt att export till ett antal länder utanför EU omfattas av generösa EU-generella tillstånd. Syftet med undantaget från tillståndskrav och de generella tillstånden är att regelverket inte i onödan ska begränsa legitim handel och tekniköverföring för civila och fredliga ändamål. För export av PDA till övriga länder krävs tillstånd från ISP.

En stor andel av de ansökningar om exporttillstånd som inkommer till ISP rör mindre känsliga produkter till civila slutanvändare och för civil slutanvändning, där det inte finns någon risk för avledning. I dessa fall är tillståndsprovningen i regel okomplicerad och ärendehantering tar i huvudsak kort tid i anspråk.

I andra fall krävs en mer fördjupad provning. Det rör sig främst om ansökningar om exporttillstånd till militär slutanvändare eller för militär slutanvändning, ansökningar till säkerhetspolitiskt känsliga destinationer, ansökningar som rör särskilt känsliga produkter och teknik eller

ansökningar till länder med bristande respekt för mänskliga rättigheter och där en export riskerar att stå i strid med Sveriges utrikespolitiska målsättningar.

Under 2022 har antalet inkomna ärenden minskat men samtidigt har omvärldsutvecklingen medfört att tillståndsprövningen i de enskilda ärendena blivit mer komplicerad, djuplodande och resurskrävande.

Samarbete med andra myndigheter

ISP har sedan lång tid ett väl fungerande samarbete med andra berörda myndigheter på ickespridningsområdet. Detta sker såväl genom bilaterala kontakter med berörda myndigheter som i olika samarbetsföretag där myndigheter som arbetar med ickespridningsfrågor ingår.

Inom gruppen för ickespridning och exportkontroll, ISEK, sker ett operativt inriktat samarbete på handläggarnivå genom regelbundna möten mellan ISP och Försvarets radioanstalt, Försvarmakten genom Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, Säkerhetspolisen, Totalförsvarets forskningsinstitut och Tullverket.

Icke-kontrollerade produkter och teknik

En viktig tendens inom svensk och internationell export- och investeringskontroll är det ökade fokus som många länder lägger på att redan i ett tidigt stadium upptäcka och identifiera icke-kontrollerade produkter och tekniker, som kan ha en avgörande betydelse i en framtida militär strid.

Under 2022 har tekniska experter från ISP, Totalförsvarets forskningsinstitut, Försvarets materielverk och Försvarmakten fortsatt den samverkan som inleddes 2019 och som går ut på att upptäcka och identifiera framväxande och annan strategisk teknologi och produkter som bör betraktas som skyddsvärda, liksom entiteter som utvecklar och tillverkar sådana i Sverige.

Att artificiell intelligens, kvantdatorer och bioteknik kommer att ha en enormt stor betydelse för utvecklingen av det civila samhället inser de flesta. Att de nämnda teknikområdena kan ha en avgörande inverkan också militärt är mindre känt. Den militära nyttan av de framväxande teknikerna är så pass avgörande att många bedömare anser att den som leder teknikutvecklingen på dessa områden framöver även kan räkna med ett militärt övertag i vissa vitala avseenden.

Utländska direktinvesteringar

Direktinvesteringsutredningen redovisade sitt uppdrag till regeringen den 1 november 2021 (SOU 2021:87). Utredningen presenterade ett förslag till ett svenskt granskningsystem av utländska direktinvesteringar och föreslog att ISP ska vara den myndighet som får till uppgift att granska utländska direktinvesteringar. Förslaget remitterades, med sista

svarsdatum den 22 februari 2022, varvid fortsatt beredning pågått inom Regeringskansliet.

Skr. 2022/23:114
Bilaga 3

Regeringen utsåg den 4 juni 2020 ISP till kontaktpunkt för genomförandet av EU:s förordning om utländska direktinvesteringar. EU-förordningen började tillämpas den 11 oktober 2020. Kontaktpunktsuppdraget har inneburit att mer än 700 ärenden om utländska direktinvesteringar i andra EU-länder har inkommit till ISP sedan den 11 oktober 2020. Nästan 25 procent av dessa ärenden har haft indirekt eller direkt koppling till Sverige, exempelvis ett dotterbolag som är verksamt här, vilket bland annat visar hur integrerade EU-ländernas ekonomier är.

Hittills har 18 av 27 EU-länder infört nationella granskningssystem och under 2023 förväntas ytterligare minst två medlemsstater, Belgien och Irland, införa nationella granskningssystem. Även Sverige förväntas införa ett granskningssystem av utländska direktinvesteringar under 2023.

Under 2022 har ISP arbetat intensivt med anpassning och planering av myndighetens egen förmåga och resurser, utifrån kontaktpunktsuppdraget avseende informationsutbyte gällande utländska direktinvesteringar inom EU och övriga regeringsuppdrag för att förbereda för inrättandet av ett nationellt granskningssystem.

Internationella sanktioner

ISP är av regeringen utsedd till behörig myndighet gällande prövning av tillståndsärenden inom sanktionsregimerna för Arabrepubliken Syrien, Belarus, Demokratiska Folkrepubliken Korea, Demokratiska republiken Kongo, Iran, Jemen, Libanon, Libyen, Myanmar (Burma), Ryska federationen, Somalia, Sudan, Sydsudan, Ukraina, Venezuela och Zimbabwe. ISP har huvudansvar för att besvara frågor om vapenembargon och förbud gällande utrustning som kan användas för internt förtryck samt ansvar för att pröva ansökningar om vissa undantag kopplade till sådana förbud.

Ryska federationen/Ryssland

Sedan 2014 har PDA varit förbjudna att exportera till militära slutanvändare eller för militär slutanvändning i Ryssland. Som en konsekvens av det fullskaliga ryska anfällskriget mot Ukraina i februari 2022 utökades förbudet till att omfatta all PDA-export till Ryssland eller för användning i Ryssland, med mycket begränsade möjligheter till undantag. Sanktionerna omfattar även förbud mot export av en omfattande mängd närbesläktade produkter som kan bidra till militära och tekniska förstärkningar i Ryssland, eller utveckling av den ryska försvars- och säkerhetssektorn. Sanktionsregimen identifierar även entiteter kopplade till Rysslands militär och industribas för vilka ännu strängare exportrestriktioner gäller.

De omfattande handelsrelaterade sanktioner som EU och många andra länder succesivt infört mot Ryssland utgör en viktig del av det politiska och ekonomiska tryck som upprätthålls mot landet. Exportrestriktionerna

avseende PDA samt produkter som kan bidra till tekniska förstärkningar av försvars- och säkerhetssektorn utgör en betydande åtgärd i syfte att försöka begränsa och försvaga den ryska stridsmakten. Skärpningen av exportrestriktionerna mot Ryssland har för ISP under året inneburit en stor mängd frågor från, och kontakter med, främst exportörer men även andra myndigheter. ISP har därtill mottagit ett ansevärt antal ansökningar om undantag från förbud inom ramen för myndighetens utökade regeringsuppdrag.

Iran

Sedan USA:s ensidiga beslut från 2018 att dra sig ur den gemensamma handlingsplanen för Irans kärntekniska program (JCPOA) har avtalsparterna försökt att återuppliva och omförhandla avtalet. USA:s omfattande nationella sanktioner ligger under tiden oförändrat fast. De amerikanska sanktionerna har till del även verkan mot tredje land, så kallad sekundär verkan, och därmed en kraftigt hämmande effekt på all handel med Iran.

De sanktioner som EU fortsatt upprätthåller mot Iran inom ramen för handlingsplanen innebär liksom tidigare att ett stort antal spridningskänsliga produkter omfattas av tillståndsplikt. Det svåra handelsklimatet till trots har antalet till ISP inkommande och avgjorda ärenden under året ökat.

Lagen om krigsmateriel

Lagen (1992:1300) om krigsmateriel gäller dels materiel som är utformad för militärt bruk och som enligt regeringens föreskrifter utgör krigsmateriel, dels tekniskt stöd avseende sådan krigsmateriel. I förordningen (1992:1303) om krigsmateriel har regeringen närmare angivit vad som ska omfattas av lagens bestämmelser. Vad som utgör krigsmateriel enligt förordningen överensstämmer med EU:s gemensamma militära förteckning, med tre nationella tillägg. Därtill görs en indelning i krigsmateriel för strid och övrig krigsmateriel. Med krigsmateriel för strid avses materiel med en förstörelsebringande verkan, inklusive sikten för sådan materiel och materiel för eldledning. Som övrig krigsmateriel räknas vissa delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som inte har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

Enligt lagen om krigsmateriel gäller generella förbud mot tillverkning, tillhandahållande och utförsel av krigsmateriel samt för lämnande av tekniskt bistånd till någon utanför landet. För dessa verksamheter kan emellertid tillstånd beviljas. Den som har tillstånd att tillverka och tillhandahålla krigsmateriel står under tillsyn av Inspektionen för strategiska produkter (ISP).

Från och med den 1 februari 1996 prövas frågor om tillstånd enligt lagen om krigsmateriel i första hand av ISP, utom i sådana fall där ett ärende bedöms vara av principiell betydelse eller annars av särskild vikt. Ärendet ska i sådant fall överlämnas till regeringen för avgörande. Samråd ska ske med exportkontrollrådet innan ISP lämnar över ett ärende till regeringen. Generaldirektören för ISP bestämmer vilka andra ärenden som före avgörandet ska läggas fram för exportkontrollrådet.

Svenska riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan

Enligt 1 § andra stycket lagen om krigsmateriel får tillstånd enligt lagen lämnas endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges internationella förpliktelser eller Sveriges utrikespolitik i övrigt. De närmare principerna för prövningen har lagts fast i regeringens praxis och kommit till uttryck i regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan som riksdagen godkänt (jfr prop. 1991/92:174 s. 41 f., prop. 1995/96:31 s. 23 f. samt prop. 2017/18:23). Riktlinjerna i fulltext redovisas nedan.

Den 15 april 2018 infördes ändrade riktlinjer för krigsmaterielexport. De svenska riktlinjerna i fulltext (prop. 2017/18:23 s. 66 f.) är enligt följande: Vid prövning av ärenden om tillstånd till utförsel av krigsmateriel, eller till annan samverkan med någon i utlandet om krigsmateriel, bör följande gälla.

Tillstånd bör bara medges om utförseln eller samverkan

1. behövs för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande, eller det i övrigt finns ett säkerhetspolitiskt intresse för det, samt
2. det inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Vid prövningen av ett tillståndsärende ska en helhetsbedömning göras av alla för ärendet betydelsefulla omständigheter med utgångspunkt från de nyss angivna grundläggande principerna.

Utrikespolitiska hinder finns inte i fråga om samverkan med eller export till de nordiska länderna, länderna inom Europeiska unionen eller de traditionellt alliansfria staterna i Europa. Samverkan med dessa länder får i princip anses stå i överensstämmelse med Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik.

Tillstånd får endast avse en stat, en statlig myndighet eller en av en stat auktoriserad mottagare. Vidare ska det vid utförelse av materiel finnas ett slutanvändarintyg, om det inte är obehövligt. En stat som i strid med ett åtagande gentemot Sverige har tillåtit eller underlåtit att förhindra vidareexport av svensk krigsmateriel ska i princip inte komma i fråga som mottagare av sådan materiel från Sverige så länge omständigheterna kvarstår.

Tillstånd till utförelse eller annan utlandssamverkan enligt krigsmaterielagen ska inte beviljas, om det skulle strida mot internationell överenskommelse som Sverige har biträtt, ett beslut av FN:s säkerhetsråd, Organisationen för samarbete och säkerhet i Europa (OSSE) eller Europeiska unionen eller mot folkrättsliga regler om export från neutral stat under krig (ovillkorliga hinder).

Respekt för mänskliga rättigheter och den mottagande statens demokratiska status utgör centrala villkor vid tillståndsprövningen. Ju sämre den demokratiska statusen är desto mindre utrymme finns för att tillstånd beviljas. Ifall det förekommer allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter eller grava brister i den demokratiska statusen utgör det hinder för beviljande av tillstånd.

I tillståndsprövningen ska det också beaktas om utförelsen eller utlandssamverkan motverkar en rättvis och hållbar utveckling i mottagarlandet.

Tillstånd till utförelse av krigsmateriel för strid, eller till annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel för strid eller övrig krigsmateriel, bör inte beviljas om det avser en stat som befinner sig i väpnad konflikt med en annan stat, oavsett om krigsförklaring har avgetts eller ej, en stat som är invecklad i en internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt eller en stat som har inre väpnade oroligheter.

Tillstånd bör beviljas för utförelse av materiel som klassificerats som övrig krigsmateriel. Denna presumtion gäller om den mottagande staten inte befinner sig i väpnad konflikt med en annan stat eller har inre väpnade oroligheter, det i den mottagande staten inte förekommer allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter, det inte finns grava brister i den mottagande statens demokratiska status och det inte finns ett ovillkorligt hinder.

Ett meddelat tillstånd till utförsel ska återkallas om det uppstår ett ovillkorligt exporthinder. Ett tillstånd bör också återkallas om den mottagande staten kommer i väpnad konflikt med en annan stat eller får inre väpnade oroligheter. Undantagsvis bör det, i de två senare fallen, vara möjligt att avstå från att återkalla ett tillstånd, om det är förenligt med de folkrättsliga reglerna och med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Tillstånd bör beviljas för utförsel av reservdelar till krigsmateriel som tidigare har exporterats eller överförts med tillstånd, om det inte finns ett ovillkorligt hinder. Detsamma bör gälla beträffande speciell ammunition till tidigare levererad krigsmateriel och andra leveranser som har direkt samband med tidigare levererad krigsmateriel. Följdliveranser ska bedömas från fall till fall enligt de ovan angivna förutsättningarna.

När det gäller avtal med en utländsk part om gemensam utveckling eller tillverkning av krigsmateriel ska tillståndsbedömningen utgå från de angivna grundläggande kriterierna. Utförsel till samarbetslandet som följer av avtalet, bör medges, om inte ett ovillkorligt hinder uppstår. Utförsel från ett samarbetsland till tredjeland enligt avtalet bör prövas genom en sammanvägning av det svenska intresset av samarbetet, intresset av en ansvarsfull exportkontroll samt det svenska bidragets betydelse för materielen eller samarbetet.

När det gäller mer omfattande och för Sverige viktigare utlandssamarverkan på krigsmaterielområdet bör en regeringsöverenskommelse träffas mellan Sverige och samverkanslandet. Innan överenskommelser av detta slag ingås, bör utrikesnämnden höras.

Övergripande kriterier och bedömningskriterier

Riktlinjerna uttolkas med brett parlamentariskt stöd och är vägledande för ISP vid prövningen av ärenden om tillstånd enligt lagen och förordningen om krigsmateriel.

Vid sidan av själva riktlinjerna beaktas också internationella åtaganden som Sverige har gjort och är bundna av. Det handlar i första rummet om EU:s gemensamma ståndpunkt (2008/944/Gusp) om vapenexport och artiklarna 6 och 7 i vapenhandelsfördraget (Arms Trade Treaty, ATT), men kan även avse andra förpliktelser, t.ex. att inte exportera personminor enligt Ottawakonventionen.

Europaparlamentets och rådets förordning om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition

Den 30 september 2013 trädde förordningen (2013:707) om kontroll av vissa skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition samt vissa ändringar i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel i kraft.

Förordningen och ändringarna i krigsmaterieförordningen kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 av den 14

mars 2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition, som reglerar tillstånd att exportera civila skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition utanför EU samt vissa import- och transiteringsåtgärder vid sådan export. Förteckning över de skjutvapen, delar och väsentliga delar till skjutvapen och ammunition som är under kontroll framgår av en bilaga till förordning 258/2012.

ISP är tillståndsmyndighet för ärenden enligt förordningen.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2021/821 om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter och teknik med dubbla användningsområden

Gemensam EU-lagstiftning

Europaparlamentet och rådet antog år 2021 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/821 om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter med dubbla användningsområden (PDA-förordningen). Förordningen trädde i kraft den 9 september 2021 och ersatte en EU-förordning från år 2009, rådets förordning (EG) nr 428/2009. Bland annat utökades kontrollområdet till att omfatta export av olistade cyberövervakningsprodukter och tillhandahållande av tekniskt bistånd. Det infördes även en mekanism som gör det möjligt att införa tillståndskrav baserat på andra medlemsstaters nationella kontrollförteckningar, samt två nya generella EU-tillstånd: koncernintern överföring av programvara och teknik, och kryptering. Till skillnad från de internationella exportkontrollregimerna är förordningen juridiskt bindande för Sverige, liksom för alla andra EU-stater. Syftet är att så långt möjligt etablera fri rörlighet för kontrollerade produkter inom den inre marknaden samtidigt som de olika nationella systemen upprätthåller effektiv kontroll av export till tredjeland med så hög harmonisering som möjligt mellan medlemsstaterna.

Förordningen förenar medlemsstaternas åtaganden inom ramen för de internationella exportkontrollregimerna med friast möjliga rörlighet av varor inom den inre marknaden. Utvecklingen inom regimerna beaktas genom årliga ändringar och uppdateringar av produktlistorna till förordningen. Förordningens medföljande bilagor får direkt verkan på det nationella planet.

Bedömningen i tillståndsärenden underlättas genom att förordningen inkluderar gemensamma bedömningskriterier. Tillstånd beviljas dock nationellt, se nedan. Vidare finns generella EU-tillstånd för export av vissa produkter till vissa angivna tredjeländer. Denna tillståndstyp förenklar

arbetet för de exporterande företagen genom att ett och samma tillstånd kan åberopas oavsett var utförelsen från EU äger rum.

Skr. 2022/23:114
Bilaga 4

Svensk lagstiftning

I Sverige regleras exportkontroll av PDA och av tekniskt bistånd i samband med dessa produkter i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd (PDA-lagen). PDA-lagen innehåller kompletterande bestämmelser till EU:s PDA-förordning. Med anledning av PDA-förordningens revidering 2021 genomfördes en rad ändringar i lagen som trädde i kraft den 1 augusti 2022.

Till skillnad från exportörer som faller under krigsmateriellagstiftningen krävs inga grundläggande verksamhetstillstånd enligt exportkontrollagstiftningen för exportörer som tillverkar eller på andra sätt handlar med PDA. Dessa exportörer är heller inte skyldiga att leveransdeklarera enligt exportkontrollagstiftningen. Ett företag är däremot skyldigt att avgiftsdeklarera om företaget tillverkat eller sålt kontrollerade produkter som omfattas av ISP:s tillsyn. Hit räknas försäljning både inom och utom Sverige.

Om en exportör skulle känna till eller ha skäl att misstänka att en produkt med dubbla användningsområden som företaget i fråga har för avsikt att exportera, och som inte finns förtecknad i bilaga I till EU:s PDA-förordning, är avsedd att användas i anslutning till massförstörelsevapen, för militär slutanvändning i ett land som är föremål för vapenembargo eller kan användas som komponent till krigsmateriel som har exporterats från EU utan tillstånd finns en skyldighet för företaget att underrätta ISP. Underlåtenhet att uppfylla denna skyldighet är straffbelagd. Efter underrättelse ska ISP pröva och besluta om tillstånd ska krävas i det enskilda fallet. Detsamma gäller om exportören har anledning att misstänka att en cyberövervakningsprodukt som inte är förtecknad i bilaga I till EU-förordningen är avsedd för användning i anslutning till internt förtryck eller allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt enligt artikel 5 i samma förordning.

Generalklausulen – en uppsamlingsbestämmelse (catch-all)

Enligt artikel 4 i förordning (EU) 2021/821 kan tillstånd krävas för export av produkter som inte är angivna i bilagorna till rådsförordningen (s.k. icke-listade produkter) om exportören har informerats av svenska myndigheter att produkten helt eller delvis är eller kan vara avsedd att användas i samband med produktion m.m. av massförstörelsevapen eller missiler som är kapabla att bära sådana vapen. Generalklausulen har tillkommit som en uppsamlingsbestämmelse för att se till att syftet med regleringen inte kringgås på grund av att produktlistorna sällan kan vara heltäckande med anledning av den snabba teknologiska utvecklingen.

För att generalklausulen ska vara tillämplig krävs att exportören har blivit informerad av svenska myndigheter om produktens användningsområde. Exportören är emellertid även skyldig att upplysa svenska myndigheter om exportören är medveten om att en produkt helt eller delvis

är avsedd för sådan användning som regleras i förordningens artikel 4.1–4.3 i EU-förordningen. ISP eller SSM ska då avgöra om tillstånd ska krävas för exporten.

Generalklausulen innefattar även särskilda krav på tillstånd i vissa fall för export relaterad till militär slutanvändning eller krigsmateriel, eller för export av icke-listade produkter som är eller kan vara avsedda för militär slutanvändning i ett land som omfattas av ett FN-, EU- eller OSSE-embargo, samt för icke-listade produkter som är, eller kan vara, avsedda att användas som delar eller som komponenter till krigsmateriel som olovligen har exporterats.

Förkortningar

Skr. 2022/23:114

Bilaga 5

AG	Australia Group
ATT	Arms Trade Treaty
BTWC	The Biological and Toxin Weapons Convention
CWC	Chemical Weapons Convention
COARM	Council Working Group on Conventional Arms Export
CoCom	Coordinating Committee on Multilateral Exports Controls
CONOP	Council Working Group on Non-Proliferation
DUCG	Dual-Use Coordination Group
EDF	European Defence Fund
EKR	Exportkontrollrådet
EU	Europeiska unionen
FMV	Försvarets materielverk
FN	Förenta nationerna
FOI	Totalförsvarets forskningsinstitut
Gusp	EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik
IAEA	Internationella atomenergiorganet
ISP	Inspektionen för strategiska produkter
JCPoA	Joint Comprehensive Plan of Action
KM	Krigsmateriel
KS	Krigsmateriel för strid
LoI	Letter of Intent
MANPADS	Man-Portable Air Defence Systems
ML	Militär lista
MTCR	Missile Technology Control Regime
Nato	North Atlantic Treaty Organization
NL	Nationella tillägg i förekommande fall
NPT	Non-proliferation treaty
NSG	Nuclear Suppliers Group
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OSSE	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa
PDA	Produkter med dubbla användningsområden
SCB	Statistiska centralbyrån
SOFF	Säkerhets- och försvarsföretagen
SSM	Strålsäkerhetsmyndigheten
WA	Wassenaar Arrangement
WPDU	Working Party on Dual-Use Goods
ZC	Zangger Committee
ÖK	Övrig krigsmateriel

Vägledning till andra källor

Australiengruppen: www.australiagroup.net
Europaparlamentet: www.europarl.europa.eu
Europeiska unionens råd: www.consilium.eu
Europeiska unionen: www.europa.eu
Exportkontrollrådet: www.isp.se/om-isp/vara-rad/exportkontrollradet
Förenta nationerna: www.un.org
Handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter:
<https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2015/08/handlingsplan-for-foretagande-och-manskliga-rattigheter/>
Human Development Report 2021/2022: www.hdr.undp.org
Internationella atomenergiorganet: www.iaea.org
Inspektionen för strategiska produkter: www.isp.se
Missilteknologikontrollregimen: www.mtcr.info
Nuclear Suppliers Group: www.nuclearsuppliersgroup.org
Organisationen för förbud mot kemiska vapen: www.opcw.org
Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa: www.osce.org
Stockholms internationella fredsforskningsinstitut: www.sipri.org
Strålsäkerhetsmyndigheten: www.ssm.se
Sveriges Exportkontrollförening: www.exportkontrollforeningen.se
Utrikesdepartementet: www.ud.se
Wassenaar-arrangemanget: www.wassenaar.org
Zangerkommittén: www.zangercommittee.org

Utrikesdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 13 april 2023

Närvarande: statsminister Kristersson, ordförande, och statsråden Busch, Billström, Ankarberg Johansson, Edholm, J Pehrson, Waltersson Grönvall, Strömmer, Roswall, Forssmed, Tenje, Slottnér, M Persson, Wykman, Malmer Stenergard, Liljestrand, Brandberg, Bohlin, Carlson, Pourmokhtari

Föredragande: statsrådet Billström

Regeringen beslutar skrivelse Strategisk exportkontroll 2022 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden